

૪૪૩૧

મૂલ આના

૦-૬-૦

ટપાસ ખર્ચ આનો

૦-૧-૦

સહભાગિને સૂચના—ઘેર બેઠાં ગંગા.

તન મન તથા ધનના ધક્કાથી ધગી ગયેલો જે કોઈ ધીરજથી, આસપાસની સધળી સવીસ્તર હકીકત આનંદી અવાસના અધિપતિ ઉપર મોકલાવશે, તેની શ્રીકરમંદીને ફેર કરનાર, ચીંતાને ચૂર કરનાર, અને શાન્તીનું પૂર આણનાર ઉમદો અભિપ્રાય તથા સર્વોત્તમ સલાહપત્રી અમારા પદરથી પોસ્ટ ખર્ચ કરી, તે તન મન તથા ધનના દરદી પર મોકલવામાં આવશે. આવી સોનેરી તક સાંપડી છે તો ટકટક કે રકઝકમાં ચક્રમક નહીં થયો; કેમકે, ગમે તેવી ગુન્ધવણમાં ગેબ થયા હશે, કે મગજદુટ મુંઝવણમાં મેદ બન્યા હશે, તોપણ અમારી સલાહસ્થાનની સૂચના શંક-રતના કંટકને સત્તર કેદ કરી દેશે. (કહેવામાં કુંદન, પણ મળે તો કૃપા હોય નંદન.)

તન મન તથા ધનના દરદીને

હકીમ.

શૂભેચ્છકની સ્તુતિ.

સાંભળો—કુટુંબ કળીલાની કુશળતાનો ક્યાસ કરી જાણનારા આર્યપુત્રો,—આપણા સ્વદેશભૂષણ ડાક્ટર વીરજી કીણા એલ. એમ. એન્ડ એસ કૃત “આર્ય ઔષધ” નામના ઉમદા પુસ્તકને એકદમ ખરીદી ખપમાં લ્યો.

જાન્યો—ઝવેરના ઝૂમખાના જીવાસુઓ, કાઠીયાવાડી કા-હીનૂર મે. ગણપતરામ અનોપરામ કૃત “જાત મહેનત” નામનાં બેમૂલાં પુસ્તકને દરેક બચ્ચાંના દક્ષતરમાં ખીન દલીલ દાખલ કરો.

નવલ નોટીસ—હૈતુનો કેતુ.

આ આનંદી અવસના અધિપતિએ ઉપન કરેલાં પુસ્તક કે દવાનો પુષ્કળ પ્રયોગ કરાવવા કુલ અશક્ત આદમ જાતને જાણાવવામાં આવેછે કે, રોકડે મળતાં પુસ્તક કે દવાનો વગર દોકડે ઉપયોગ કરવાના ઉમેદવારે, તેટલી કીમતનું ગમે તેવું પુસ્તક કે પુસ્તકો, તથા મગાવવાની વસ્તુનું ટપાલ ખર્ચ મોકલી દીધે વગર ઢીલે, તથા વગર મૂલ્ય માગેલી વસ્તુ મોકલવામાં આવશે.

“PLEASING PARLOUR GOLDEN GRAINS”.

‘Poor is he who is poor in Spirits’

‘To know how to wait is the secret of
Success’

‘Where there is a will, there is a way’.

‘Wilful waste brings woeful wants’

‘A friend in need is a friend indeed’.

આનંદી અવાસના સુવર્ણ દાણા.

‘જુસ્સાથી જીતાયો તે જીવનથી શીટાયો.’

‘ધીરજનું ધ્યાન એજ ખડાઇનું ખ્યાન, અને વડાઇનું વહાણુછે.’

‘અડગ ઇચ્છા સાં આફરડો આરામ’ ‘દૃઢ દીલ સાં હરકત હીલ’

‘ઇચ્છાનુસાર ઉડાઉપણું અનિવાર્ય અડચણ આણેછે.’

‘દુખમાં દીવાસો તે દોસ્ત ખાસો; શંકટમાં સાથી ને વિપત્તિમાં ભાથી, એ ખરો હીમાયતી.’

જુગલની જ્યુગલ.

આગળ આજમેલા જેવા સંકડો ગમે સુવર્ણ દા-
ણથી શામતું, શ્રીમંત સત્રમાર્ગ સૂચનાથી ઓપતું, અને
મારીની ખૂમારીને ખુલ્લું કરતું એક ઉમદું પુસ્તક, મારા
મીત્ર મે. રણછોડરાય ઉપર આવી પડેલી મહાભારત મંદગી
વખતેની બંદગી બતાવવા, તથા મીત્ર મજકુરના, નિર્માણયોગે
પ્રદેશમાં પેહેલ કરી સેહેલ સાખીત કરી આપનારા શુભે.
ચ્છકા રા. રા. નરભેશંકર વિ. સૂર્યશંકર, રા. રા. ગીરજ-
શંકર નરભેશંકર, રા. રંગીલદાસ વિ. ઉમીયાશંકર, રા.
રણછોડરાય વિ. તુળશીદાસ, રા. દેવાશંકર વિ. કલ્યાણજી,
રા. અંબાશંકર વિ. દોલતરામ તથા રા. વીઠલજી વિ. દો-
લતરામ, કે જેમનાં હીતસ્વીપણાનું માપ તો ખીમારી વખ-
તેની ખીરાધરી બતાવનારા પત્રો મેળવનારાનેજ માલુમછે,
તેવા બેરખાહીઓ તરફથી ગમે તેમ કરી તનમન તથા
ધનના ખરચથી માવજત કરવાને સોંપેલી કામગીરી કેવી
રીતે પેશ પોઆડી હશે તેની જામગીરીય જાહેર કરવા ખા-
રેહું પુસ્તક, આખી આલમમાં ધનાર ખર્ચથી અર્ધ મૂલે
ઉડાવી દેવા ઈરાદો ક્યો છે.

વધારામાં વિનયપૂર્વક વિદીત કરવાનું કે જો કે આ ઈરાદો
દૃઢ છે તોપણ રસગંગા તથા બહુરંગી બેરખો બહાર પાડ-
વામાં કરેલી ઉતાવળનો પશ્ચાતાપ સંપૂર્ણ રીતે સાખીત કરી
આપવો છે, તો સદરહુ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ થતાં જરા હીન થશે.

૪૪૩૧

ખહુરંગી બેરખો.

હીરા માણેક અને મોતીની માળાની
મોહિનીમાં મોહ પામેલાની
ખોહ ખસેડનારા,
આ બેમૂલા બેરખાનો ખનાવનાર,
પ્રભાશંકર વિ. જ્ઞેશંકર છાયા;
આનંદી અવાસનો અધિપતિ,
જામ ખંભાણીયા.

Proprietor of the Pleasing Parlour
JamKhambhalia.

અમદાવાદમાં

મામાની હવેલી મધ્યે યુનાઇટેડ પ્રીન્ટીંગ એન્ડ
જનરલ એજન્સી કંપની “લીમીટેડ”ના પ્રેસમાં
રણુછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યો.

સને ૧૮૯૦.

મેવત ૧૯૪૬.

કીમત આના ૦-૭-૦ ટપાલ ખર્ચ સહીત.

(૩)

અનુકુળ અવસરનો ઉપયોગ,

જામઝાંખીની જ્ઞાણા.

રાગ—(ગરબી)

ઝાંખી કરવારે, ઝાંખી કરવારે; અમો આતુર છેયે મહારાજ,

જેખી ઝાંખી કરવારે. ઝાંખી.

જોયે જામ, પુરાશે હામ; થશે ધૂમ ધામ,

હરખશે વારીરે. ઝાંખી.

દેજો દોહું હરશનદાન, વધારિને માન; અરે? એહેશાન,

સ્નેહે સપડાવીરે. ઝાંખી.

જામ જશી.

અંગ્રેજી રાહ.

જંતર, મંતર, તંતર મેરા, જામ, જામ, જામ;

હીરા, માણેક, મોતી મેરા, હામ, દામ, જામ. જંતર.

ગુનકી ગીતા ગીરવી ગાઝી, હામ, હામ, જામ;

જંતર, મંતર, તંતર મેરા, જામ, જામ, જામ.

અર્ધ નિર્ધર્વના અજ્ઞતાથી અદ્યદતી તીજેરીનો જોરસ
ઉતારનાર તીવ્રકધારી શ્રીજામની આહર કરેલી અવેરાત
જ્યાદે મૂલ્યવાન છે.

(૪)

જામ * ઝવેરાત.

ઉઘોર છંદ અગર નાનકસાઈ ચૂર્ણવાળાનો રાગ,
આતો જામ રાગ રામ, જાગ્યો દુનિયો જદુ ^૧કામ;
જેનું જગમાં ઝાહેર નામ, હામ, દામ, સખહે હાથ.
વઝીર રાધવ જેસા ^૨કા'ન, કરસન ભાધયુદ્ધી કમાન;
શંકર શેઠ સે સુકાન, ખાણુ એસી ધરહે જામ.
દિવાનુ દુન મોતી નામ, મગન કો દામ દામ અકરામ;
રાધવ મગન રખો રેહેમાન, *હમેરા જામકા યે દામ.
મોતીવાણે કે મેમાન, ભટલ જંદુલ કો જાન;
રાગે એકો આદિતરામ, એસા દુનિયામે કો દામ. ?
જશવંત જામ કે મુકામ, હજારે હાલી કો ધુમધામ;
પ્રભુલ પૂરો મનકી હામ, હમેશાં દીર્ઘાયુ યેહ નામ.
કહાં હે જામ જેસા જોટા, ? દેખા દુસરા જોડા ખોટા;
હસ્તિ હાલારી હે મોટા, જહાં હે જામ ક્યાહે ટોટા ?
જાની જામ સેં ક્યા જાન ? પશ્રીમ ખાલીકકે મુકામ;
ગીરવી ગરદન શૂભો શ્યામ, શ્રીમત જાનખાઈ જશ નામ.

૧ કામદેવ. ૨ કાહાન મારલીવાળો.

* અમારા જામની આ સધળી ખેમૂલી ઝવેરાત છે.

અનાથને આપેલા હાથના આભારનો ઊભરાટ.

રાગ—ચંદ્રાવળાંતો—અગર—કલ્યાણ.

હંસવાહની સમ દુઃખ હરણી, હંસકુંવર ^૧હરનાર;
નખળા જનને સદાય સખજો, આખો છે આધાર.
આખો છે આધાર કામની, કામલતા છો જામ ધામની;
રાજ લક્ષ્મિ તે થઇ તમ શરણી, હંસવાહની સમ દુઃખ હરણી. ૧

રાગ—ગરખીની ચાલ

^૨મુખારક બાદી છે તમને, હૈયામાં હર્ષ ધણો અમને;
હઠાડયો હાથ હતો લમણે, ઊગાર્યો હંસ જેને શરણે.

રાગ—ઓખાહરણની ચાલ—ચોપાઈ.

જેયાં જગમાં જુદાં જુદાં રાગે, હતો એક શ્રીજામનો આજો;
જેણે જાળવ્યો આપ મુલાજો, સોંપી હાથી હુદો સાજો સાજો.
નકી આપની નેક નીમાણે, સદ્ કીર્તિની મેળવી ઝાજો;
નીતી રીતિના રૂડા રીવાજો, નોકર ચાકરયે રાજ નિવાજો.
જામ કામ જગરથી કીધાં, સેલાં મુંદીર મંદીલ લીધાં;
દેવ બ્રાહ્મણ દામડાં દીધાં, દેખ્યાં દૃષ્ટાંત દાખલે સિદ્ધાં.
ખોટી મોટપ ખોડ ખખેરી, જશ જણુ હણે જહાંન જંઝેરી;
ગાઇ ઝગારે ગુણુ જગડેરી, દેશો દેશમાં જામ ડડેરી.
લીધાં લક્ષ્મિ લાજે ઘેરી ઘેરી, સદ્ કીર્તિની શારે નફેરી;

૧ શ્રીજામ. ૨ મારા શુભેચ્છકો તરફથી આપ હંસ-
બાદનો આભાર માનવામાં આવેછે? કેમકે તેઓની મારા
તરફની ફીકરમંદી ફેર કરનાર આપછો. ૩ સાહેબ. ૪ શેર-
ડી રૂપ મીઠા ગુણુ.

(૬)

જીજી શેરી ત્યાં જામ બચેરી, *લાયક, લોડે જોડે જામ લેહેરી.*
જશવંતસીંહ શૌર્ય જેને ઘેરી, કુંવર પકાન સમા કંપે વેરી;
*મેરી મેરી જનની પુત્ર મેરી, વાયક દુનીયા વદે દસ્તો વેરી.
માન, ગાદી આગાદી, *મહીયારા, શ્રીવિભેશ આચાર તમારા;
ધન્ય ધન્ય અવતાર અમારા, જેણે જોયા શ્રીજામ, દીદારા.
ખાગ્ય ભૂમીનું પૂર્ણ બળાણું, હંસ હોંસે ઉડાડે છે નાણું;
કીધું કીર્તિનું જેણે હટાણું, જોયું રાધવ જામજી ટાણું.
એવા જામ ઝવેરી અમારા, જેર ખાહી ખરાજે તમારા;
નવે ખંડમાં માન નગારા, હંસ વર્ષ છવેને હનારા.

હું છું—

આપનો આભારી અકરખાન.

જામારો જામ શેરને માથે સવાશેર રૂપે છે એટલુંજ નહીં,
પણુ તે તો બશેર રૂપે છે.

*પાર્લામેન્ટમાં લોડે સચાસદો તરફથી—આખાં આર્યા વૃ-
ત્તમાં એક લેહેરી રાજા જામ સધળી રીતે લાયક છે એમ
વાયક વદાય છે.

૧ બંસીવાળો કહાન. ૨ મેહેરવાળો. ૩ શ્રીમત્ જાનખાઇ,
૪ મહી લુટનારો જસોમતી પૂત્ર. ૭ કમળમુખ.

અર્પણ પત્રિકા.

મારા અનાથનાનાથ, માયા તથા મમતાના મહેદ્ર, અને જીવનના ઝરા રૂપ, નેત્ર મણી મેહેરઆનો ડાકટર કલ્યાણુજી વિ. પ્રેમજી, રા. રાજેશ્રી શેઠ નરભેશંકર વિ. સૂર્યશંકર, સ્નેહી શાહુકાર રાધવજી ખીમજી તથા ગુણુવંતા ગું. રા-મચંદ્ર ગીરજી. મારા બપ્પાવર ખીરાધરો.—

અવરને આચાર તથા ઉચ્ચારમાં અધિક, પરંતુ પ્રેમજન-જમાં પરવશ થયેલા સ્નેહ લીનને તો છિન્ન કે ભિન્ન નહીં લાગનાર એક રૂપ મિત્ર રત્નો—આપનો સ્નેહ નાથથી સી-કળાયેલો સ્નેહી, આશાના ઉમંગી તથા હૃદયનાં ઊત્તસાહિ ઉમરા હોઠમાં લાવી, અણંગ નમન કરી—આપની સેવક તરફની શુભવ્રત્તિ, નિરાધાર તરફની નિર્મળ નીતિ, અને તગદીર તરકટીથી ત્રાટકી પડેલ ને ટેકા આપવાની ઉમદી રીતીથી આફરીન થઇ, આ પોતાનું નવલ પુસ્તક પોતાના પારસમણી રૂપ મુખ્યાર મેહેરઆનોનાં શુભ નામ સ-દાકાળ શ્યામી રાખવાની જીવસાથી સંપૂર્ણ સાદરમાન પૂર્વક સેવામાં અર્પણ કરેછે તે સ્વીકારશે.

હું—

હીમત્તીનો હાથ, હોંસીનો શ્વાસ.
અને

આપનો દાસ—

આનંદી અવાસનો અધિપતિ.

P. J. CHHAYA.

(૯)

અરજ પત્રિકા

મને આશ્ચર્ય આપનારી આબરૂદાર આલમને અભિવંદન સાથે અરજ ગુજારવાની જે, પુસ્તક લખનારની પંક્તિમાં મળવાની મુરાદનું આ મારું પેહેલું પગલું છે, અને તેથી કરીને મારે સ્વકબુલતાથી જાહેર કરવું જરૂરનું છે જે—મારી કબજે નહીં રહેનાર જનુની જીગ્રાસાએ મને ઉતાવળે ડગલું ભરાવ્યું છે; કેમકે સંસારીની સેવા બળવવા સજ થયેલા કેવી કેવી શક્તિથી સાવધાન નોઈએ, અને કલમ કસનારા કેવા કેવા ઇલમમાં આગાદ નોઈએ, તેના અંદેશાના ધરાદાપર પણ મેં તો દીલ દોડાવ્યું નથી. મેં તો ‘દૃઢ દીલ લાં હરકત હીલ’ ‘Where there is a will there is way,’ આ મારા આનાંદિ અવાસના સુવર્ણ દાણાના સત્વમાં કેટલું મહત્વ છે, અને ‘ખરી ખંત એ ખરાખીનો અંત’ એ કેહેણીમાં કેટલી કમાણી સમાણી છે, તેનો કયાસ કાઢવાની ઉત્તકંઠામાં દુરદેશી વીચાર દોડાવવાની વાતને અઢાવી મુકી છે. આવી રીતે મારી અપૂર્ણતાને અચ્છી રીતે ઓળખનાર હું, મારી વાંચન વર્ગી આલમને અવલથીજ અરજ ગુજારું જે—આ મારાં પ્રથમ પ્રયાસી પુસ્તકમાં પડેલી ખોટ ખામી, રસ્વ દીર્ઘનો રોષ દોષ, જીડઝમકની ઓછી ચમક, અને પ્રાસ અનુપ્રાસની ઓછી

આવડત, તથા પુસ્ત નીતિ રીતીને ખીંટીપર મુકવાની મુખ્યાઈપર મેહેર કરી, ઉમંગીના આદરને અભાવ વગર ઓપાર ઉતારશો, અને વહાલથી વધારશો તથા સ્નેહથી સુધારશો.

ધોરણુનાં તોરણુપર નહીં તવાઈ રહેનારે તો આલતી રીત રસમની હવાઈ બનાવી નવાઈપર નજર રાખીછે, તેમાં મારી બડાઈ કે સવાઈ નહીં સમજતાં ફક્ત તોરીની શીર જોરી ધારશો; કેમકે સાધારણુ રીતે તો એક આદમને પુસ્તક અર્પણુ કરવાનો રીવાજ છે, પરંતુ મેં તો તેનો ઓરનોર ઉતાર્યો છે. પણ તેના બચાવમાં જે જે બોલ બોલવાનાછે તે એછે જે—જે ચાર મિત્રમણીને મેં મારા મનની સ્નેહ કણીની સામટી સમજ પાડવાને આ પુસ્તક અર્પણુ કર્યુંછે, તેઓ અવરને તો આચાર તથા ઉચ્ચારમાં અધિક લાગેછે, લેકીન મારા જેવા સ્નેહલીનને તો તેમાં કંઈ મિછત કે મિત્ર લાગતું નથી, અને તેથીજ આવી રીતે અર્પણુ કરવાતું મેં એકીન કર્યુંછે, તો આશાછે જે આપમુખ્ત્યારીથી મેદાન પડનારની મનવૃત્તિને માનવૃત્તિથી માપશો.

શુદ્ધિપત્રક બુદ્ધિપૂર્વક નથી કર્યું, કારણ કે સુધારી વધારી વાંચનારા કાળજીવાળા તો હવે ક્યાંક કબ્યામાં આવેછે. બાકી કોઈ જે વાંચનવર્ગીના વીચારમાં માફ લખાણુ અટપડુંને અધર્મ

લાગે તો તેમને સુચવવાનું જે—જોકે દુર્ઘટ દોરી કાઢવાને તો હું તદ્દન નાદાર છું, તોપણ જે આવડેલી આજેખણી કરીછે તે પણ અતડી લાગે તો લખાણના લાભમાં લખવાનું જે, જેમ અને તેમ જે કોઈ આપણી માલ વગરની મુકરર ઠરાવી પાંડેલી ગુર્જર ભાષાને નોહાર ચડાવવાને મોહારો માંડે તો તેમાં શોરબકોર સ્થાને કરવો ઘટે ? પણ ઘટીત ઉત્તર આપનાર આગળ તો મારો એક તરશી અભિપ્રાય અવલંબીજ અળ-ગો મૂકી મારી માગી લઉં છું.

વળી વધારામાં વિનયપૂર્વક વીનંતી જે—‘વિચારનાવા-દરવાજા’ના વિષયમાં કોઈને વીષમપણું લાગેતો તેમની બ્રાન્તી ભાંગવા વિદીત કરવાનું જે—તે વિષયમાં જણાવેલી આ-ખતના આધ નીચે આવે એવા ગુસાંધઓ આપણી તરફ તો જવલેજ છે, અને એવું ઓછાપણું હમેશને વારતે કાયમ રહે એમ કીરતાર પાસ કરગરણું કરી કડતાલ યજ્ઞવું છું.

અરજના અંતમાં જણાવવું અયોગ્ય નહીં ગણાય કે—આવી રીતે આકીલની નકલ કરનાર કમઅક્ષતને પણ કહીન મામલા વખતે મજબુતી આપનાર ઔલાદી ઉમરાવ ઓસમાનભાઈ, મા. મે. લાલજીભાઈ વિ. પીતાંબરભાઈ, વીવેક સાગર નારણજી વાલજી, સ્વદેશ સેવક માનશંકર વિ. પ્રાણશંકર, ભવિષ્ય ભૂષણ છોટાલાલ વિ. સૂર્યશંકર

(૧૨)

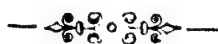
મે. વાસણજી, રા. પ્રમાણુદાસ, જેષ્ઠ બંધુ ભવાનીશંકર,
જીવન મિત્ર જશવંતરાય, દાસાણી વલ્લભદાસ, એક દીક્ષ-
દયાળજી, શુભેચ્છક શેઠ રણછોડદાસ, શેઠ ગોપાળજી તથા
શેઠ ત્રીકમદાસ, અને સ્નેહી રતનસીંહ ડુંગરશી આદી સ-
ંઘના સ્નેહી, સંબંધી, તથા શુભેચ્છકોએ જે એહેશાન કર્યું
છે, તેનો બદલો વાળી આપવા વિશ્વપતિ વખત આપે એમ
માગવું, મારા મહદ્ભાગિ મહદ્ગારોનું અમંગળ ઇચ્છ્યા
બરોબર છે, જેથી તેમ નહીં માગતાં, હમેશા શીરનશીન સ-
તાધિશ પાસે મારા મેહેરઆનોનો માન મરતઓ દીન બદીન
બદતો કરે એમ બંદગી કરું છું.

હું છું—

વાંચન વર્ગીનો વણજ

આનંદી અવાસનો અધિપતિ.

Proprietor of the Pleasing Parlour.

બીનરંગીને બોધ દેનાર

બહુરંગી બેરખો.

કાવ્ય છંદ.

બહારી જન કહો, વસ્તુ કઈ દુર ગણેજે,
અશક્ય એવું કાર્ય, કયું બળીયાને મન છે,
પ્રિય વાદીને કોણ, શત્રુ આ વિશ્વે વાસે,
પંડીતજનને કીયો, મને વિદેશજ ભાસે. ૧

સુસ્તિના ચુસ્તિને ચાનક.

હાલના જમાનામાં શ્રમની સારડીએ વીંધાયા વગર
કીર્તિની કનકવર્ણી અંબાડી ઉપર અસ્વાર થવાની ઇચ્છા
રાખનારા, તથા ખર્ચ નિખર્વના ખમ્મનાને ખીદમતમાં ખડો
રાખવાની ખાંત રાખનારા ઘણા ધરબારીઓને ધમસાણુ
મઆવતા નેહએ છેએ. પરંતુ જ્યાંસુધી અપરીતીમ આ-
ગ્રહ અને અક્ષય ધીરજના ગુણને ઓપાવવાનું ઓસાણુ
આવશે નહીં, ત્યાંસુધી સોનેરી અક્ષરે ચઢતી લખાવાનાં
વલખાં મારવાં ઝાંઝવાનાં વારી સમાન છે. અરે મારા ભા-
રતવાષી ભાઈઓ ? ને આપણી જીંદગીના ભવસાગરફી
રણક્ષેત્રમાં રણધાર પદ પામવાના પ્યાસા હો, ભાઈ ભાઈ
દેહેવડાવવાના ભાવિક હો, સ્વતંત્રતાના સંગીન પાયાપર ઠ-

મારત ઉઠાવવાના ઉમેદવાર હો, વખાણનાં વાળ વગડાવ-
 વાને વીચારતા હો, અને આડંબર આમદાનિના ઈન્તેઝાર-
 હોતો. દ્રઢતાનો અસહ્ય ગુસ્સો હાથ કરો અને અડગ ઉદ્યોગ
 તથા શોશ રાખી સહનશીળતાના સમર્થ સદગુણો સંપાદન
 કરો, અને પછી આ પૃથ્વીની રંગભૂમી ઉપર એશક નૌતમ
 નાટકી રૂપે નોંધાશો, અને અનુભવ અને અવલોકનનાં વિ-
 શાળ ક્ષેત્રમાંથી અચંપો ઉપજાવે એવો જ્ઞાનનો ભંડોળ ભે-
 ગ કરશો; કેમકે જેમ નીરાંતના ઘેનમાં ધોરવાથી ધનવાન
 થવાતું નથી તેમ જ્ઞાન અને ડહાપણનાં વસીયતનામાંથી
 કંઈ વિઘ્નવાન થવાતું નથી. કીર્તિની કીમતી કલગી કમાવા-
 ના શોખીએ તો આરામનો અનાદર કરવો, શ્રેષ્ઠ થવાની
 ઉચ્છેદને આગળ લાવવી અને પછી દમદાર દૈવતે ઉ-
 ઘોગના અખાડામાં અલભસ્ત થઈ અકૂળવાતું, કેમકે કાળે-
 લીયતની ખુશબોદાર કલગી અને આખર ઇજતના ઇલકાખો
 કંઈ ઉંઘવાથી ઈનાયત થતા નથી. સઘળા સ્વદેશી બધુંએએ
 જાણવું જોઈએ કે શ્રેષ્ઠાઈનો સૂર્ય કંઈ આળસ અને સુસ્તિ-
 ના અંધારાવાળા પ્રદેશમાં પ્રકાશતો નથી, અને જ્યારે આમ
 છે ત્યારે ધૈર્યથી વર્તિ જરૂરી અજકવાની જીજ્ઞાસા રાખી
 નક્કર મનશક્તિની ખરી તુલના કરો; અને દુઃખદાયક નિ-
 પજ્જતાની એક એટી સાંકળમાં સીંકળાઈ પડો તોપણ અમ
 રૂપી શમસેરબડે ઝુઝી જયકારી કીર્તિનો કીરટ કળજે કરો,
 કેમકે અચળ કીર્તિનાં તેજસ્વી કીર્ણ તો સતત આગ્રહના
 અંખાડમાંથીજ પુટેછે. અરે મારા દેશ દાઢીલાઓ, મહદ
 કાર્યની અતુટ કડીઓથી કેદ પડી દુઃખોત્કંઠિત આત્માઓના

અગાધ પરિશ્રમની વેદી ઉપર આહુતીઓ આપશે ત્યારેજ મનુષ્ય સુધારાની મહાસિદ્ધીઓ અને જન કલ્યાણના અદ્ભૂત અમ્લકાર પ્રાપ્ત થશે. અરે જ્યારે આવો મામલો છે ત્યારે આળસને અળગું થવા આજ્ઞા કરો, નશીબને નજરથી દૂર થવા હુકમ કરો, અને વહાલા ઉદ્યોગનો અપસાર કરી આશાના અંબાઉર્થા ઉશ્કેરાઈ ઉત્પન્ન કર્તાની ઈચ્છા પાર પાડો, અને ઉદ્યોગીને અવકાશ અઢળક છે, આ ઉપાણો, સાદ રાખો.

મિત્ર મહત્વ.

દોસ્તીની દીલાવરી અગર સ્નેહની સરસાઈ.

‘મિત્ર’ આહાહા? આ બેમુલા અક્ષરોત્તી બાંધણીમાં કેટલી અમત્કૃતિ? લાલ, જાણી, હીરા, આદિ બે અક્ષરી શબ્દોથી શોભતી વસ્તુનો આંક આપનાર તથા કીમત કરનાર કામેલ પુરૂષો પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, પરંતુ મિત્ર રત્નની મોટાઈનું માપ કાઢતા કોઈપણ જગ જાહેર જવેરી જીદ પકડી શકતો નથી.

અર્થણ કીરણને કેદ કરનાર તથા જડીત્ર અલંકારને પણ પાણી પીવરાવી દેનાર મિત્ર માણેકના મૃંગારની શી તારીશી?!

આ અસ્તોદયના ચક્ર આધીન સંસારસાગરમાં મિત્ર મોઢું આરામ ભૂવન છે; આધી વ્યાધી ને ઉપાધીને ઓછી કરનાર અમર વૃક્ષ છે; સોચ સંકટને શાંત પાડનાર પ્યાઈ

પુષ્પ તરૂં છે, ને પાપથી મુક્ત કરનાર, દુર્ગુણથી દૂર કરાવનાર, મુંઝવણથી મોક્ષ કરાવનાર, દીવાસાનો દરબાર, તથા શાંતી શોધવાનું સતપાત્ર છે. આ રંગભેરંગી ત્રીવિધી સંસારસાગરમાં મિત્રરૂપી સુખદુઃખના સાથીરૂપ સુકાન વગર કયો મુસાફર સહીસલામત પાર ઉતર્યો છે ? આ સ્વાર્થ સંસાર છે જેથી લીલા વનના સૂડા સમાન સેંકડોને સરવાળો સુભેચ્છકનું ડોળ દેખાડે છે પણ તેવાઓનું નામ બાળો; બાકી માતા પીતા, બ્રાતા, ગુરુ, આદી કેટલાએક સુભેચ્છક છે ખરા, પણ તેઓ પાસથી દીવાસો લેતાં કેટલેક પ્રસંગે સંક્રાંત્ય બોલો પડે છે; ત્યારે સુખદુઃખની ગમે તેવી વાતો કેવાનું બીન સંક્રાંત્ય સ્થળ કયું હશે બલા ? ‘મનમિત્ર’

પરંતુ સનમિત્રમાં સમાયેલા પ્રેમનું અર્થ સ્વરૂપ તો જ્યાં માયા-સ્વાર્થ બુદ્ધિનો મહા પ્રલયરૂપી અગ્નિ બીલકુલ જળાતો નથી અને જ્યાં આપબુદ્ધિ અગ્નિને વધારે પ્રદીપ્ત કરનાર હું, તું, માં, તાં, એવું ભેદરૂપી ધી રેડાતું નથી તેવા અંતઃકરણનાં અખુટ પ્રીતીનાં ઝરણાંમાં જળાય છે. આ ક્ષારાબ્ધિ સંસારનો વિકટ પ્રવાસ જેમાં પડરિપુરૂપિ તોફાની પવનો ગર્જના કરે છે, તે જ્યાં દુર્વિષયનાં વિષમ ખડકો પ્રસાર પામી રહેલાં છે, તેમાંથી સામેના સુંદર સોહામણા અચળ સુખના કિનારાપર સહીસલામત પોચાડવા કૃત મિત્ર નાવિકજ સમર્થ છે. ખ્યારા ને મનોમન સાક્ષીથી અરસપરસની ઐક્યતાવાળા મિત્રો વગર અંતઃકરણના ઊંડા જખમ ઉપર ઠંડા મલમ મારનાર તથા સ્નેહી સાઈ આંસુએ સાગર ભરનાર બીજા કોણ છે ?

(૫)

મદ્યા ભારત આક્રોશમાં આવા અંતઃકરણની દોરીરૂપ
મિત્ર પોતાનો પ્રાણ અર્પણ કરેછે. આવા હેતુખ-
નનના ભાગીદારની ભાવનામાં મતલબ પ્રાધાન્ય પદ
પામી શક્તિ નથી અને સ્વર્થ બુદ્ધિનો સંદંતર નાશ
થાયછે. આ પવિત્ર પ્રેમ ક્ષેત્ર જીંદગી પર્યંત મન
ધન અને તનની મિત્ર કાર્યાર્થે દરકાર રાખતું નથી.
ક્ષણિક સુખ-સંસાર સુખની ઇચ્છાઓ ત્યાં નાશ પામે છે,
અને સર્વત્ર મિત્રમય-પ્રેમમય ભાસ જોવામાં આવે છે. અ-
હા! પ્રભુ શો ચમત્કાર? મિત્ર એવું ઉપનામ જેને નથી મ-
ળ્યું તેનું જીવંતર એજે ગયું. હતુ ભાગ્ય તે પુરુષનું કે જે
પ્રેમથી વિરક્ત રહ્યો. સંસારમાં સુખનો ઝસો જેણે નિહા-
ળ્યો પણ નથી તેનાથી શું સાર્યક થવાનું અને થયેલું પણ
હોવું જોઈએ? વ્યકતરાદિક કાર્યો શોભાવવા મિત્રના જેવી
મદદ આપવા કયો સંબંધી શક્તિવાન છે? કોઈ નહીંજ. બહાલી
માતાની અદ્ભુત પ્રીતી રૂપિ વારીમાં વારંવાર સ્નાન કર્યાછ-
તાં, અને પવિત્ર પીતાની પ્રેરણાથી પૂર્ણપણું પ્રાપ્ત થયા છ-
તાં -હૃદય પર પૂર્ણપણે ખોલવાની હિમત આપતી નથી. ત્યા-
રે સર્વ આધાર, મનના સંકલ્પ વિકલ્પ, -હૃદયનો અંતર્પટ
અંતઃકરણની વિશુદ્ધતા, ઐક્યતા-પ્રેમમય ઐક્યતા-પોતાની
મનોહર જીવનદોરી મિત્રના મનરૂપી મુકામ વગર ક્યાં પ્રકા-
શિત કરવી? પ્યારી માતા, બહાલા પિતા, પ્રિય પત્નિ જે-
મનો સમાગમ જન્મથી શરૂ થયેલો યા હાંઆ વખતથી
આલતો આવેલો છતાં ત્યાં પ્રેમ-નિર્નજ પ્રેમ પોતાના ખરૂ
સ્વરૂપમાં ન દેખાયો! પરંતુ મિત્ર સ્વ કુટુંબમાંથી યા ૧૨

કુર્કુળમાંથી મળી આવેલો, સ્વ શાંતિ યા પરશાંતિમાંથી, સ્વ-
 દેશ યા પરદેશમાંથી, ગમે ત્યાંથી મળી આવેલો હોય તો-
 પણ તેમાંજ પોતાનાં નિર્મળ અભેદરૂપે પ્રકાશેછે. આકરિન
 છું મિત્રતા તારાં મહત્ત્વ પર, દુનિયામાં તારી ગિચરતા માતા
 પિતા જેવાં ધણાંજ નિકટનાં સ્નેહાને પણ પાછળ રાખેછે,
 આજ તારી ખૂબી ! આજ તારું મહત્ત્વ ? રાત દિન પાસ
 રહેનારાનો આભાસ દૂર હોય એમ લાગેછે ત્યારે દૂર વસેલો
 તું -હૃદય સ્થાપી થયેલો જણાય છે ! અરે આ તારી અલૌ-
 કિક શક્તિ કાણે બક્ષિ હશે ! મારી વાંચન વર્ગી આવ્રમ !
 આથી સંસારમાં કાંઈ વધારે મંગળમય મૂર્તિ હશે કે ? સ-
 વૌત્તમ વિશ્રામનું કાંઈ સ્થાન આ સંતોષને સોમો પણ
 હિસ્સો સાબીત કરી શકશે કે ? અચળ પ્રેમનો સુસવાટ
 કરતો, આનંદમય ઉછળતો, બીન્ને કોઈ કરે ! વશુદ્ધ વારી-
 થી બરેલો છાંદગી પર્યંત સ્નાન કરવાને મળશે કે ? નહીંજ.
 ત્યારે જગતમાં સર્વ સુખનું મૂળ, વહેવારમાં સર્વ જાતની
 નીતિ રીતિનો સજ્જાહકાર, સંસારમાં પાર જવાના વિકટ ર-
 સ્તામાં સાથે ચાલનારો ભોમિયો માત્ર મિત્રજ છે એતો
 નકી કે ? મિત્ર વિનાનો કમનશીબ પુરૂષ આ સંસારમાં ઘણું
 ખોઈને ચાલ્યો જશે. બાંહેધરિ વગર બડભાગી કાણ બો-
 લાશે ? હિમાયતિ વગર હાસ કરી કેમ બેસાશે ? અને
 સાચા સુભેચ્છક વગર શાંતી સાથ સંતોષ કેમ કરાશે ?

વળી વધારામાં અપવિત્ર પ્રેમની નેમકંઈ નામની નથી,
 તે માનવીઓના મુળ રૂપી માઠાંમાં માથું કાઢેછે અને મિત્ર
 વર્ગને પવિત્ર પ્રભુની પેહેછાન પાડેછે, વાસ્તે મારા માનીતા

(૭)

મુસાફરોને વીનલી કરૂંછું જે, ઉપર જણાવેલાં કેટલાંક કારણોને લઈને આ અગાધ અંધારા મહાસાગરનાં વીકાળ ઊંડાં કોતરોમાંથી સર્નામિત્ર રૂપી અમુલ્ય પાણીદાર રત્ન શોધી સંસાર સાગરની સફરે ચડેલા સર્વે ક્રાઈએ -વિકટ વેઠી હાથ કરેલા રત્ન નંગને વદન વીટીમાં જડાવી લેવું. રિદ્દી સિદ્દી, સુખ ચેન, ને સ્વતંત્રતાના સન્મીત્રોએ પણ સાંકડીને સમયે સંતોષથી શીર સાદું કરેલ બિરલ પુરૂષોના વાત ઉપર વીચાર કરશે.

સાચો સાથી.

ઈ. સ. ૧૫૭૬ ના જુલાઈ માસમાં જ્યારે મહાન અકબર પુત્ર સલીમશાહ લાવ લશ્કર લઈ મરદ ભૂમી મેવાડ ઉપર ચડી આવ્યો, ત્યારે રજપુતોનો રંગ રાખનાર, શુરાઓનો સરદાર, અનમી પ્રતાપ થોડા ઘણા રાજવંશી રજપુતો સાથે લઈ સામે થયો. સામેનું લશ્કર ઘણું જખરું હોવા છતાં બહાદુર પ્રતાપના પ્રતાપે ત્રાણ ત્રાણ બોલાવી દીધી, અને જ્યાં જ્યાં રણક્ષેત્ર ઉપર પ્રતાપના પાખરીયાના પડધા પડતા, ત્યાં મોટી મોટી પાધવાળા મોગલો મુડદાળ થઈ પડતા. ખુદ સલીમ સરકારનું સંરક્ષણ કેમ થશે, ને તેને જળવલો એ જીત ગણાશે એમ ધારી મોટા મોટા યુદ્ધાઓ તથા લશ્કરી સરદારો આદી સવળા સરકારની આસપાસ રહી રક્ષણ અર્થે લડવા લાગ્યા. આવી રીતે રક્ષકોના રોડદાર ગઢમાં ઘેરાયા છતાં પણ જે સલીમશાહ-

ના હોદ્દાને લઈ લોહાનાં પતરાંથી મઢી લીધો ન હોતો
 ભૂપત પુત્રને બાલાંની અણીએ ઉઠાવી પરાક્રમી પ્રતાપે પા-
 દશાહી પુત્રને પૂરો કરી દીધો હોત. સીંહણ પૂત્ર સૂર પ્રતા-
 પનાં શુર કર્મોનાં શું વખાણ કરે ? પોતાના શરીરમાં બા-
 લાંના ભચકાઓ, છરાના છોલાઓ, શમશેરના જખમો તથા
 ગોળીના ગોદાઓથી સઘળા અવયવો અધુર થઈ ગયેલ
 છતાં, ત્રણ વખત પોતાના અંચળ તેજને શાહના ગજેંદ્રનાં
 દુર્ભસ્થળપર દેઠાવી બાલાંના ઘાવ શાહ શરીર પર કર્યા
 હતા. જો એથી વખત પણ તેમજ કરશે ને હજી થોડો
 વખત પણ પોતાના કાંટા ઉપર કાપા કાપી કરવી જરૂરી
 રાખશે તો સૂરાનો સૂર્ય પડશે ને પોતાનો પ્રાણ અધીક
 આ લોકમાંથી અળગો થશે એમ વીચાર આવતાં જાલાના
 રાજાએ પ્રતાપ ઉપરનું છત્ર ઉઘડાવી પોતા માથે ધરી
 એવી ધારણાથી એકદમ આગળ વસ્યો કે પ્રતાપ પાછળ
 રહે ને જરા શાંત થાય ને ક્યાંઈ આશ્રમ રથાને પોંચી શકે.
 મોહામત ખાતર મોખરે પડેલ પ્રથિવરાજે એવો પ્રતાપ
 એ પ્રતાપ પકડ્યો કે સઘળું સૈન્ય પણ પોતાનો સૂરો સ-
 રદાર તે પડેછે એમ ધારી તે પાછળ ધર્યું, ને જંધી જી-
 હ મચાવ્યું, અને પોતાના પ્યારાના માન ખાતર જાલાએ
 પોતાના પ્રાણનું બળીદાન દીધું. વાહ મિત્ર વાહ ? માયું
 દીએ તેજ મિત્ર ? કેવો પ્યાર ! કેવી માયા ? કેવી વહાલા
 તરફની વફાદારી ? ધન્યછે એ મિત્રની જીગલ જોડને !

(૯)

લાયક લુસીલીયસ.

ફિલીપીની પ્રસિદ્ધ લડાઈમાં બહાદુર ખુટસનું લશ્કર પરાજય પામી છ પાંચ ગણી જતું હતું. ત્યારે તે શૂર સામત શત્રુ ફ્રાંસામાં ફ્રાંસાઈ પડવાની તૈયારીમાં હતો, તેવામાં તેના દરિયાવ દિલના દોસ્ત લુસીલીયસે દુનીયાને દાખલો આપવા એવી યુક્તિથી પોતાનાનો પ્રાણ બચાવ્યો કે જેની પ્રભુતાની પડખમ આજ સુધી પ્રભુ પદમાં પંચનાદ કર્યો કરે છે. ખુટસને જે મુરવતી સાથે બંધવો બનાવવા સગાટે આવતા સીપાઈઓ તેને નજરે ઓળખતા નહોતા, તેથી ખુટસ નામનું નખોદ કાઢવા ધડ ધડે જનાર કાળ મુખાને મોઢે થઈ લુસીલીયસ બોલ્યો—અરે શું ખુટસને સરપાવ આપવો છે ? આ હું પોને ખુટસ રહ્યો. શું તમારો સરકાર મારી શીર જોરી ક્ષમા કરે છે ? આ રહ્યો હું. આટલું બોલી મો કલેલા મારાઓને આધીન થયો, અને જન્મદુનોની ઝીંકમાંથી પોતાના જીવરને જતો કરી પોતાની જીંદગીને જોખમમાં જાણી જોઈને ઝંપલાવી ? ? ? આનું નામ તે દોસ્તી. સુખમાં સગાઈની સવાઈ સઘળી મેર માલુમ પડે છે પણ દુઃખમાં દંડ ઉપાડનાર માઈ પુત્ર મળવો મુશ્કેલ છે.

વીરલ પુત્ર પીડીયસ.

ન્યારે સાધરેક્યુસના સરદારે ડામનને મોટી શીક્ષા કરી ગરદન મારવાનો દહાડો મુકરર કર્યો ત્યારે મજેલી મુદતનો લાભ લેવા પોતાને દેશ જઈ કુટુંબ કર્યાલાને બગલગીર

કરવાના ઉમેદવાર ડામને રાજની રજા માગી; પણ ચોખી ના પાડવાની પંચાતમાં નહીં પડવાના ખંતીજા ખાવીદે કહ્યું, ખુશીથી, જો તું મુકરર મુદતે મોઝુદ ન થાય તો તારે બદલે ગરદન ગીરવી મુકનારનું મસ્તક મોકળું કરું એવો કાઈ ઉમરાવ જામીન જામે કર એટલે તને ખુશીથી જવાની પરવાનગી છે.

પારકાને બદલે પોતાનો પ્રાણ આવી પંપજનમાં જાણી જોઈ ઝંપાલાવે એવો તે મિત્ર ક્યાંથી મળે ? એમ ડામન દિલમાં દરીયાદત કરતો હતો તેવામાં તરતમાં દરબારમાં આવેલા પીડીયાસને કહ્યું પોતાના દોસ્ત ડામનની હકીકત હાજર થતાં હજુર હજુર હાથ જોડી આવી અરજ કરવા લાગ્યો કે, ખુશીથી મારા માનવંતા મહારાજ સાહેબ, ડામનને દેશ જવા પરવાનગી આપો અને તેને બદલે બંધી-શાળામાં બેસવાની તથા મુદત વીતે ફાંસા દોરી સ્ત્રીકારવાની શરત મારે કચુડ મંજુર છે. દંગ થયેલા ડામનને રજા જડતાં તે ઉતાવળે દેશ તરફ હંકાર્યો પણ મોતનો દહાડો દૃશ્ય થયો ત્યાં સુધી ડામન દેખાયો નહીં તેથી પીડીયાસની પીડાની મજાક કરવા પાદશાહ જેલમાં ઝાઢેર થયો, અને પીડીયાસને પડકારી હામીની હરકત વીશે હસવા લાગ્યો. પરંતુ પવિત્ર પ્રેમખ્યાલાનું પાન કરેલ પીડીયાસ શાન્તીથી બોલ્યો—બલકે ખાવીદ, મારા દોસ્તની દીલાવરીની મને દેહેશત નથી, પરંતુ મને તો એજ દુઃખ થાયછે કે દેશથી દોડી નીકળેલો ડામન એકદમ આવી પહોંચશે અને મારી મુરાદ મુળથી ઉપડી જશે. અરે પ્રેમીની પત રાખનારા

પ્રશ્ન ? ડામનને રસ્તામાં રોકત કર અનેહું ફાંસીએ ઝુલ્યા પછી તે તરત આવી પહોંચે એવું કર કે તેની કાયા તથા કીર્તિ કાયમ રહે. અરે દેવાંગી દરબારીઓ, આ દાસના દાસને દરગાહમાં દાખલ કરવા દાખલ, તથા ડામનના વહાલા જીવ અને તેની બેરી છોકરાંના પ્યારા પ્રાણને સલામત રાખવા, સુસવાટ કરે આપનારાને જરા અવગડમાં નાંખી અટકાયત કરો.

ઠરાવેલે દીવસે મુકામપર મોકલેલો ડામન મોઝુદ થઈ શક્યો નહીં તેથી શરત મુજબ હરતેવદને પણ રાખેલ પીડીયાસ જલાદોની જનાબમાં હાજર થયો, અને ફાંસીને પાટીયે પગ દઈ ફાંસા દોરીના દાવમાં ફટકવારમાં ફસાવા તયાર થયો તેટલામાં પીડીયાસને પોકે પોક રોવરાવવા દૂરથી ડામનનો સખુર, સખુર, પોકારતો તીણો સાદ મેંભળાયો અને સપાટાવારમાં સલવચની સામે આવી ઉભો.

પરોપકારી પ્લીની.

પ્લીની નામના ધનેશ્રીએ પોતાના એક ઓળખીતાને અસ્તોદયના ચક્રથી ચૂર થતો તથા કરજની ખાડીમાં ડુબતો જોઈ આકૃતને ઓલવી નાંખે એટલી સહાય કરી, પરંતુ ટુંક મુદતમાં જ્યારે પ્લીનીનું પનાવ્યા પેહેલાં મદદ કરેલો મિત્ર મરણ પામ્યો ત્યારે તેની પૂત્રી પોતાના પીતાની નાની મોટી સર્વ પુંજનો પતો મેળવી પ્લીનીને તેનાં કરજના પક્ષામાં સુપ્રત કરવા વીનંતી કરી, પરંતુ. ઉદાર મિત્રે ઉપકાર સાથે સૂચના ના કબુલ કીધી અને તે પવીત્ર

મનવાળી પૂત્રી પરણી ત્યારે પણ હાથ દેવા હજારોનું
હાથ ધરણું કર્યું. ધન્યજી પ્લાની તારી પૈસો વાવરવાની
પદ્ધતિને ?

મોટા મનનો મિત્ર.

એક ફ્રેન્ચ અમીરને કાલે તેટલું ચાવનાર એક દુબળો
દોસ્ત હતો, તે જ્યારે દુનીયા છોડી પેદા કરનારની દરગાહ-
માં દાખલ થયા ત્યારે પોતાના જાનીનાં જંગલોની જોગ-
વાઈ કરતાં દોસ્ત મુકી ગયેલ મોટાં દેવાંની તે અમીરને
જાણ થઈ. ભાઈજાનના ભેદનું ભાન થતાં તે ફ્રેન્ચ હમરાવે
પોતાના વાડી વજીહા, બાગ બંગલા તથા નોકર નકરને સફર
કરવા સૂચના આપી, અને પોતે એક અનાથ આદમીની
અવસ્થા ધારણ કરી; પણ મોજ મજલમાં મહાલતા મોટે-
રાને ખોટરામાં ખપતો જોઈ આસપાસના આદમીઓ અદે-
ગા આણવા લાગ્યા કે આ શું ? સરદાર સાહેબને એક-
દમ કયા સૂમની આવી સજ્જડ સાહોબત થઈ ગઈ હશે ?
કાંતો વેપારમાં વેહેનું થયું અને કાંતો ચીતડે મીઝગરાં
મુકી દીધાં વગેરે વેહેમ યુક્ત વાતો હામ હામ મંડાવા
માની; પણ એ વરસમાં વીસ હજારની રકમ એકઠી કરી
અંતઃકરણના અધીકારીનું કરજ અદા કરી દીધું અને તેનાં
અચ્ચાંની બાંહેધરી કરી પાછો આગળના હાથથી તે અમીર
રેહેવા લાગ્યો.

વહાલાનો વીશ્વાસ.

એડામીટસ નામનો કંગાલ કોરીયવાસી બેહેસ્તે બોલાવતી બીમારીનાં બીહાનાં પર પડ્યો ત્યારે તેની જઈક જનુની તથા જુવાન દીકરીના દીક્રમાં દેહેશતનો દાહ દીન પ્રતિદિન વધવા લાગ્યો. તેઓએ ડામીટસની આખર અવસ્થા જોઈ અકસોસ કરવા લાગ્યાં કે પાલણુહાર પરલોક જતાં જીવનનું જતન કોણ કરશે ? પણ મરવા મુકરર થયેલાના મનમાં તો શેષ માત્ર પણ શંકાનો ફણગો ધ્રુટ્યો નહોતો, તેના સદન ઉપર તો શાંતિ સોબી રહી હતી. આવી રીતે બેઘડક રેહેવાનું આ બેબારીને એક જગમગ કરણ એ હતું કે સારાં બાગે તેને બે સનમિત્રો હતા, તે તેમાં તેને સંપૂર્ણ સંતોષ હતો. છેલી ધડીએ ધડમથલ કરતી દુહીતા તથા માતુની મુંઝવણ મુંગી કરવા તેણે પોતાનું વસીયતનામું મગાવ્યું, અને વૃદ્ધ માતાની મરજી ઉઠાવવાનું કામ રનેહીએ-રીટલને સોંપવા તથા ખારી પુત્રીને પરણાવવાનો પરવાનો પ્રિય કેરેસેતને કહેવા વસીયતનામામાં માંડ્યું.

પણ આ ખરીતાની ખબર ખત્રકમાં પડતાં આસપાસનાં આદમી પેટ પકડીને હસવા લાગ્યાં, પણ ખુબારક મિત્રોની મોટાઈ એતો ઉત્કું તેમનું જ હાસ્ય કરાવ્યું; કેમકે વસીયતનામામાં માંડેલા વારસાની ખબર પડતાં મરનારના મિત્રો તેની માનીતી માને તથા ખારી પુત્રીને પોતપોતાને ઘેર તેડી ગયા અને અજગા થયેલાની આજ્ઞા એટલી તો ઉત્કં અને આનંદભેર ગમગી કે અવળી અટકળ કરનારાની આંખે

અગ્નિયળી આવી, અને તે એક રંગી વહાલાઓનાં વાહ વાહનાં વાજીરો આખા દેશપર વાગ્યાં. આનું નામ તે મિત્રાઈ અને મોઠાઈ? પરપૂઠે પરોઢ ને પ્રાણ અધિક પ્રતિગા તરીકે પાળનાર પ્રિતિવંતાઓને અષ્ટાંગ નમાવી પ્રણામ કરું છું.

વફાદાર વીલીફ.

છગ્ગીશીયા વાસી રીચર્ડ વીલકીનસને ૧૮૮૨ ની સાલમાં વીલીસ નામના એક શાહુકાર શક્તિને પાણીમાં ડુબતાં જુઓ તો તેથી વીલીસ તેનો ઘણો આભારી બન્યો અને તે દિવસથી વીલીસ અને વીલકીનસન બંને અરસપરસ સ્નેહી વર્ગમાં સારી રીતે સેળમેળ થઈ ગયા; પણ પોતાના મિત્ર વીલકીનસનની હાલત ઘણી કંગાવ હતી તે સુધારવા હમેશ વીલીસના દીલમાં ડોળાવું શરૂ હતું.

પરંતુ જીગરને ઝયાદે કરવા જતાં બનીને જરા જશહીન થાવું પડશે એમ એકથી અધીક વખત અંદેશો આવતો, તેથી પોતાની દેખાતીમાં તો હત ભાગી હેયાના હારની હાલત ઘણી નાંખવા કંઈ કરી શક્યો નહોતો, પણ આખર મરણ સમયે પોતાના ખારાને રૂપ૦૦૦૦૦ અઢી લાખની રકમ આપવા વીલીસ વીલમાં લખી ગયો ! ક્યાં સખી ! ને ક્યાં સુમ ? ? સતયુગમાં જેમ કૃષ્ણ પોતાના મિત્ર સુદામાને તારી દીધો હતો તેમ આ કળીયુગના કૃષ્ણ સુદામા સમજવામાં શું હરકત છે?

મિત્રાઈનું મુળ મક્કમ કરવાનો મારગ.

૧ સ્વાર્થ સાથે શત્રુવટ કરો,

(૧૫)

- ૨ લોભ લાલચને લાતો લગાવો.
- ૩ 'સુખના સહુ' કેહેવત ને કુટું કરાવો.
- ૪ 'બહુ રત્ના વસંતરા' વાક્યને વાસ્તવિક ઠરાવો.
- ૫ ભાવિકની બૂલને ભાયમાં ભંડારો.
- ૬ સુખ મજાકને મરડી નાંખો.
- ૭ ખરા જીગરીની જનાબમાં ખાનગી બેદનો બૂકા કરો.
- ૮ સ્નેહ સરકવમાં સત્ પ્રતિથી વર્તો.
- ૯ આપણાની આકૃતમાં આમળ આવો.
- ૧૦ તારામાં તંતને તરછોડી ધીરજને દૃઢ કર.

માતૃ પિતૃ ભક્તિ.

આ દુનિયાની અંદર આપણા ઉપર અસંખ્ય ઉપકારનો ખોળો કોનો છે ? આ દુનિયાની અંદર ઘણી આપણી હસ્તીને હાવ ભાવથી સાચવી સંભાળી કુમળા કોંટાને નીકો રાખનાર કોણ છે ? આ સાજા સ્વાર્થી સંસારની અંદર આપણા પ્રત્યે ખીન સ્વાર્થ સ્નેહ રાખનાર કોણ છે ? ધર્મ રહીત આપણા શ્રેયમાં સુખ પામનાર અને દુઃખમાં દયા ખાનાર દાનુ પ્રાણી આ દુનિયામાં કોણ છે ? આવા પ્રકારના અનેક સવાલોનો ઉત્તર ફક્ત બે અક્ષરી શબ્દ 'માતા' તથા 'પિતા'માં સમાયેલો છે.

દોહરો.

જનક જનેતા મિત્રએ, કુદરતથી હિતકાર;
ખીજાં સર્વ હિતેચ્છુ છે, સ્વાર્થ હોય જે વાર.

આ આખી પાખંડી પૃથ્વીમાં પોતાનું, પોતાનું, ને પોતાનું સર્વ પેહેલું કરવા પ્રયત્ન કરેછે, પરંતુ ક્રકત પોતાના માતા પીતા એજ પૂરા પરમાત્મી છે. દાકતરને દવાઈ નાણું મળે, વકીલને વકીલાત મળે, મેતાને મુસારો મળે, અને મંજુરને મેહેનતાણું મળે આપણું મનગમતું બનાવે છે તે તો નિશ્ચય.

પરંતુ જનક જનેતાની આપણું જીવન જાળવવાની રીત બાત તો જુદીજ છે, તેઓ તો લેખ દસ્તાવેજ વગર, બોલી બંધન વગર, તથા મુઝ મઠ વગર, આપણાં શુભ ખાતર તન મન તથા ધનનું મોકળે હાથે ખર્ચ કરેછે, તથા આપણી શરિર સામવાણી સાઈ સઘળા ખાતપાનાદિકના મ્વાદને ખસેડે છે. આમ કરવાનું શું કારણ હશે ? તેમનાં અંતઃકરણમાં શું ઇચ્છા હશે ? કદી એમ ધારીએ કે જન્મક ઉમરનાં જનક જનેતાના નીભાવન ટેકાની ઉમેદનું આ બધું પરીણામ હશે, પરંતુ તે સઘળું પાણીમાં પતાસાં જેતું છે, કેમકે પુત્રી ધન તો પારકું કેહેવાય છે. તેતો પોતાને પાળવા પોષવાનું કામ પૂરું થઈ રહે ન રહે ત્યાંતો સ્વ-માતાપીતાને પરહરી પર માતાપીતાની સેવામાં સોંપાયછે; અને પુત્ર વીધે પૂછે તો, કોઈ તો બાલ્યાઅવસ્થામાં પેટમાં પાટુ દઈ દુનીયા છોડી જતો રહેછે, કોઈ પત્નીને પ્રાણુ સોંપી જતો છે તેનો મટી પારકાનો થઈ પડેછે, અને કોઈ કુપાત્ર, ને કોઈ પાંગલો થઈ પડેછે. બાકી માખાપની મેહેનતનો બદલો વાળી આપે એવો તો માર્છ પુત્ર કોઈક વીરલો નીકળી આવેછે. વાસ્તે આવાં નિસ્વાર્થ હીતકર તરફ તાબેદારી બતાવી તેમની તકેદારી જાળવવા સુપુતની વહે-

(૧૭)

હી ફરજ છે. તેા આશ્ચર્ય રાખું છું જે આ બેરખામાં બતાવેલાં બહાદુર પુત્રોનાં ખ્યાનપર બેઝર બની મારા બાળ બંધુઓ પોતાનાં માનવંતા માખાપોની મન માનતી મર્યાદામાં મિસ્ક્રીત બની રહેવા વીચારશે તથા વીચરશે.

સુપુત સિકંદર.

આખી આલમના અધીપતિ કેહેવડાવનાર મહાન શીકંદર પાદશાહની માતૃ ઓલીમખસ જે એક અનડા સ્વભાવની તથા આસપાસનાને અતી અળખામણી બાઈ હતી; તે પોતાના પુત્રની પોતા તરફ બેશુમાર પ્રીતી છતાં હર હમેશ તેને પજવતી તથા તેનાં કામકાજમાં કહંગી ચાલ ચલાવી તેને કેટલીક કળતર ઉપજાવતી હતી; આટલું છતાં પણ એક વખતે જ્યારે પાદશાહના એક હોદેદારે ઓલીમખસની આડ કતરી વર્ણણક વીશે મહારાજનપર ફરીયાદી પત્ર લખ્યો, સારે તેના જવાબમાં આ મોટા વીરે લખી જણાવ્યું જે “અરે નાદાન, તુંને ખબર નથી કે મારી માતુની આંખનું એક આંસુ તારા જેવા ઊંચા દરજ્જાના અધીકારીકની ફરીયાદના કાગળોનાં દફતરનાં દફતરને ઘોઈ નાંખશે” આ બે લીટીનાં લખાણે તે અમલદારને હમેશને વાસ્તે ચુપકી ધારણ કરાવી દીધી. જોયો માતા પ્રત્યેના અપૂર્વ પ્રેમ ! ! !

માઈ ભકત માલકમ પુત્ર.

સ્ક્રોટલાંડના પહાડી પ્રદેશમાં માલકમ નામનો એક ભરવાડ, તેની સ્ત્રી, તથા હાલખર્ટ નામનો એકનો એક પુત્ર એક નાનીસી ઝુંપડીમાં રહેતાં હતાં. એક રાત્રે માલકમની સ્ત્રી બીમારીનાં બીછાનાપર પડીને દવા દારૂની તલખતી તલખ જણાવતાં તે શાંત પાડવા માલીક તળેટીએ આવેલા શહેરમાં જઈ દાકતરને લાંચી દવા લાવવા તત્પર થયો; પરંતુ તેના બાળક પુત્ર હાલખર્ટ કહ્યું—ખીતાજી આપ આંઈ થોભી મારી માતાજીની પાસ રહો અને હું આપણા શેગ કુતરાને સંગાથે લઈ શહેર ભણી જઈ કપાટામાં ઔષધ આણી આપીશ. બચપણથી મને અંધારી ખીણોના ખડક ખાડા વચ્ચેના રસ્તાથી જવા આવવાની ટેક છે, તે તમારા કરતાં મને જબું સેહેલ પડશે. એવી રીતે પોતાની જવાની ખાચેશ બતાવી શેગ સંગાથે શહેર ભણી સ્વાસ્થ થયો. શહેરમાં જઈ દાકતરને મળી માફક આવતી દવા લઈ પાછો બળ્યો. શેગ રસ્તાની સલામતી તપાસવા આગળ ચાલતો હતો પણ થોડો રસ્તો કાપ્યા પછી તે એકદમ અટકતો રસ્તો તથા સામે આવેલું ખેદાણુ જોઈ અટક્યો અને આમ તેમ જોવા તથા કુંદાડ મારવા માંજો. હાલખર્ટ કહ્યું શેગ આગળ ચાલ, અટકમાં; આપણે હવે મુકામ નજીક આવી પોંદોઆ છીએ, હવે અટક નહીં, આગળ ચાલ. પણ શેગ હઠ પકડી રહ્યો ને ખસ્યો નહીં એટલે પોતે એકલે આગળ વધ્યો, પણ થોડાં પગલાં બર્યા ત્યાં એક ખરડની ઘોટી ટેકરી ઉપરથી લટકી પડી ખાડામાં ખસી પડ્યો. શેગ પણ

જોય કરતો નીચે હત્યો. પોતાને પછડાટથી પારાવાર ઇ-
ન્ન થયા છતાં રોગ પાસે આવ્યો કે દવાનું પડીકું રૂમાલમાં
લપેટી રોગને ગળે વીંટી દીધું ને તેને ઘેર જઈ તરત દવા
પોંચાડવા હાલખટું ફરમાવ્યું ને પોતે પાયમાલીમાં પોઢ્યો.

પોતાના એકના એક પુત્રની સાંખ્યા વખતની ગેરહાજરી-
માં કાંકણ કાંકણ થઈ ગયેલ માખ્યાએ એકલો રોગને જો-
યો કે તેમના હાંજ નરમ પડી ગયા, પણ થોડીપણ પછી
કુતરાની ગરદન આસપાસ બાંધેલ રૂમાલ છોડતાં દવા દેખ-
વાથી જરા ધીરજ આવી ને રોગને સાથ લઈ તપાસ કરતાં
મહા મેહેનતે માલકમને માનીતા પુત્રનું મુડદાલ શરીર
હાથ આવ્યું. મોટી મુશ્કેલીથી તેને શાચવી સંભાળી રહે-
ઠાણુપર લાવી ઉપાય કરતાં કેટલીક મુદતે હાલખટુંને બોલ-
વાની શક્તિ આવી. પણ તેના પેહેલા શબ્દો આ પ્રમાણે
હતા “માતુ તને દવા પોંચી હતી ? માતુ તને કેમ છે” ?
જોયો જનક જનેતા તરફનો પ્રેમ.

બહુ પ્રેમી બાળા.

ચીન દેશમાં યુનાન પ્રગણાના અમીરને એકની એક પુ-
ત્રી હતી. પરંતુ તેણીના માતૃ પીતૃ પ્રયેના પ્રેમની ખુબી
તો ન્યારીજ હતી. એક વખત તેણીની મા મંદગીની પથારી
પર પડી ત્યારે તે પુત્રી રાત દીવસ પોતાનું સંપૂર્ણ સુખ
સંપેટી સેવામાં હાજર રહેતી એટલુંજ નહીં, પરંતુ તેણી-
ની દવામાં માંસની જરૂર પડતી, તે પણ ખીજે ક્યાંથી

મ ગાજવાને બદલે પોતાના પ્યારાં શરીરમાંથી કાઢી કાઢી ઉકેલતી હતી?? આવી રીતે સેવા કરી માતાને આરામ કર્યો પછી કેટલોક વખત વીસા બાદ તેણીને સાસરે જવું પડ્યું.

તેણીના પીતાની વૃદ્ધાવસ્થા હોવાથી તેણીના વીયોમની વેદના એકદમ તે પ્રેમી પીતા ઉપર ગાંભીર્ય થઈ, ને હૃદય કાઠ રોવાથી તેની આંખો એકદમ આવી ગઈ. આ ખખર પ્યારી પૂત્રીને પડતાં તે પાછી આવીને આસનાવાસના કરવા લાગી. ઉમદી ઉમદી દવાઈઓ શરૂ કરી એટલુંજ નહીં, પરંતુ દુખતી આંખમાં જે ચીપડા વળતા તે ખસેડતાં વૃદ્ધ પીતાજીને જરા પણ સંકટ સોસવું ન પડે તેટલા માતર પોતાની પીછી રૂપ જીભલડીથી ચાટી લેતી !!! આની અનુપમ સેવા કરી પીતાજીને પણ આરામ કર્યો. દહો, શું આને દુષ્ટ લોકોને જાદુઈ અસર કરનાર માતૃ પિતૃ ભક્તિ કે કુપાત્રને સૂપાત્ર બનાવવાનો કીમીયો ? અસ થયું ? નાના હજુ વધારે છે. દુક મુદતમાં વૃદ્ધ માતાપીતા સ્વર્ગ વાસી થયાં પણ આ પ્યારની પ્યાસી પૂત્રી પોતાનાં જનક જનેતા જવાથી જહાનને જહાનમ કરી જલ્લદીથી બેહેરત-માં બનેને જઈ ભેટી !!! વાહ પ્યાર વાહ ! શું સદ્ગુણ તારી શોભા. !

બે વીરલા ભાઈઓની માતૃ પીતૃ ભક્તિ.

ઘટાલીની દક્ષીણે આવેલા સીસીલીના ટાપુમાં એનેપ્યાસ અને એમરીનોમસ નામના બે દેવપૂત્ર એક વૃદ્ધ માઆપને

પેટ જનમ્યા હતા. આ બંને ભાગ્ય ભગવંત બંધુઓની
 માતૃપીતૃ ભક્તિને અન્યદેવ ઉપાસના તથા જપ તપ આદી
 મોક્ષ મેળવવાની સાધનામાં શ્રેષ્ઠ પદ સોંપાયું હતું. તેઓએ
 ૬૮ ધાયું હતું કે માતૃપીતૃ ભક્તિ ભૂલી અન્યમાં આસ્થા
 મૂકવી તે જમુનાંજળ પડતું મુકી ઝાંઝવાનાં પાણી સોધવા
 ખરોખર છે, તે દેવનગર છોડી ગરધનગરમાં જવા જોગ છે.
 ખરેખર તે નંદનવનના સૂગંધી પૂષ્પોપરની પ્રીતી છોડી
 આકાંક્ષાના કુલની ઉત્કંઠા રાખવા જેવું છે. આ અંમીરી ખ-
 વાસની જુગત જોડીને પોતાની અખંડ કીર્તિનાં સદાકાળ
 દુહંબી વગડાવવા એક વખત ઇશ્વરે એવો વખત આપ્યો કે
 જ્ઞાનામુખી પર્વત એટનામાંથી ધગધગતો લાવા નામનો રસ
 રડવા લાગ્યો અને તે એકદમ આસપાસનાં પ્રગણાંને પાય-
 માલી સોંપવા સજ થયો. આ વખત શેહેર સીમાડો છોડી
 કેટલાક જેટલી માલમતા ઉપડે તેટલી ઉપાડી, કોઈ દરદાગીનો
 તથા રોકડ જે હોય તથા જેટલો લેવાય તેટલો લઈ, અને
 કોઈ પોતાનો જીવ લઈ નાસભાગ કરવા માંડ્યા, પરંતુ આ
 વખત જનકજનેતાને જનસં જાહે આકનારા પેલા જુગત
 જોડી બંધવા જર બવેરના કોયળા દોરે મુકી તથા માલ
 મતાના મંજુસો મેદાન મૂકી દઈ પોતાનાં પ્રાણ અધીક પ્રીય
 માબાપને પોતાની કુમળી ખાંધ ઉપર બેસાડી ધગતા આ-
 વતા રસની સીમા છોડી છપાંચ ગણી ગયા. શું સસપુ-
 રોનો સંબંધી સંબંધોનો રોહ !

(૨૨)

પુત્રની પીરાઈ.

જ્યારે ચીતોડ ગાદીપતિ લાખો રાણો રાજ કરતો હતો ત્યારે તે ખુદા રાજેન્દ્રના દરબારમાં એક વખતે તેના વારસ પુત્ર ચંદને સારૂ મારવાડના માલીક રણમલ પુત્રીનું નાળીયેર આપ્યું અને ગોર મહારાજ નાળીયેર લઈ પધાર્યા ત્યારે ચંદકુંવર શહેર આસપાસ સફરપર સધાવેલ હોવાથી ગોરને દરબારમાં બેસાડ્યા ને કહ્યું કે હમણાં કુંવર સાહેબ પધારશે ને નાળીયેર સ્વીકાર કરશે, પણ તે દરમિયાન કચેરીમાં તડાકા દેતાં મુછપર તાળ દઈ જઈ રાણો મશ્કરીમાં બોલ્યે:- ગોરજી, હું નથી ધારતો કે આવાં રમકડાં તમે મારી સફેત દાઢી શોભાવવા લાવ્યા હશે. પણ તરતમાં પાટવીચંદ આપ્યો અને દરબારીઓએ દીલમાં લીધેલ મનકથી નારાજ થયો. પીતાના પેટમાં પોતાને પરણવાની ઇચ્છા હશે એમ ધારી પાટવીએ અત્યંત આગ્રહ છતાં પણ નાળીયેર ન સ્વીકાર્યું, જેથી મારવાડીનું માન ન રહે તો મુંઝવણમાં મુંઝાવું પડશે એમ ધારી ધગી ગયેલ રાણે રોષમાં રાડ પાડી કહ્યું-જે ચંદ ચીતોડપદની ખ્યાસપરી કરી દે તો હું પરણવા તૈયાર છું. વડીલનું વચન સાંભળતાં સદગુણી કુમારે એકદમ એક લીંગાના સોગન્દ ખાઈ રાજગાદીનો પોતાનો હક છોડી દીધો ને ખુદા રાણાને બાળકી અપાવી.

પણ ચંદની કીર્તિને ચળકાવવા થોડી મુદત પછી એવો બનાવ બન્યો કે જ્યારે આ લગ્નથી થયેલ પુત્ર મોકળ પાંચ વરસનો થયો ત્યારે રાણાએ ચંદને પૂછ્યું કે, મોકળને મળવા શું મુકરર કરતો જાજી? ચંદે મુરખીની મરજી મુજબ

(૨૩)

જવાબ દીધો કે ચીતોડ ગાદી મોકળને વારતે મોંડી દેતા જાઓ, અને કદી મારી માનવૃત્તીપર વેહેમ આવતો હોયતો હમાતીમાંજ મેલ્લજનો સંજ્ઞાભિષેક કરતા જાઓ. પછી અભિષેક થયો અને આનંદી અંતઃકરણે પોતાના પાટવી પદને હક પુરો કરી આશંકિતપણુની પ્રતીક્ષા પણ ચંદ્રેજ પ્રથમ સીધી અને મૈયત મુરબીની મરજી અનુસાર આખી હુંદગી ઇર્ષાને અલગી કરી મોકળ મહારાજને આધીન રહ્યો. આવા આવા પૂજ્ય માર્ઠ પૂત્રોના દાખલાપર ધ્યાન દેવા તથા આપણી હુંદગીના જાગીરદાર જનક જનેતાની જગાસા પાસ હમેશ જતાએલા રહેવા મારી સાબ શીશુ વર્ગ પ્રત્યે વીનંતી છે.

છર્ષા.

અરે છર્ષા! અરે ચમરૂપી છર્ષા! તારી સંકિત તથા સામર્થની શું તારીફ કરૂં! અરે અભાગ્યોદય કરનાર છર્ષા તારો અધીકાર આલમે અધીરાજ કરતાં પણ અધીક છે? તું પ્રજા પ્યારાને પલ્લકવારમાં પટકી નાખેછે! તું ભક્તજનોને ઋષ્ટવારમાં ઋષેટી નાખેછે! અરે તું સદગુણીને સપટવારમાં સપેટી નાખેછે? અરે મારણ્યમંત્ર, તું શુરાને સાધુ, તું ડાહ્યાને ડાધુ, અરે તું શાણુને નિરમાણુ કરી નાખેછે! અરે દાનવને ડગાવનારી, ભૂપતને ભગાવનારી, સ્થાનત છે તારા નામને, સ્થાનત છે તારી જાતને! સ્થાનત છે તારા કામને! શીટકાર છે તારા ભોગીને તથા ધીક્કાર છે તારા જોગીને!!

અરે મારા સ્વધર્મી સાહેબો! અરે મારા દેશી બાઈઓ!!

મારા હીંદ હીરાઓ?? આ વખત મારે તમે સર્વને એકઠા
ખરી વીનંતી કરવાની છે. આ વખત મારે એક ઉપયોગી
બલામણુ કરવાની છે કે આપણી જાત, આપણી નાત,
આપણો દેશ, આપણો વેશ, અરે આપણાં રાજ છેવટ આ-
પણાં તાજ, સર્વનું સલામાસ કાઢનાર, અરે નેહવંશનું ની-
કંદન કાઢનાર ઈર્ષારૂપ અગ્નિથી આધારે રેળે ?

ઈર્ષાએ ઓળખાણને અંધારો આપ્યો છે અને સુવાણને
સંતાડી મુકી છે. અરે અક્ષયજ્ઞને અઢારી લાગનાર ઈર્ષા,
હજી તારે શું કરવું બાકી છે ? તું સર્વ કરી ચુકી, તે અમારા
મરદ બહાદુર મહારાજાઓનાં મુઠાં ગીધ પક્ષી આગળ
ગોભાવ્યાં ? તે અમારા નિરપરાધી રાજવંશીનાં નીર ખોવરા-
વ્યાં, તે નુરે આલમ નરેદ્રાનાં નેણુ ખોદાવ્યાં ? અરે તે અમારા
ગુરા સામતોને સ્મશાને સૂવાયાં, તે અમારા પુરા પુરૂષને
પરાણે મરાવ્યા?? અરે દુષ્ટની દીલદાર, તે અમારાં પવીત્ર
ધામો ધૂડધાણી કરાવ્યાં, તે અમારા જ્વગતા દેવતાઓની
જોત ઝાંખી પાડી ! અરે ચંડાળણી અમારે ત્યાં જનાના
પણુ તેજ ખોડાવ્યા?? અરે તુંતો દયાની દુશ્મન છે, કેમકે
દયા તો તે કરનાર માણસને તથા જેના ઉપર દયા કરવામાં
આવે તે બંનેનાં દીલ ખુશ કરે છે, અને તેથી તદન ઉલ્લસ-
ઈર્ષા સાથે એક અંગી કરનારનું અંતઃકરણ ખોદનાર કીડાનો
જન્મ તેની સાથેજ થાય છે, અને જેના ઉપર તેનાં ઝેરી
બાણ ફેંકવામાં આવે છે તેનું પણ મુળ સમુજી સંપેદી નાંખે છે;
વાસ્તે યાદ રાખો કે દુષ્ટ બાળીની દોસ્ત ઈર્ષા છે. અરે ઈર્ષા
તું યમરાજનો મોટો મૃત્યુપાસ છે, તે બાતા સાથે બાતા ને

પીતા પુત્રને તથા મીત્ર મીત્રને માંહોમાંહે મુઠી પાક ખવડાવ્યાછે. અરે અભાગણી! અરે નર્કપતિ, તે ઉગતાં જાઠ ઉ-
ખેડાવ્યાં છે. તે કુમળા છોડ કચરાયા છે?? દુષ્ટ શંખણી,
સુખ ભક્ષણી, શું કામ હતું તારૂં અમારે કે તને કોણ ખો-
લાવવા આન્યું હતું? અરે તને કોણે સંદેશો લખ્યો હતો કે
કાગળ મોકલ્યો હતો કે તું અમારી ભરતભૂમી શ્રદ્ધ કરવા આવી.

મારા માયાળુ વાંચનારાઓ! બે કર નેડી વીનતી કરજી
ને આ પતીક્ષ્ણ રોગથી પરા રહેજો? દીર્ઘ દરીયાકૂત કરશે
તો સમજી સૂચ આવશે કે આપણી આ અધમ રિયતી
આણનાર અરી, ધર્મ વગર બીજું કોઈ નથી.

આપણી લાચારી નીપજવનાર અને આપણી પાયમાલી
પેદા કરનાર, ધર્મરૂપ અગ્નીથી અજગા રહેવા મારા બહાદુર
બંધુઓ બોહોસ રાખશે તો બેહાલીમાં ખુડતા બચશે.

ચુગલ ચરસ.

આ દુનીયાની અંદર મોટો દુષ્ટ ચમાર કેહેવાય છે પણ
વાસ્તવિક વિચાર કરતાં ખાતરી થશે કે આપો આપ દુષ્ટ
મુર્તિ તો ચુગલીખોર શીવાય બીજો કોઈ નથી. ચુગલખો-
રમાં ભોલ અંધુક તથા ચક્રમક બનેનો ગુણ રહ્યો છે. ચુગ-
લખોરનું ચીતકું હમેશાં ચોખાનું ખોખું કરવા, બલાનું ભુંડું
કરવા, લાયક નીસઠ અને નાયકનું નખોદ કાઢવામાં કામે
લાગેલું હોયછે. આડીઆના અનાડીપણાં વીશે મી. જહુરા-
મે આપેલો ચીતાર ખરે ખરો ચીતમાં લેવા યોગ્ય છે.

(૨૬)

મનહર છંદ.

તીરંદાજ તીરતણા, હાવમાં નીશાન ચુકે,
કાષ કાળે બંદુકની ગોળી, ફડે આડીઓ;
સમજાયુ વાળા સારા, મેતાને મુસદ્દી ચુકે,
બત્રિશ લક્ષણો ચુકે, બુદ્ધિવંતો ખાડીયો.
કહે જદુરામ વીદવાન, કદી કરે ચુક,
ચુકવાથી હાથ માંહી, આવે કદી હાડીયો;
ચોરી માંહી ઝાંડીયો, ચક્રાર ચોર ચુકે પશુ.
ચાડીનો વખત કદી ચુકે નહીં ચાડીયો. ૧

ક્રાચતણા કાતરાને, અમત્ર અમળ જેવો,
વિપતિ સ્વરૂપ જેની, વાણીનો વિલાસ છે;
સોમલ સોમલ, એક ટાંકમાંહી મરે એવો,
સોમલ સોમલ જેનો, દાસ તણો દાસ છે.
કહે જદુરામ જેની સીંગડીયા યકી વધુ,
ખરાબીમાં નાંખે તેવી, ખાશીયત ખાસ છે;
ચાડીયાની જીભપર ઝેરી કાળો નાગ અને,
વીંછીથી વીશેષ સદા, વીખ તણો વાસ છે. ૨
છરીને કટારી ભાત્રા, ખરછીથી બચકારી,
ઠાળજાને કાપનારો, એજ કુડો કાર છે;
બંદુકની ગોળી સમ, ચોળી નાંખે ચોટ માંહી,
સંપ મૂળ કાપનાર, કુર એ કુઠાર છે.
કહે જદુરામ ગોળા, તોપના ન આવે તોલો,
એવો નાશવંત જેની, વાતનો વીહાર છે;
અસી એક ધાર અને, ખાંડાની બે ધાર થકી,

- ચાડીયાની જીભનો, અપાર મોટો માર છે. ૩
 મારા મારી મિત્રોને કરાવવામાં માણે મોજ,
 દંપતીનાં દિલ તોડે, કુડીયો કપટમાં;
 સંપનો કુસંપ અને, સુખમાંહી દુઃખ કરે,
 સંતાપથી શાન્તી હરે, ખોટી ખટપટમાં.
 કહે જદુરામ જશ, દયા નહીં દીલપર,
 શર્મ હેયા હીણ કરે, સેરની લપેટમાં;
 ચાડીયો જો ચાહે, આખા વિશ્વમાં વધારે વેર,
 અઝતને ઝેર કરે, એકજ ઝપટમાં. ૪
- પ્રમેહથી પાંચ અને, દાહ થકી દશ ગણી,
 પત્યથી પચાશ ગણી, પંડીતે પ્રમાણી છે;
 પીડાથી પચાસ અને શીતળાથી શત ગણી,
 સ્વાસથી સહસ્ર ધણી, જગતમાં જાણીએ.
 કહે જદુરામ જૂંડી, લકવાથી લાખ ગણી,
 ક્રોડથી કરોડ ગણી, વેદના વખાણી છે;
 એ આદિ અનેક એવા રોગથી અધીક આપે,
 દુઃખ ૩૫ દુનીઆમાં, ચાડીયાની વાણી છે. ૫
- માનવીની મંડળીમાં, વેરનો વધારનાર,
 વાણીનો વિલાસ વિખ, વેલી વીકરાળ છે;
 અરથ ન હોય તોય, અનરથ કરે ધણો,
 અંતરની ઇચ્છા જેની, હોણી તણી ઝાળ છે.
 કહે જદુરામ ઝાઝી, દુનીઆને દુઃખ ૩૫,
 કંદમાં કસાવનારી જીભ, જાડી જાળ છે;
 શાન્તી અને સંપ તણું, સત્તાનાશ કાઢનાર,
 ચાડીયો ચંડાળ, મહા કાળ તણો કાળ છે. ૬

યુગલની ખાજખુગલ.

કિન્નર પતિ પરદુઃખ ભંજન રાજ ભોજ એક સમયે
 એક બ્રાહ્મણના શ્લોક ઉપર આક્રીન થઈ જવાથી દરરોજ
 પ્રભાતમાં આવી તે શ્લોક બોલી જવો ને સવા સાપ રૂ-
 પીયાની ધનામ ચીડી ખગ્ગનથી ઉપર લઈ જવી એવો તે
 બ્રાહ્મણને ભૂપાળે હુકમ કર્યો. હુકમ મુજબ હમેશ ઉદ્યાયન
 ઉપર ચડેલા બ્રાહ્મણને સવાસાપ સોનૈયા મળવા લાગ્યા.
 પરંતુ આ ખીનાથી કાળજી કોતરનાર કેટલાક ધર્મી રૂપી
 કીડાને આધીન થયેલા બ્રાહ્મણને અદેખાઈ આવવાથી રા-
 જ કૃપાવાળાનું કાસળ કાઢવા કાવતરું કર્યું અને તે કાવતરું
 પેશ પોંચાડવા એક અદક પાંસળીયા ચતુર યુગલખોર
 વાળાંદે માથે લીધું. એક દીવસ જેવો દરબારમાંથી પેલો બ્રા-
 હ્મણ પાછો ફર્યો કે મુકરર થયેલા મુંડનગારે બ્રાહ્મણને પો-
 નાના ઘરમાં આવવા કહ્યું ને ઘરમાં લઈ જઈ ખુબ આડી
 આવળી વાતુ કર્યા પછી ગંભીર ચેહેરે બોલ્યો—અરે મહા-
 રાજના માનીતા મહારાજ, આપ ઉપર દરબારશ્રી હાજ
 કુરઆન છે, પણ હું જે તમારો હેતુને દાસધું તેને હવે દી-
 લગીર થવા વખત આવશે, અફશોસ ! બ્રાહ્મણ કેમ તારે
 માથે વળી શેતું વાદળું ? ગાંધગ્ને—મારે પોતાને તો મે
 હર છે પણ પારકી પીડા પજવે છે, અને તે પણ આપ-
 નીજ, ગઈકાલ પગચાળી વખતે સરકારે સોસકરતા હતા
 કે સાળા સુદ્ર જેવા બ્રાહ્મણનું સાલ થયું. કોણ જાણે કાઠ
 દગદો છે, કે કોણ જાણે અવાળુ રોગી છે, કે કાનમાં અધવી

કેહેછે સારે માઈ તો માયું ફાટી જાયછે. મારા મુરખી મેહેરખાન, આ આપની પીડા લાગી છે; હવે સલાહ આપું છું જે આવતી કાલથી મોઢે રમાલ રાખીને કાનમાં જે મંત્ર મૂકવો હોય તે મૂકજે, નહીંતર હવે સોનૌયા સર્ધ જશે બ્રાહ્મણ—“બહુ સાઈ મારા માયાણુ શુભેચ્છક, તેમ કરીશ.”

ખીસારા ભોજા બ્રાહ્મણને બમાવનારૂં બ્રહ્મ વાળંદની વાત યાજ્ઞી લાગી અને વળતે દીવસ રમાલ લઈ જવાનો પક્કો કરાવ ક્યો. પોતાના પ્રપંચમાં પાર ઉતરવાથી બ્રાહ્મણની પૂંડ પોતે પણ ઘર છોડી રાજમંદીરમાં ગયો અને રાજમંદીરની પગથપી કરતી વખત થોડી થોડી વારે ચંડાળ ચાડીયો માદું મરકાવા લાગ્યો. એક વખત રાજપૂતિની દૃષ્ટી પડતાં કહ્યું, શું કારણથી તું હસેછે. સરકાર ન બોલાવે તો હીક એવું જરા ડોળા કરી બોલ્યો ‘મદ્દારાણુઓના રાણા પેલા પાપીયાને આપે તો પવીત્ર કરાવ્યો છે, પણ અમે તમારા ગોલા, અમા તમાઈ અન ખાનારાથી હવે ખમાશે નહીં. હવે તો હદ વળી. આપે તો દુધ પાછને સાપ બનાવ્યો, પણ આપને કરડવા વીચારે એ અમથી નહીં જોવાય, પેલો દુષ્ટ બાગી જરા બે બોલ બોલી સવાલાખ સોનેયાની ચીઠી લખાવી જાયછે તે ગદ કાલ મારે ત્યાં મુંડાવવા આવ્યો હતો. ને તે પણ વળી વેઠે મુંડાવ્યું, કારણ આપનો માનીતો. પણ તે વખતે સાજો બકતો હતો કે રાજ માંસ મદીરા એટલાં ખાતો લાગેછે જે સવાલાખ રૂપીયા મેળવી આપતી એક મીનીટ પણ પ્રભુ તેનાં માઠાં નઝદીક ન

નમારે. તે અત્યંત અધરેલી છાટ મારેછે આપણે તો આવ-
તી કાલથી રમાલ આડે રાખી કેહેતા જશું. આવો રંમ
દર્શ રાજને તો રાતોચોળ બનાવી દીધો. વળતે દીવસ વા-
ળદ પ્રપંચ પાર પડ્યો, કેમકે બ્રાહ્મણે મુંગતી માઢે ચડા-
વી, ને રાજાએ સવાલાખ સોનૈયાને બદલે નાક કાપી ગધેકે
ચડાવી ચમુતરા આગળ પછાડવાનો પરવાનો લખી આપ્યો.
પરંતુ મોઢું ઢાંચાની મત દેનાર મુંડનગારને મોજમાં મદ-
દ બાગી દીવસના મજરા બદલ ને દીવસની ધનામ ચી-
દી ધનાયત આપતાં ફરમાન મુજબ અમલ થતાં અદેખાનો
પ્રપંચ પાધરો થયો.

ચુગલ અનાડીનું કપ્પાડીપણું.

એક મોટા જગીરદારના દરબારમાં આગેહુખ જાણે પ્ર-
માણિકતાની પોતે પ્રતિગાં હોય નહીં, તેવા એક ખાનદાન
વંશનો ખજાનચી હતો. તે હમેશ ઉપજ ખરચ ઉપર એવું
તો સજ્જડ ધ્યાન આપતો કે જેવી રીતે કેટલાક માણસો
માળા ફેરવતી વખત જે ઇશ્વરી વચન બોલતા હોય તે તો
બોલ્યાજ કરેછે અને વાત પણ કરતા જાયછે, તેવી રીતે તે
ખજાનચીનાં દરેક ખાનચી કામ કાજમાં ખાવાથી તે સુવા
બેસવાના સર્વ વખતમાં તેનો અંતર આત્મા તો કેમ આ-
મદાની અદા કરવી, કેમ અધરીત ઉપયોગથી બચાવવી તેમાં
એકત્ર થઈ રહેતો હતો; આવા પૂર્ણ રાજ્યભક્તને માથે પશુ
એક દીવસ ચોથના માંદાનું આજ આવી ચડ્યું.

એક ખાસ હળુરીઆએ દરબાર સાંઝે એક દાગીનો લીધો છે એમ કહી પ્રથમ ૨૦૦૦ બે હજારની રકમ આગી પણુ આ ખમનચીએ કહ્યું, તે દાગીનો અને બતાવો હું કીમતમરા પાસે રાખી ખાતરી કરું, કરનારને મળી તેનું નામું તપાસું તથા તોલ વજન જાણું ત્યારે એકદમ બેશું પણુ ચાર દેવાના હોય તોપણુ આપવા તૈયાર છું. હળુરીએ બેહદ લોભી હતો, ને મોટો હોદ્દાર, રાજ સગામ તથા અમલની ધોંસરીને ફેરવી નાંખવાની સત્તા ધરાવનારો હતો તે છતાં જો કે આ વેપારમાં તો તેને કુદા ખેજ રૂપીયા દલાલીના મળવાના હતા તો પણુ લોભને ચોભ કેમ બાવે? ખમનચીની વાત તેને વહાલી ન લાગી, તેણે ભલા ભંડારીને ધમકી દઈ ચમકાવ્યો કે આપનું કરી બેસનાર બચ્ચાજી યાદ રાખજો, ગણુજો કલાકો. ખમનચી—પ્રાણુ કરતાં પતીત પ્યારી છે. શકુને શાઆશી ન અપાય.

આ બે રૂપીયા ખીચારા બાર લાખના માલીકને મોંઘે મુલે જતાં ખમનચીને ડંસ દેવા તેના હડકાયાં હૈયામાં હજાહળ ઝેર ઉપજ્યું.

દેવયોગે એક દીવસે ગુણીના ગ્રહો ગદમ ગયાથી અચ્છી તક આવી ચડી. તે દીવસ ખમનનામાંથી કેટલાક રૂપીયા સીલખંધ તોશા ખાનામાં નાંખવા મોકલવાના હતા. (આ બજારમાં મોટાઓના વખતનો એવો ધારો હતો કે ત્રીન્ગેરીમાં અમુક રકમ ઉપર યાય એટલે પાંચ વરસમાં પૈ પેદાશ ન થાય તોપણુ ખરચ ચલવાય એટલું ખમનનામાં ખદખદે ત્યારે વધારો તોશા ખાનામાં નાંખવો અને તે જખરી આફતે હથાડવો) તોશા ખાના તરફ જતા બરજવેરથી બરેલા જિટો

જેવા તે રસ્તેથી જતા હતા તે વખત અસખર બેસતો પારી
હજુરીએ હજુરને કહ્યું જુઓ તમારો માનીતો ખમનચી,
પૈ પૈસાની ખીજાની બૂલ તો પટ લઇને પાધરી કરી ચોરીઓ
સપાવી ખુટલમાં ખપાડેછે પણ પોતે તો ચાત્રા ઊંટના ઊંટ
મટક?? બોજરાખને બમાવી દીધો ને તેજ કાણે પ્રથમ
ઉચ્ચારમાં બંડારીને બગવાં પેહેરાવી શહેર બાહર લાંકી
કાઢવા તથા તેના મેહેલને મેદાનદોસ્ત કરી નાંખવા જામીરદારે
હુકમ કર્યો, હુકમે હાજર હાજર ફહેનારા એકદમ છૂટા ને
અપટ્ટમાં ચોખા ને ચતોપાટ કરી નાંખ્યો. જુઓ એવક-
દની બેદીલી?

હુકમને આગિ ચાડીઆનાં અંગીડીઆં અંતઃકરણમાં ઉ
જરાયા કરેછે તે કદી ચોલવાનોજ નથી.

ખખીલ બેદીલી.

આ દુનીયામાં ખખીલાઈ જેવી ખુરીત ખીજ કોઈ
કથી. ખખીલ આદમી પૈસાને પરમેશ્વર રૂપ સમજે છે તે
તે મેળવવામાં ગમે તેવા દુઃસહ ઉપાય અજમાવવાને તથા
અગ્રેર પાપ કરવાને તે કદી પાછી પાની બરતો નથી. બે
પૈસા મળતા હોય તો પોતાનાં બૈરી છોકરાં સાથે હજ
બેદ રમવા ચુકતો નથી, અને પાંચ પૈસા પેદા થતા હોય
તો પોતાનાં માતા પીતાને પૈશ પ્રોંચાડવા પછાત પડવો ન-
થી. ખખીલાઈને ને સાંજને સો ગાઉનું છેલ્લું સમજવું. કં-

જુસનાં ફર કાળજાંમાં અનુકાપનો અંશ જરા પણ આશ-
રો લેવા પામતો નથી. દ્રવ્યનો લેખી મીઠને મારવામાં તથા
સ્નેહીને સંહારવામાં કદી સંક્રાંત્ય પામતો નથી. આવી તરે-
હની અખીલાઈની બદળો વીશે બોલતાં પાર આવે તેમ
નથી, વાસ્તે તેના વીશે ટુંકમાં ધશારો કરી તેના દુષ્ટોનાં
દેટલાંક દૃષ્ટાંતો આપુંછું, જે વાંચતાં વીતકૃતા એહમકો
ઉપર આફરડો શીટકાર ઉત્પન્ન થશે.

સૂમનો સરદાર ડેનિઅલ ડેનસર.

આ કંજુસના કાકાએ એટલી દોલતી વધારી હતી કે
દર વરસે ૩૦૦૦૦ ત્રીસ હજાર રૂપિયાની આમદાનીની જા-
ગીર તથા ૩૬૦૦૦ છત્રીસ હજાર રૂપિયાનો છુપો ખજાનો
પોતાના વારસને બક્ષ્યો હતો, છતાં તેણે પોતાની જીંદગીમાં
ભોગવેલું શંકટ તથા શોસનો સુમાર નથી. શંતોષનો તો
તે મોટો શત્રુ હતો. આ ધન ધેસો દોલત દેખી દંગ થતો,
લક્ષ્મી જોઈ લેવા લલચાતો ને નાણાં નજરે જોઈ નાચતો.
તેની જીંદગીની મોટી નેમ કરોડપતિ પદ પામવાની હતી.
જર ખરચવું ને ધર આવું તેને બરોબર હતું. તેનાં ઓઠવાં,
પેઠેરવાં, ખાવાપીવાં, સુવા બેસવા વગરે સર્વમાં કંજુસાઈ-
નો અમલ આગળ પડતો હતો. આ કેવાતા લક્ષાધિપતિ-
ને એક બેન હતી જે પણ કંજુસાઈમાં ભાઈથી ઉતરે
તેમ નહોતી. ગમે તેમ કરીને પોતાના અધવની દોલતમાં
ફિનઅદિન વધારો કરવો એ તેનો મુખ્ય જિદ્દશ હતો.

આખર આ મોંઘી બેનને કાળમુખો મંદવાડ આવ્યો ને
લાચાર થઈ તેઓ ખાટલે પડ્યાં ને ડેનસર કાકાને દવા
દારમાં દામ ખરચવા વખત આવ્યો. અરે જે બેને આખી
જીદગી કાળી મેહેનત કરી હતી, જે બેને વીકટ વૈતરૂં ક-
રી પોતાનું તન ધસી પૈસાને ધસાવા દીધો નહોતો, જે બેને
ભાઇના ઘરમાંથી સાંડું ઓઢવા પેહેરવાના સોગન્દ લીધા
હતા, જે બેને પોતાનાં વદનને વસ્ત્ર ભૂપણથી કદી પણ
દીપાવવા દીલ દોડાવ્યું નહોતું અને જે બેહેને બે બદામનું
બળીદાન દધ પૂન્ય કરવા પ્રીતિતો ધરાવીજ નહોતી, તે
મેહેન આખરે મંદગીનાં ખીજાનામાં બે હાલ થઇ પડી.
દિનપર દિન તેની બીમારી ભયંકર રૂપ પકડી ગઇ ને
આખર હાડ પીંજરનું માત્ર ખોખું રહ્યું. આવી અવસ્થામાં
આવેલી બાઇ વીશે નિર્દયમાં નિર્દયને પણ દયાનો અંકુર
ઉત્પન્ન થયા વગર રહે નહીં એમ હતું છતાં ડેનસર ડોસાએ
દયાને તો દેશવટો દીધો હતો તેથી પોતાની લાડકણી લા-
ખેણી બેનની બરદાશ કરવાની ફરજ સાથ રીસાદ ઉઠાવ્યો,
કેમકે લોક લાજ સામે તો તેને મોટી લડાઇ હતી. આવો
વખત ગ્નેઇ એક ભલા પાડોશીને દવા આવી તેથી તેણે
તે ખુદામાઈને કહ્યું, ‘ભલા તમારી બાપડી બેન દુઃખથી બે
બરછે તો કોઈ કાબેલ ડાકતરને બોલાવી કંઈ દવા દાર
કરો તો સાંડું.’ આટલું સાંભળતાં ડેનસર ડોસો રાતો ઝાંજ
થઇ ગયો અને હાકોટા મારી હડબડતો બોલ્યો—પારકા
હોકરાને જતી કરવાનું ઠીક તમને આવડે છે; પારકા પગ

છપર કુવાડો મારવામાં તો હુશીયાર લાગે છે; પારકા ધરમાં ડાળ ધાલુ થતાં કેને ન આવડે ? તમને ઠાઠ ડાહ્યા થવા કોણે બોલાવ્યા છે? શું તારો ડાકતર ધાડ મારનાર છે? આ દુનિયામાં કોણ અમર છે? કાળ પંખમાં કોણ નથી ફસા-તો પરમેશ્વર સામી શીર જોરી અમારે તો નથી કરવી. હું તો ! ખુલ્લું કહું છું કે જો એની અવધ આવી રહી હશે તો ડા-કતરના બાપની કશી હુશીયારી દામ નહીં આવે. દાલે મ-રતી હોયતો બલે આજેજ મરે, બાકી દોકડા ખરચી દવા-તો નહીંજ કરે. પાંચસો લોહીનાં ટીપાં સુકાય છે ત્યારે એક દમડીનાં દર્શન થાય છે. આ બખોલ ખુદ પૈસાની ખ્યારી ખ્યા-સથી પોતાની શુધ અંતઃકરણ પૂર્વક શુભ ઇચ્છનાર બેહેનની દવા કરવા કંઈ પણ દામ ખર્ચો નહીં, ને તે બીચારીએ દવા વગર રીયાઝ રીયાઝ રમ્મો લીધો. જૂઓ દુષ્ટ બખો-લની બે દીલી? ?

દોહરા.

લોભીજન ઉપકારિતું, સર્વશ લેવા ચલાય;
જેમ ચણાના છોડને, સમૂળ ખેંચી જાય. ૧
નમળા તારા નામપર, થુંકે દુનિયા થુંક;
એજે જન્મ ગુમાવિયો, ખાંધી મોટી ચુક. ૨

દોહતનો દાસ વેન્દીલ.

વેન્દીલ સાહેબ એ એક પારિસનો નામીયો કંચુસ હતો;
તેને કંઈ પણ ફરજંદ તથા વારસ વકીલ ન હોવાથી

૮૦૦૦૦૦૦) એસીલાખ રૂપીઆની ગંજરવર દોલત સર-
કારને સ્વાધીન થઇ હતી. આ લખલુટ દોલતનો દરબાર
હોવા છતાં તેની દરેક કામકાજમાં કુડી કરકસર અગ્રેસર
માલુમ પડતી એટલુંજ નહીં, પણ પૈસા ખાતર પોતાના પી-
ડનું બળીદાન આપી તેણે અમર આબરૂ મેળવીછે. તે કં-
ગાલ કંબુસ વખતો વખત વીશીમાં જમતો અને ઘણી
વખતે સૂકા રોટલાના કટકા ગજવામાં ભરી પોતાના મા-
જસ્ટ્રેટના હોદ્દાની રૂયે તપાસ કરવા ખાતર દુધ બજારમાં
જઈ બડી ધામધુમ કરતો ને દૂધમાં દગો છે એમ ડરાવી
આખવા લેતો ને છુપી રીતે રોટલાના ટુક ગટક કરતો,
અને સત્યવક્તા દીન દૂધ વેચનારા દૂધ વીશેની પાક ઘા-
નત વીશે દીનતાથી સોગન ખાતા તથા અખાડવાને આ
નાકાની કરતા તેઓને વળી પોતાના સીપાર્ઠ પાસ ધક્કા
મક્કા ખવરાવીને પણ પોતાનું પેટ ભરવામાં ભૂલતો નહીં.
આ બખીલનો આપ બીજા સાથે પોતાની ભ્રષ્ટ વૃત્તિનો
ઉપયોગ કરતો એટલુંજ નહીં પરંતુ પેહેલાં તો પોતાના
પ્રાણ સાથ પણ બેદીલી અજાયતો. એક વખત કઠીયારા
પાસથી લાકડાંની ખરીદી કરી તેના માલીકને પોતાના દમ
તથા રોડમાં ફસાવી ખૂબ કમતી કીમતે સોદો કર્યો અને
તેમાં પણ તેની નજર ચુકાવી પોતે માજસ્ટ્રેટ હતો તો
ચોરા ચોરી કેમ કરતા હશે એનો અનુભવ કરવાનો વિ-
ચાર થતાં પોતે લાકડાના થોડા ઘણા કટકા ચોર્યામાં પણ
ફેતેલ મેળવી. આ પાછ પૈસાના મોટા લાભથી તેને અન-

હદ આનંદ ઉત્પન્ન થયો, અરે! સંતોષજન્યર આવ્યો. થોડી
 મુદત દવા દારૂ વગર ચલાવ્યું પણ આખર દાકતરને બો-
 લાવવા જરૂર પડી ખરી. દાકતરે સંગ્રાહ મુકાવવા કહ્યું ને
 મેહેનતાણાનો રૂપીઓ ૧ એક માગ્યો. પણ આ માગણી
 મોંઘી માલુમ પડવાથી ખીજ દાકતરને દલીલ કરી, તેણે
 ખાર આના માગ્યા; પરંતુ આવડી મોટી રકમ આપણા
 લઠ લોભીયા સાહેબને રચતી ન આવવાથી હજમથી કામ
 આટોપવા ધરાદો કર્યો. પરંતુ હજમે બે આના ખતાવ્યા તે
 પણ કમુલ કરવામાં તથા રકમ ઉપાડવામાં જાણે ધરખાર
 ફના કરવાં પડતાં હોય નહીં એવી દુઃખી હાલત ખતાવી
 આખર કમુલ્યું. પણ વેહેવારીયા વેન્દીસ સાહેબના ચીત્તમાં
 ચોખવટ રાખતી બહુ પસંદ હોવાથી સવાલ કર્યો કે—ભલા,
 મોંઘા મુંડ છોલુ, કેટલી વખત સંગ્રાહ મુકાવવી પડશે ?
 ને તેનું કુલ કેટલું લોહી કાઢવું પડશે ? ને કુલ કેટલું ખીલ
 થશે ? જવાબમાં હજમે ત્રણ વખત સંગ્રાહ મુકાવવી પ-
 ડશે, અને દોઢ શેર લોહી કાઢવું પડશે તથા ૬ આના બે-
 સશે એમ જણાવ્યું; પણ તે જાણતાં વેન્દીસ સાહેબ તો
 હેમકી ગયાને મેહેરખાની રાહે ઓછું કરવા અરજ કરી. પ-
 લુ ફાકટ ગઈ, જેથી ચીરડાઈ કહ્યું, ભાઈ હજમ મારો
 મત એકી વખતે દોઢશેર લોહી કઢાવવાનો છે ને આના
 બે તને તારી મોંઘી માગણી મુજબ આપીશ, મરજી હોય
 તો હાથો ઠોકો નહીંતર હાલતા ચાઓ, હજમે અરજ કરી
 કે સાહેબ, એમ કરતાં આપના પ્રાણને નુકશાન પોંચશે,
 જીંદગી ખનમ થશે ને સંસાર સાથ રસણાં લેવાં પડશે;

પરંતુ, સુમસાહેબનો મીઠામીઠા એકદમ પોતાને મકાન બાંધી બેઠો ને કહ્યું સાલા—સ્વાર્થી લાગેછે, પારકું પોતાનું કર । તને જેવું પસંદ છે તેના કરતાં મને વધારે છે. કોકના હાથમાં તાળી ઠોકતાં તને ઠીક તારી ડોશીએ શીખવ્યું છે. વગેરે કેટલીક ભાંજગડ કરી પોતાની હઠ મુજબ હજમને વર્તાવ્યો. એક વખતે દોઢસેર લોહી કઢાવ્યું, ને અડતાલીસ પાછનો મહાભારત બચાવ ક્યો ??? પરંતુ છેવટ અત્યંત નમળાઈને આધીન થઈ પૈસા ખાતર પ્રાણ પરવસ કરવાની પોતાની પ્રતીક્ષામાં પાર પડ્યો. ધન્ય છે વેન્દીલવીર તને ધન્યછે ?? પોતાનો પ્રાણ ખોઈ તારી અનગળ દોલતની નેક નોકરી બજાવી તો આશા છે જે તારી સાથે સ્વર્ગના રસ્તામાં ગરથની ગાંઠડીજી સાથે આવી હશે. ધીક્કાર છે તારી જાતને કે શરીર તોડ્યું પણ પૈસો ન તોડ્યો.

દોહરો.

પાઈ મળે જે પારકી, ધક્કો મક્કો ખાય;
સંસારી સુખ સ્વદ્યમાં, જાણે નહીં જરાય.

કૃપણનો કરમી કોકો થોમસકુક.

મુલક મશહુર કૃપણના કાજ થોમસકુકના મરણ પછી તેની પુંજ ૩૫૫૫ ૧૩૦૦૦૦૦૦ તેર લાખની નીકળી હતી, પરંતુ આ પૈસાના પૂજારાએ પોતાની હૈયાતીમાં પોતાના શરીર સુખ સાફ પાઈપણ પારકી કરી નહોતી. તે જેમતેમ શરીર ટકાવવા જાડું પાતળું ખાઈ રેડવતો ને રાતદીન

(૩૯)

પૈસો મારો પ્રાણ, પૈસો મારો પ્રભુ, એ મંત્ર બન્યા કરતો હતો. પોતાને ખરચ બચાવવા તથા પ્રભુ પ્યારા પરગણુને પલાળવાને એટલે તેમને નવરાવવા તે રોનકદાર યુક્તિ રચતો. વખતો વખત સદ્ગૃહસ્થોની શરીમાં જાણે ફેર કે ચકરી આવી હોય, તેમ ડોળ કરી પડી જતો ને બેહદ શંકટ શરણુ થયો હોય નહોં તેવો દેખાવ જમાવતો કે જે જોઈ કેટલાક પરમારથી પુરૂષો પેલા પૈસાના પાજીને પોતાના ઘરમાં લઈ જઈ પ્રાણ અધીક સેવા બરદાસ કરતા, અને સાંડે સાંડે ખવડાવતા; તેનો થોડા દોવસ સુધી તો દુષ્ટ કુકડે કલેજે ઉપબોગ લેતો અને પલાયન કરવાની તજવીજ કરતી વખત નેતરેલ કુટુંબ કપીલાના નામ લખી લેતો અને એવો ડોળ બતાવતો કે મારી મોટી માયામાંથી મારી પાછળ થોડીના તમને પણ માલીક કરી જઈશ.

આ પાપીના પલાખા ઘણાં પણુ તેનો એક ઉમદો દાખલો આપું છું કે જે તેની કીર્તીના બદલમાં તેના ઉપર સર્વેને થુંકી શાખાશી આપવાનું સુચવશે.

કૃપણકુકનો કીંગ નામનો એક કાગદી દીલોબ્બન દોસ્ત હતો; જે મીત્ર પોતાની ચડતીના વખતમાં કુક ઉપર કેટલાક કારમા ઉપકારો કર્યા હતા; તેણે કુકને હમેશ વાસ્તે આભારી દામ આપી ખરીદેલો હતો; પરંતુ દૈવગતીથી કુલીન કીંગ સાહેબ એક વખત અસ્તોદયનાં નીરંતર ફરતાં ચક્રને આધીન થવાથી અનિવાર્ય તંગીને તોડવા પોતે પ્રાણ અધીક લેખેલા મીત્ર મી. કુક પાસે આવી બે હજાર રૂપીયાનો

(૪૦)

હાથ દેવા અરજ કરી, પણ નીમક હરામ ગુલુઓટાએ
ચોખી નાપાડી કે મારા જેવા દલીલીથી શું તારૂં દાલીલ
ચુર થવાનું છે? ઉપરાંત વળી મારા ગુરૂનો બોધ છે તે સાંભળ.

દોહરા.

બાણના બહેવાર જ્યાં, ત્યાં નાણા વેહેવાર;

જે રાખે અનુભવ વિના, તે જન ગણે ગમાર. ૧

દેતાં ઉપજે હરખ દિલ, દેતાં ઉપજે ઝેર;

આ દુનિયામાં એવી છે, પૈસા કેરી પેર. ૨

આ વાક્યો સાંભળતાં માયાળુ મીત્ર કીંગને કેતું લાગ્યું
હશે તેનો ખ્યાલ સેજ આપણે કરી શક્યું. તે પોતાની તંગી-
ની વ્યાધી તો તેજ વખતે ચુકી ગયો, પરંતુ પોતાના મી-
ત્રની બેદીલી ખાતર બહુજ ખેદ પામ્યો.

બેશક, આવા પૈસાના હેરી લોભીઆ સાથના સ્નેહમાં
ગુતાની પેહેરામણી મળે છે, તેઓ કામ આવતા નથી પણ
કામ આપણે છે અને સ્વાર્થને સર્વેશ્વર ધારી પરમાર્થને પરવાન
બનાવે છે. સત્ત્વાર પિઝારહોળે આવા કૃપાળુની કૃપાળુતા પર ??

ધનચૂનો જોન ઓવર્સ.

આ લાંડનના લોભીઆ જોન ઓવર્સ એટલી બધી દોલત
એકઠી કરી હતી કે કોઈ ત્યાંનો ઉમરાવ પણ પૈસા બાબ-
તમાં તેની અગાડી પડી શકતો નહોતો. ગીરવી રાખેલાં
ધરણીથી તેની તીજેરીઓ તર રહેતી, તથા દણદારનાં
સર્ધ સાખવાળાં અતપત્રોથી તેના પટારા પૂર રહેતા હતા.

પરંતુ અફસોસ, અલંત અફસોસની વાત એ હતી કે પોતાની હાજતો હલુવા, ખામીઓ ખોદી કાઢવા, તથા તંગીઓ તોડવા, તે ખીલકુલ દામ વાપરી શકતો નહોતો. આ દ્રવ્યનાં ભોયશંના માલીક બાઇ સાહેબનો બહારનો દેખાવ બીખારીને પણ લજવે એવો હતો. તેની તેનાતમાં ધંધામાં મદદ કરનારી મોટી નોકરનફરની ટાળી હતી કે જેનો પગાર તો માત્ર પોચું પાતળું ખાવાનું હતું. સાગ દીવસની સૂર્યના તાપમાં તપતાં કરેલી સખ મજુરી બદલ આવું હલકું અનાજ આપવું પડતું હતું, તે પણ અજખામણા ઓપરને ફાંસાએ લટક્યા જેવું ખરાબ લાગતું હતું. ખોરાક રોજી ચુકવતી વખત તેનું કાળજી કપાઇ જતું, અને ત્યારે તે સાગદીની મેહેનતથી મરણુતોલ થઇ ગયેલાને ભુખડા કુતરા, માગતલ, લેણીઆત, વગેરે હલકા શબ્દોથી વધાવી લેતો.

વળી ઘરમાં બળતા ઝાંખા દીવાની રોશની રખેને કોઇ ચોરી જાય તેની દેહેશતથી કોઇને તે પોતાને દીવે દીવો સળગાવવા દેતો નહો. આ ભુંડા બ્રહ્માણસને એક દીવસ વીચાર આવ્યો કે દરરોજ ચાકરોને ખાવાનું આપવું પડે છે તે જો બને તો કોઇ કોઇ દહાડો ગાળી કાઢવા, તદખીર કરવી જરૂરની છે.

આ ઢોંગી બુઢાએ એક દીવસ એવી ગોઠવણ કરી પોતાની એકની એક પુત્રીને કહ્યું કે, સવારે ચાકરો આવે ત્યારે તેઓને જાણ કરજે જે માલીકનું રાત્રીમાં અકરમાત મૃત્યુ થયું છે! એમ કહી પોતે એક ચાદર ઓઢી વેહેલી પ્ર-

ભાતમાં લાંબો યઈ સૂતો અને પાંગતે તથા ઓસીકે ઓક
એક દીવા જતી બજતી મુકી ને એમ ધાર્યું કે આજ આ-
પણ મરણના માઠા સમાચારથી ચાકરો પુત્રી પાસ કંઈ
‘ખાવાનું’ માગતાં મુલાળે ખાસે અને આપણા ઘરમાં ઉ-
મારો થશે !!!

ચાકરોએ આવી રોઠના ખખર પૂછતાં ડસકાં ભરતી ફી-
ફરી બોલી ઉઠી, બાપા તો બેહુશતમાં પોચી ગયા ? હવે હું
શું કરું ? હાય હવે હું ક્યાં જાઉં ??

માલીકના માઠા ખખરથી ચાકરોએ ઉપશ્ચિત્ત મનની ફી-
લગીરી જણાવી અને સાલ મયાથી સુખી થતા દેખાઈ
મનમાં મનસુખો કરવા લાગ્યા કે ‘ગુરૂ ગયા મોટે ગામ,
આપણે કરશું આપણું કામ’ ‘ચાલો ભાઈજી ચમન કરીયે,
આંધળે પીએ ને પેટુ ભરીયે’ ભણું થયું ને ભાંગો જાનજ
હવે બનશું લાલમલાલ.’

આજા વીચાર કરી જરા મોતની ખાતરી કરી, આનં-
દાવેશથી બખરચીખાનના ખાર વગાડવા કુદી પડ્યા. કોઈએ
લીધું પનીર, તો કોઈએ લીધો પાંક; કોઈએ ખાટલી, તો
કોઈએ ખીસકુટ, જે જડયું સટક તે થયું ગટક.

ધારેલ ધારણા ધુળ થઈ વીરધ પડતો દેખાવ જોઈ વ-
ધારે વાર લાગશે તો દાટ વળી જશે એમ ધારી સોપેલી
ચાદર ઓઢી ઉપર નીચે મુકેલી જતી લજ બખીલ સાહેબ
સામા થયા, પણ મર્ણુ પાખ્યાની ખાતરી કરેલ મેતાઓ
જુન જાણી બાદાં દેવા મંડ્યા ને છેવટની નિર્મીણ થએલી
નર્ક ખારી બતાવી.

મારા પ્રીય વાંચનારાઓ, હવે તો આપને ખાતરી થઇ
હશે કે બખીલ લોકો પૈસાની પંપખળમાં કેટલાં સંકટ સં-
હન કરેછે ને કેવી રીતે બીજાનું બુદ્ધિ કરવા તાકેછે ?

સખીના શત્રુ સ્મીય સાહેબ.

બેડફોર્ડ શાયરના બુદ્ધા બાવા સરવીલીઅમ સ્મીયને ૭૦
વરસની વયે નેત્ર રોશની અસ્ત પામવા આવી, જે વખતે
વૈદ વીધાનો આસરો લીધા શીવાય અવર ધલાજ રહ્યો
નહોં, પણ પૈસાને પારકે હાથ સોંપવા કરતાં પોતાના પ્રાણ
પરવશ કરવામાં પછાત ન પડે એવો આ બુદ્ધા બાવો હતો.
પણ શું કરે? આખર લાચારીથી એક ટેલર નામના ચતુર
વૈદરાજને બોલાવ્યો. તેણે સ્મીય સાહેબની સુખી સહજી
તપાસી ચકાસીને દુરસ્તી વાસ્તે ૬૦ ગીની માગી. છે-
વટ ચકાસણીએ આપણા વાણીયા ભાઇને તેની માગણી
મંજુર રાખવી પડી. થોડા વખતમાં દાકતર સાહેબની દાના-
ઇએ દરદ ઉપર દાવ મેળવ્યો, પણ દુરસ્ત થઇ ગઈ એમ
હકીશ તો દાકતર દાદા ૬૦ ગીની માગશે જેથી તે દાદાના
પરદાદાને પોંચે એવા સ્મીય સાહેબે એવી યોજના કરી
હકીશ કરી કે મને તો બીજાકુલ કાયદો નથી થયો. હજી
ઓસડ ખાતું પડશે ને તમારે પૂરતી મેહેનત લેવી પડશે
અને કદી કડાકુટથી કાયર થયા હો તો હવે ૨૦ ગીનીને
ચાઓ રસ્તે. પાખીથી પનારો પરવારવા વાસ્તે જરા અત-
ડાઅતડી કરી આખર ૨૦ ગીની લઇ હકીમજી પધાર્યા ને હળવે
હળવે બેદીના બેદનો ભોર થયો. શું બખીલુનું પાપીટપણું !

(૪૪)

લાખો રૂપીઆના માલ્લીકને ખાટે નાંખવાની તૈયારીમાં આવેલ આવું લાખોનું કીમતી ઝવેર જેમદાર કરનાર ઝવેરીની કંઈ કીમત નહીં ? અફસોસ! લોભીયા તારાપર અફસોસ!

નાંણાનો નોકર નરપતી.

એક પ્રભુ પૈસાના દાસ તખ્તધારી રાજા પાસ એક મ-
વૈયે ઉત્તમ પ્રકારનું ગાયન કરી ખુદ મહારાજા તથા કુલ
કચેરીને ખુશ ખુશ બનાવી દીધાં, જે વખતે દેખાઇતાં દ-
રિયાવ પણ અંદરખાને સાવ સાંકડા મનના મુગટધારીએ
કહ્યું, અરે ગાન કરનારા, તારાં ગાનથી હું થણો ગુન્નતાન
બન્યોહું, તો તને એક ખુરાસાની તોખાર ઇનામમાં આપીશ.

પણ કેટલોક વખત વીત્યા પછી ગૈયે જ્યારે ઘોડાની
ઉઘરાણી કરી ત્યારે પેન્ના કુટીર કંઠુસ રાજાએ કહ્યું, કે
જેમ તેં મને ગાઇ બોલી ખુશી કર્યો હતો, તેમ મેં પણ
તને કહી તે વખત ખુશી કર્યો હતો બાકી લેનાં દેનાંતો ગંડુ-
કા કામ સમજજે. આવી રીતે પોતાનું બોલ્યું પાળવાપર પૈસા
ખાતર પાણી ફેરવી બીચારાને નાસી પાસ કરી રવાના કર્યો.

ધન ધૂતા ધનીક શેઠ.

એક ધનાઢય શાહુકાર દેશ દેશાવરમાં સર્વોત્તમ સામાનોના
સટા સોદા કરી લાખોના લાભની હુંડીગ દેશમાં બીડી કામ
કાજમાંથી ફરેગ થઈ પોતા સાથના થોડા ધણા સામાન
સહીત પોતાના નવલખા વહાણને તેના દેશ તરફ ફરકતો

છોડી સાગર સ્વાધીન થયો. પણ દેવ કોપથી મધ્યમાં આવતાં દરીયે પોતાની શાંતી છોડવા માંડી, ને ઘેલી છોળો છલ-કાવવા માંડી. શાહુકારની કીરતી ચગડોળે ચડીને થોડી મુદતમાં પૂરતી સાવચેતી નહીં વપરાય તો સાગર તળીયે સોળતી કરવા વખત આવશે એમ કપતાનનેમ લાગ્યું પડ્યું તેથી બોજ હલકો કરવો જરૂરનો જણાતાં શેઠ પાસે માલ વીમી દેવા પરવાનગી માગી.

પરંતુ જન કરતાં જંગમને ઝલાદે લેખનારે તેમ કરવા ત-દન ના પાડી, પણ આખર અણીપર આવ્યા ત્યારે કપતાનના ઘણા આગ્રહથી આખરે પોતાને ફગાવી દઇ બોજ ઓછો કરવા જણાવ્યું; પરંતુ પાસેરની ખીંદડી પણ બોળી દેવા રજા ન આપી, વાહ લોભી વાહ! શું અકલનો નમુનો! દોલતમંદને દરીયામાં નાખવો દુરસ્ત નહીં ધારી કપતાને તગદીર દોરીપર વહાણુને જવા દીધું. આ વખત શાહુકારે એક હજાર રૂપીઆ સન્નામત ઘેર પોતે બ્રહ્મભોજમાં વાપરવાજેવા પ્રભુ શાક્ષીરાખ્યાકે થોડા વખત પછી તોફાન શાંત પડ્યું, ને જેમજેમ સઘળું દીકઠાક દેખાવા માંડ્યું તેમતેમ કંબુસની માનતાનો મરતબો પણ ઘટવા લાગ્યો, તે આખર સહીસલામત કીનારે પોંચ્યા ત્યાંઆગળ તોહજરમાંથી પાંચ ખરચવા સુધીવાત આવી; પણ પાંચ દીવસ ઘેરરહ્યા ત્યાંતો પાંચની ખેરીયાતનો ખ્યાલ ખસતો ખસતો આખર એક બ્રાહ્મણ જમાડવાનો ઠરાવ કર્યો. મહા સંકટ સમયે લીધેલી માનતા પૂર્ણ કરવા એક હજાર રૂપીઆમાંથી એક બ્રાહ્મણને જમાડવાનો ઠરાવ પૂરો કરવા સાર એકદીવસ નક્કી ઠરાવ્યું ને 'ચમડી દુટે

પણુ દમડી ન દુટે' એવો મંત્ર પાઠ કરતો ચોટે બેસી રસતે
જતા ચતુર વેદધારીને પૂછતો કે મારે ઘેર જમશો ? ને કે-
ટલું જમશો ? પણુ પૂન્ય કરવાપર આવેલ શેઠને કોઈની
બાત માફક ન પડી. આખર એક વૃધાવસ્થાની વાંકા વળેલા
બ્રાહ્મણને જોઈ પોતાની ઈચ્છા અનુસાર ધારી પૂછ્યું કે,
મહારાજ માફ ઘર પાવન કરશો ? હા શેઠ ખુશીથી. ત્યારે
બલા કેટલા લાડુ ખાશો ! ને ખીજું શું જોશે ? શેઠ ક્રૂર
પાવણાં ધીતો લાડુ ને પાશેરમાં દાળભાત સર્વે. મન ભાવ-
તો જવાબ મળવાથી શેઠ તો એવા ખુશી થયા કે કાંઈ કે-
વાન્ની વાત નહીં, ઠરાવ નકી ક્યો ને હજારની માનતા માંડી
વાળવા વીચાર્યું. અફસોસ છે લોભી તારા લક્ષણપર; લક્ષ-
ણ અફસોસ છે લોભી તારી લતપર. મારા માયાળુ મીત્રો
જુઓ પૈસા ખાતર કેવી રીતે વૃત્તી બ્રહ્મ પામશે.

મનહર.

પૈસા માટે મરવાથી મોક્ષનો મારગ મળે,
મન સમજાવે રોજ તત્ત્વ જ્ઞાન તેવાથી;
"ગયજ" જઈ ગોરને ન આપે એક બોર એવો,
દાન કેમ દીએ રૂડા રીઝી રનાન રેવાથી.
કહે જદુરામ જર જુની ગોતી જમે પોતે,
જમણુની આશા ખોટી એવા જડ જવાથી;
લેવાતણો હેવા પણુ દોકડો દેવાનો નહીં,
મળે ક્યાંથી મેવા એવા સૂમ તણી સેવાથી.
સડી ગંદકીમાં પડી દમડીને દેખી લેવી,
આંખથી ઉઠાવી વાત કોઈને કેવી નહીં;

દેહ પડી જવા ફેરી આડી આવી મળે તોય,

દાન દયા તણી વાત લક્ષમાં લેવી નહિ;

કહે જહુરામ ચડી આવી જ્ઞાન નડી થાકે,

તોય તેને કદી દેવો દુકડો ટેવી નહીં.

મુઆ સમે સુમ કહે માન્યે મારી વાત પુત્ર;

અમડી ચીરાય તોય દમડી દેવી નહીં. ૨

વસુ સેવક વણીક.

એક ગરથના ગુલામની વાત વળી વધારે અકસોસ કરવા જેવી છે તેઉપર પણ ધ્યાન આપશો. કોઈ ગામમાં એક દોલતનો દોસ્ત વાણીયો, તેની સ્ત્રી, તથા બે છોકરા રહેતાં હતાં, હર પખવાડીએ પોતે બોડાવી બે ફદીયાં વાલંદને દેવાનો બંધ બાંધ્યો હતો. 'સુનાની ચુડી દાતણ વાળીને ધસવે' આ અનુભવી ઉદાહરણ માફક પોતાના બે પોરીયાને પણ પોતાની પાછળ ઉપરીયામણમાં છોડાવી લેતો, ને ખીચારે મરીબ વાલંદ પણ હરકત ન કરતો; એક પખવાડીયાની પારીએ અમાવાશ્યા જેવી પરવણી આવી તેથી તે દીવસ પાળવો જોઈએ એવું વેહેવારીયાએ વીચાર્યું. આફી પારી ખસવાથી વચમાં બેસી પારીનો મેળ ચુથી નાંખી ખોટ ખાવાની પંચાતમાં હાથે કરી આવી પડવું આપણા વસુવહાલા વણીકભાઈને ન પોસાણું તેથી સામી પારીએ સાગદું મુંડાવવા મુનસુબો કર્યો; પણ પારીની મુદત પાકવાને બેચાર દીવસ

આડા હતા સારે વણીકભાઈને નઝદીકને ગામડે જવું પડયું; ને પાછળ પુત્રોને નાનાડાને ઘેરથી નોતરું આવ્યું, જેથી માતાએ ધાર્યું કે આજ જન્મવા જવુંછે તો બોડાવવા વગર નહીં ચાલે તેથી પોતાના બાંધેલા હળમને લાકલ મારી છોકરાઓએ છોલાવ્યું પણ પેલી પૂર્ણ ડાહી માતાએ વીચાર્યું કે હમેશનો ધારો મોટી મુંડ પાછળ મુંડકીજી મુંડાવવાનો છે પણ આતો તેમ વરસા વગર બે ફદીયાં આપવાં પડશે, ઘરમાં ધામો આવશે, વહુ કુવડ કેવાશે, ને પ્રાણનાથ આવી પૂજન કરશે, એટલું બધું શું કરવા કરવું જોઈએ. લાવને હુંજ આજનો લપેટો લેવરાવી લઈ, દુર્દેશી દરીયાકુ કરી પોતાનું સામાન્ય હુંટાવી દીધું ને ધારા મુજબ પોતાની પાછળ પુત્રોની મુંડકીજી લેખી બે ફદીયાં આપી હળમને વીદાય કર્યો. સાંજ પડે તે સ્ત્રીના સ્વામીનાથે આવી છોકરાઓને લાડ કરવા બોલાવ્યા. નઝદીક આવતાં ચકોર દૃષ્ટી હળમતો માથે ગઈ ને ગુરસાનું પરમાણુ ન રહ્યું, તે બોલ્યો ‘માડી સાડી, આ શું કહ્યું’ રાંડ મફટની મોજ માડવી ટને ઠીક આવડેછે? બેડી બોલડી હટ ટો માડી પાછડ મુંડાટ, વગેરે રીતે ધમકી આપતાં તે ડાહી તથા પતીવ્રતા બાયડી પાસે આવી કેહેવા લાગી કે “નહી બૂલી, નહી બૂલી.” એમ કહી પોતાનો મુંડો બતાવી ધણીને શાંત પાડ્યો, તે બોલ્યો ધન્ય છેડાહીની તને ધન્ય છે? ઠીક કર્યું. અરે મૂર્ખા તું તારી સ્ત્રીનાં સામાન્ય તથા મુંદરતાની દરકાર નથી રાખતો ને આટલો બધો લોભાધીન થયોછે તો શું તારો વીચાર હશે?

(૪૯)

કવિત.

મિ દસખીસ પચાસ બહી શઠ હોય હજારતો લાખ મગંગે,
કોટી અરબઅરબ મીલે પૃથ્વી પતિ હો નેકી ચાહ લગંગે,
સ્વર્ગ પાતાળકો રાજ મીલો ત્રહી લોક કે રાજકી આશ લગંગી,
સુંદર એક સંતોષ ખીના, શેઠ તેરીતો બૂખ કખી ન ભગંગી.

કોટીનો મોટો મોદી.

એક ઉમરાવ પણ દીલના નાદારને મસ્તાન મરજના
કરજમાં કચરારી મરવા વખત આવતાં ડાકતર પાસ દવા
કરવા ફરજ પડી. પૈસાથી છુટા પડવા કરતાં લાંબો વખત
સુધી રોગથી સડવું કમુલ્યું હતું પણ આખર લાઝમીન થ-
વાથી એક દાનેશમંદ ડાકતરની દવાઈ શરૂ કરી. શરૂઆત
માં તો ગરથગાંજ પતી દાકતરસાહેબ તરફ પૂર્ણ પ્રેમ
ખતાવવા લાગ્યા. અને દાકતરસાહેબ પણ આશ્ચર્યથી ઉમરાવ
સાહેબને સર્વોત્તમ દવા દેવા મંડ્યા. પણ જોમ જોમ દરદ
દાહ ખુઝાવા લાગ્યો તેમ તેમ પૈસા પ્યારાનો પ્રેમ પણ પોચો
પડવા માંડ્યો. ‘ગરજ સરી કે વેદ વેરી’ આ વાક્યનો ઉપ-
યોગ કરવામાં આપણા ઉમરાવસાહેબ સંપૂર્ણ હતા. એક
સવારે દાકતરસાહેબ જોવા ગયા ત્યારે ગરથગાંજલા ઉમરા-
વે કહ્યું ‘મિ. બોવર્ટ, હવે મને સારી રીતે સુવાણ થઈ
ગઈ છે’ દાકતરે કહ્યું ‘આપના પ્રથમના શબ્દોએ મને
તે સૂચવ્યું છે. ઉમરાવે પૂછ્યું કેમ? દાકતર બોલ્યો—કેમ
લે કેમ વળી? જ્યારે અનિવાર્ય બીમારીમાં બૂડતા પડ્યા

(૫૦)

હતા ત્યારે મને 'મારા પ્યારામાં પ્યારા દીલ જન કહી બો-
લાવતા; જરા ખીમારી દુર થતાં 'પ્યારા દોસ્ત કેહેવા લાગ્યા,
અને જેમ જેમ જીર્ણ થયેલ જીવાની પાછી ફરવા માંડી
તેમ તેમ સ્નેહી બોવર્ટ, ભક્ષા બોવર્ટ, કેહેવા લાગ્યા, ને ત-
દન આરામ થતાં મિ. બોવર્ટ કહી આજ મને બોલાવ્યો,
તેથીજ મને ખાતરી થઈ કે ઉમરાવસાહેબ સાવસાજ થ-
યાછે ને હવે હડકાયા થઈ આવશું તોપણ પેન્ઝરનો પોશા-
ક મળશે. જોઈ સોભીની લુમ્પાઈ પૂનઃપ્રાણ દાતાને પણ
પૈસા ખાતર પથરે દેવામાં તે કદી પાછી પાનીબરતો નથી.

ગૃહણીય ગાથા.

કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, ને મત્સર આ છ માણસ
જાતના જન્મ રૂપ રાક્ષસી રીપ છે ખરા પરંતુ તેમાં પણ
કામંદ્ર દુસ્મનનો દરજ્જો તો નાયક પદ ધરાવે છે. આ જાન
શત્રુ કામાંધપણાંએ કળજમાં આવેલ કઈકનાં કાસળ કા-
ઢ્યાં છે. અરે તેણે તો મોટી મોટી પાદશાહીઓ અને મોટી
મોટી શેહેનશાહીઓનું સત્તાનાશ વાળી નાંખ્યું છે; મોટા
મોટા દેવતા અને દાનવો તથા રૂપી અને રાજાઓ આદિ
અતણી બળીયાની પ્રાદતા પાતણી કરનાર કામ વગર ખીન્ને
કાણુ હરામી હતો? લાખેણી લાજનો મોટો લુટારો કામ છે
તો તેનાથી ડાહ્યાએ ડરી ચાલવું મુનાસીફ છે, નહીંતર ડા-
હ્યા કેહેવાતા ડુક્કર પદવી પલકવારમાં પામી જશે. પરંતુ
બધી ખુશીની વાત છે જે આવા અજીત અરીને પણ દા-

સનો દાસ બનાવી પોતાના પગ નીચે કચરી નાંખનાર જે
વીર મદો આપણી પૃથ્વી પાવન કરી ગયા છે, તેમની
ત્યારીખની તારીફ ખરેખર ખીન હરીફ છે.

કામ જીતેંદ્ર મહાન શીકંદર.

આ અસહના વખતમાં ખીરાજતા બુલંદ નામી બાદ-
શાહની નેક નૈયતનાં નગારાં નવેખંડમાં આજ સુધી પણ
નવ નવા ધોરથી ગગણા કરેછે કેમકે તે શીરતાજ સરકા-
રની નીતિની રીતના રોનકદાર દાખલા દુનીયાદારીના દીક્ષ-
નેતો દેવાંગી દીસેછે. જે વખતે ઈરાની અધીરાજ દારાશા-
હની દારા તથા શાહજહાદી આહાકેમ હજુર હાજર કરવામાં
આવી હતી તે વખત શીકંદરશાહ નૌજોખન કુંવારી અ-
વસ્થામાં અલમસ્ત હતા તો પણ તે કેદ પકડાયેલ રાજવંશી
કેદણ બાધતો જેવી રીતે કોઇ પૂન્ય પીઆવાર પીઠવાળાં
પૂર્ણ પ્રતાપી પવીત્ર દેવ મંદીરમાં સંપૂર્ણ સલામતીમાં શાંત
હોય તેવી રીતે આ ઈશ્વરી અંશ રૂપ અધીરાજની આ-
ગળ અભય હતાં એટલુંજ નહીં પણ પેહેલીજ વખત
જ્યારે પાદશાહ આ કેદણોને જોવા ગયો ત્યારે પોતાને
એકાંતમાં રહેવાની ઉમેદ આગળ ધરનારાંની ખાચેશ પણ
હમેશને વાસ્તે ખલકના ખાવીંદે ખરી ઠરાવી દીધી; અને વ-
ધારામાં વળી આ માંદબદનીઓની બદનની બલીહારી વીશે
જ્યારે તેનો કોઈ અમીર ઉમરાવ કે ખાનગી ખવાસ તા-
રીફ કરતો ત્યારે તેને બહુ માફું લાગતું અને આખર એ

બાબતનો ઉચ્ચાર અટકાવવાને એક લખીત ફરમો ફેરવ્યો??
ઈરાન અધીરાજદારા રાજને શીકંદરશાહની આનેકીની ન્યારે
ખબર પડી સારથી હમેશને વારતે તે તેના આબારમાં
આજોટવા લાગ્યો. અને તેની મોહોબતમાં મુસ્તાક રહ્યો,
અને છેવટ મરતી વખત પણ દારા રાજએ ચેતાને પાય-
માલ કરનાર પણ પવીત્ર પાદશાહ શીકંદરની સલામતી
વાસ્તે સર્વેશ્વરા આગળ લાંબા હાથ કરી કરગરણું કર્યું??

વળી શીકંદરશાહ કેદ પકડાયેલાં ઉપર ગુલમ ગુજરનારા
પોતાના ખ્યારા સીપાઇને પણ જાહેર થતાં ફ્રાંસીની શીક્ષા
ફટકાવતો. આવાં એક હુકમનામાંમાં પોતાને હાથે લખ્યું
છે 'જે ઈરાનની શાહરાણી તરફ જોવામાં પણ મેં ગુન્હો
માન્યો હતો.' વાહ કામજીનેદ્ર કીર્તિવંતા વાહ! કામીઓને
શીક્ષા દેવા સાફ સંકડો ગમે પુસ્તક લખવા કરતાં તારો
ફક્ત આ એક દાખલોજ અદળક છે ?

વૃત્તી વશ કરનાર ઓન્દ્રી ઓકસ.

મીસેડોનીયાના માલીક ઓન્દ્રીઓકસને એક વખત પો-
તાના પાયતખ્તમાં આવેલાં એક પવીત્ર મંદીરની ગુલબદની
ગોરાણી સાથે બગલગીરી કરવાની બોહોશથી શાદી કરવા
વૃત્તી થઈ; પરંતુ ઈચ્છા ઉત્તપન્ન થતાંજ અયોગ્ય આદર
વીશે એટલેતો અફસોસ થયો કે પોતાનું પાયતખ્ત તડકે
મુક્રી પાડોશનાં એક ગામડાંમાં ગળડાવી જઈ એવા વીઆ-
રથી લાં ગમન કરવા લાગ્યો કે લાંબા વખતની ગોરાણીના
લખસારની ઝેરહાજરી હડકાઈ હાજતની હસ્તીને હવામાં

મેળવી દેશે. આખર ધારેલી ધારણામાં ધીંગોધણી ફૂટેહ પામ્યો કેમકે જ્યાં સુધી લટકાણી ગોરાણી તરફની લાલચની લાલાશનો પણ લય થઈ ગયો નહીં ત્યાં સુધી ગામડાંમાં ગોથાં ખાતો રહ્યો, અને ત્યાં ભૂલમાં પણ ગોરાણીના ધર તરફ દ્રષ્ટી ફરતીતો વૃત્તિનો દંડ લઈ મુકતો. જીવ્યો મરજીમાં આવે તેમ વરતિ શકનાર માલીકો પણ આવા વૃત્તધારી વીર વૃક્ષરૂપે હોયછે ત્યારે અંદર આદમીઓએ તો આગરની ખરાબીથી ખરતા કેમ ન રહેવું જોઈએ !

સતાવારની સતાનો સદ્ ઉપયોગ.

તપ્તધારી નીસોડલીસશાહ હમેશ જ્યારે ખુશ મીનજમાં હોય ત્યારે પોતાની મગરૂરી જાહેર કરતો કે મેં મારી જીન્દગીમાં મારી પરજીતર પાટરાણી શીવાય અવર સ્ત્રી સામું જોવાની કે તેને ઓળખવાની પણ હામ બીડી નથી. આ એક પલ્લિવ્રત પ્યાઈ ગણનાર રાજેન્દ્ર જેમ પોતે વર્તતો તેમજ પોતાની પ્રજા પાસે પણ વરતાવવા પોતાના રાજ્યના દરેક કાયદાની પેહેલી કલમતો પોતાની ખ્યારી સાથે પવીત્ર પ્રેમ રાખવા વીશેની દાખલ કરાવી હતી; વળી તે પારકાઓને પોતાની મરજી અનુસાર મતાધારી કરવાને વખતો વખત કહેતો કે ‘માણસો ખીજ કબાલા તોડવામાં મોટો અપરાધ ગણેછે અને દીવાની ફાજદારીમાં ફરેછે ત્યારે લમ બંધન જે ઈશ્વરી કબાલોછે અને તેથીજ જે પૂર્ણ પવીત્ર કબાલો છે તેના સંબંધમાં માણસો ઢીલી દોરી મૂકે એ

કેવી સરમની વાત ? એમાં કેટલું કુટુંબ ! કેટલી કૃષ્ણતા !

બોધ પત્રિકા.

આ દુનીયાને કોઈક દુઃખ દરીઓ કહેછે ને કોઈ સુખસાગર કહેછે; કોઈક અમૃતરસથી ઉભરાતા જામરૂપે જાણેછે અને કોઈ હળાહળથી ભરેલા વિષયખ્યાલા પેઠે ધારેછે, પરંતુ હું તેમજ મારા મતાનુસારી કેટલાએકતો આ કુદરતના કીમીયાને ગુલાબ વૃક્ષરૂપે એટલે સુખના સર તથા દુઃખના દર રૂપે લેખીએ છીએ; કેમકે ગુલાબવૃક્ષ જેમ મંજુલ કાંટાઓથી આછાદન કરેલું હોયછે ને જેનો સ્પર્શ કરતાં જેમ દીલ દુખાયા વગર રહેતું નથી, તેમજ જેની અર્ધ ખીલેલી અને અર્ધ ખોલેલી કળીઉ દેષે પડતાં દુઃખી દીલનો દાહ દુર થઈ તેની મોહીની તરફ તે દોરાયા વગર રહેતું નથી, તેની માફક આ દુનીયાદારીની જારી વગરની માં સુખ દુઃખનો સમાન સંચય છે એમ માનવું મુનાસક છે, અને તેથીજ કરીને આપણને જે અકળગતવાળાએ આ નવરંગી નાટકમાં ખેલવા ઉત્પન્ન કર્યા છે તેની મરજી અનુસાર આધીન રહી ફરજ અદા કરવી અને કોઈ પણ હરકત હાનીથી નહીં હઠતાં હીમત હાથ રાખી ખેલ ભજવવો. જેના વીશે કવિશ્વરે કહ્યુંછે જે—

મુંઝાય નહીં તે મોહું (છંદ ચોપાયાની ચાલ.)

ધણા વરસના ધરડા કરતાં પાંચ વરસનું પોહું;

રંક દશામાં સદા સીદાતાં, મુંઝાય નહિ તે મોહું. ૧

(૫૫)

ધર સંસાર ગહન સાગરમાં, અગણિત ભરતી ઝોડું;
દશા પ્રમાણે સુખ દુઃખ દેખી, મુંઝાય નહીં તે મોડું. ૨
માનવ તનુ માયાનું જાણો, જેવું ફીણ ફસોડું;
વણસી જતાં વાર ન લાગે, મુંઝાય નહીં તે મોડું. ૩
આંખે જોતાં રૂઢ અન્યનું, કદી ન મરડે હોડું;
દયા ધરી પર દુઃખડાં હરતાં, મુંઝાય નહીં તે મોડું. ૪
રીઝે પર ને રોજ પરીસી, કરમાં ભઈ કયરોડું;
પગે ચાલી પરમારય કરતાં, મુંઝાય નહીં તે મોડું. ૫
પામીને અધીકાર અનોપમ, જીલ્મી ન કરે ઝોડું;
સાફ દિલે ઈનસાફી રેહેતાં, મુંઝાય નહીં તે મોડું
નિજ કુટુંબ નીરવાહ નિમિત્તે, દુઃખ સુખ સહી દે દોડું
વિરહે દેશ વિદેશ વિચરતાં, મુંઝાય નહીં તે મોડું. ૭

દ્રઢપણાંની દિલાવરી.

આ તરતાયુગના ત્રીભોવનપતિને રેહેવાનાં સ્થળ અને તે-
થીજ સારી સ્થળીમાં શ્રેષ્ઠ પદે પોંહોચાડેલ યુરોપખંડની
એક લાકડી તથા તેનાં તન, મન તથા ધન બળમાં ધણી-
પણું ધરાવતાં રાજ્યના પ્રધાન પ્રીન્સ બીસ્માર્કના પક્ષા ઠ-
રાવના એક બે નમુના વાંચવા તથા સાંભળવાથી આપણા
દીવ્યમાં ખેશક એક નવો જુરસો ઉપજ્યા વીના નહીં રેહે
તેથી જણાવું છું જે—

મોઠા ખંડનો મહારથી વીર પ્રીન્સ બીસ્માર્ક બ્યારે પો-
તાની મદમાતી યુવાવસ્થામાં મસ્ત હતો ત્યારે એક અમુક

દીવસે પોતાને નાચમાં જવાનું હોવાથી, થોડા દીવસ પેહેલાં પોતાના બુટ સીવી તૈયાર કરવા મોચીને વરધી આપી હતી, પરંતુ નાચમાં નૌજોબનીઓના જુથમાં ખેલવાને આગસે દીવસ મોચીએ વાચદો વીતે બુટ બનશે એમ વીદીત કરતાં હાલના હાકેમ સાહેબનો પીતો રાતો પીળો થઈ ગયો. સાંખ્યા વખતની સૂચના ઉપર દરકાર નહિ રાખીને ખરે વખતે બુટું કેતાં તેનીજ પાસે બૂટ તૈયાર કરાવવાના દંદ નીશ્ચયથી તુરત બે જંગલી જોરાવેર કુતા લઈ મોચીની દુકાનપર દોડી આવ્યો અને ચેતવણી આપી કે જો બૂટ નહીં બનાવી દે તો, આ ડાઘા તને ડાઘ પેહેરાવશે. આ ધમકી સાથે વળી ચોકી સારૂ સાચેનો સોબતી એક સોંપી ગયો. મોચીએ સાચો રંગ જોતાં પોતાનું કામ પડતું મુકી તેજ દીવસ બૂટ બનાવી આપ્યા, અને એશીઓમાં એકમેક યઈ જવા લાયક ખીસ્માર્ક બહાદુરને બનાવ્યા.

ચોવીસમે વરસે રાજ્ય ખટપટમાં સામેલ થવા વીચાર થતાં નોકરીની ઈચ્છા જણાવી જે ઉપરથી એક મોટા અમલદારે વખત આવે જગ્યા આપવા તેને બોલાવ્યો, પરંતુ મોટા સાહેબની મુલાકાત થયા પેહેલાં દોઢેક કલાક રાહ જોવી પડી, પણ અમલદાર સાહેબની ઝાંખી થતાં તેણે પૂછ્યું કે કેમ ખીસ્માર્ક, તમારે નોકરી જોઈએ છીએ, કે ? બહાદુર ખીસ્માર્ક બોલ્યો 'દોઢ કલાક અવલ આપની મુલાકાત માગતો હતો પણ હાલ બેદરકાર છું' આટલું બોલી ચાલતો થયો.

આવી તરેહની તેની દૃઢ રીતી નીતિથીજ તેણે લાંબો વખત દેશ દીવાન પદ ભોગવ્યું. તો મારા મેહેરખાનો સા-
રી નેમ ટાંકી દૃઢ વીચાર કરી યાહોમ કરી ઠેંકી પડો. જો-
ઈએ કોણ મદદે નથી આવતું ? ને શું ફળ નથી મળતું ?
સાહસ વગર હાસ ક્યાં છે ?

‘મોટાની મોટાઈ’ ‘ભલાની ભલાઈ’

પૃથ્વી પાયતપ્ત ફ્રાન્સ નગર (દેશ શહેર જેવો રળીયા
મણો છે તેથી ‘ફ્રાન્સ નગર’ લખ્યું છે) નાયેમખરલેન વ-
કીલે પોતાના અસીલનો એક અગલનો દસ્તાવેજ ગુમ ક્યો
તેથી તેની ગેરહાજરીમાં અસીલને મુકરદમામાં માથે હાથ
દેવા પડ્યા. અસીલે વકીલને પાંસરો કરવાના વીચારથી
પોતાનો કેમ હાર્યામાં હીમાયતીની કસુર ઠરાવી અપીલ કોર્ટ-
માં અરજ કરી પણ ત્યાંથી પણ કેસનેતો પાણીયું મળ્યું
જેથી આખર અસીલ અફસોસ કરી બેસી રહ્યો.

કેઠલીક મૂદત વીતે વકીલ સાહેબ ગુનાં પોયાં તપાસતા
હતા ત્યાં અણધાર્યો પેલો ઉપયોગી દસ્તાવેજ હાથ આવ્યો
જે નિર્ધ પોતાને પૂર્ણ ખાતરી થઈ કે આ દસ્તાવેજ હાખત
હત તો મુકરદમો મૂકાઈ ન જત પણ હવે તો મોડું થયું
હતું તેમ પર અપીલની પણ જગ્યા નહોતી. જેથી પોતાની
બૂલના પોતે ભોળી થવા વીચાર્યું ને પોતાની સઘળી સા-
હેબી મંપેટી સર્વ દોલત એકડી કરી અથડાયેલ અસીલને
સર્વ સોંપી દીધું ને હીમતથી કહ્યું કે ‘દોલતની દરકાર કોણ
ફરક કરેછે, મારી બૂલથી મારા ભોળા અસીલને થયેલ

નુકશાનનો બદલો વાળી આપવા પ્રભુએ બળવાન કર્યોથી હું બહુજ ખુશી થયો છું” અરે સુધરવા ધારનારાઓ યાદ રાખશો કે ‘નેકીનાં નગારાંનો અવાજ આખી આલમમાં અન્યબી ઉપજાવે છે” વારતે નેક બની નીતિના નોંધ કરે બનો.

હાંસીની સંતોષિ.

અર્થાચીન વખતમાં ચીન દેશમાં જે એક નિર્ધન કુટુંબ રહેતું હતું, અને જે જમીન ખેડી જેમ તેમ કરી પેટ ભરતું હતું. તે કુટુંબમાં એક છોકરો હતો જેને અભ્યાસપર અધીક પ્રીતિ હતી પરંતુ અવસ્થા ખીલકુલ અનુકુળ ન હોતી જેથી દીવસે નિશાજે જવું પોશાતું નહીં અને આખો દીવસ મંજુરીમાં મૂંડી નમાવી કામ કરવું પડતું, બાકી સવાર સાંજની સ્કુલનો લાભ લેવાનું બનતું. પાઠ કરવા રાત્રે વાંચવાની પણ તેની ગરીબાઈ ગરજ સારતી નહીં જેથી કમનશીબી સામે કસરત કરવા તે દર રાત્રે એક આગીયો કીડો પકડી લાવતો અને તેને પાતળાં રૂમાં વીંટાળી તે સાથે દરેક અક્ષરને અથડાવી ઉકેલતો ને દરીદ્રતાને દુઃખ ન દેવા દીવાની દરકારને દુર રાખતો. આવી અતડી મેહેનત કરી તે મહા ખુદીવાન થયો અને આખર જનનાં કુળદીપક બની રાજ્યનો મોટો મંત્રી બન્યો ને દરીદ્રતાને દેશવટો દઈ સંપત્તીને સામૈયું કરી સંપૂર્ણ સંતોષથી તેને પોતાના સદનમાં સહવાસ કરાવ્યો. ખરેખર ખંત આગળ ખરાબી ખતમ થાય છે એમાં તો શક નથી.

(૫૯)

શુભેચ્છકની સ્તુતી.

હે ભાઈ ! કૃપા કરી જરા સત્ પુરુષની પવીત્ર પ્રસાદી
લઈ પ્રાણને પાવન કર. અરે અણુસમજી બાળક ? તૂંબ્યાને
તરવારથી દે ને ક્ષમાને ગોદમાં લે. ગર્વને ગદાથી દે ને ન-
રમાસથી નેહ બાંધ, પાપમાં પક્ષીતો દે ને સત્ય સાથે રનેહ
કર. વિધવાનથી વહાલ રાખ અને મોટાને માન આપ.
કીર્તીનું રક્ષણ કર અને કુટીલતાનું બક્ષણ કર તથા શત્રુને
શાંત કર ને રનેહીની સેવા કર.

પરોપકાર પેહેછાન.

પરોપકાર એ આંતઃકરણનું અજવાળું છે. ધાયલ દીલને
રૂઝાવનાર મલમપટો છે, દરિદ્રતાના દરીયામાં ડુબતા દુઃખીને
દીક્ષાસો દેનાર નૌકા છે, વીશ્વરૂપ વીંટીમાં વખાણેલું પૂર્ણ
પ્રકાશીત પાનું છે. નીરંતર વચ્ચા કરતો પણ ખીન અવાજ
એક અમૃત રસથી ભરેલો સુખદ ઝરો છે, એકીજ વખતે
આસપાસની વસ્તુને વીમળ કરતાં પોતે પણ પવીત્ર બન-
નાર ખુશનુમાં ડુંવારો છે, દુઃખના ધુમ્મરને દફે કરનાર અ-
રણ્ય કીરણો છે, આલમ અધીરાજની આપેલી અકસીર
દવા છે, અને તે પ્રેમ બાંધન ચુસ્ત રાખનારી ચાંપ છે.

આગ્રહની અખયખી.

વારંવાર વિધવાનો તરફથી કેહેવામાં આવે છે કે 'ફરીથી

*મારી વાંચન વર્ગી આલમનો શુભેચ્છક હું, કૃપા કરી
વાંચો ને વર્તો કર્તા.

કરો' ખંતીમાં ખપો' 'અડીયલ થઈ અઝા રહ્યો' અને ક-
તેહના જામીન અમને કહ્યો' આ તેમનું કહેવું નાપાયદાર
નહીં સમજતા. નાહિંમત નહીં થનારાએ ગયેલ બાજી પા-
છી મેળવી છે તેનો એક અચ્છો અખતરો આપુછું. સ્કાટ
લાંડનો સ્વદેશ શંકટ બક્ષક બહાદુર જૂસે શત્રુ સામે યુદ્ધ
કરતાં બાર વખત શીકસ્ત ખાધી હતી, છેલી શીકસ્ત ખાધા
પછે એક વખત તે એક ખળાંમાં પરાજ ઉપર બેઠો હતો
જ્યાં એક કરોળીયો ખળાંવાડનાં છાપરાંપર ચઢતો હતો તેના
પર તેની દૃષ્ટી દોડી. આ કરોળીયો અર્ધ ભીંતપર ચડતો કે
પાછો લપસી પડતો આવી રીતે બાર વખત ચઢ્યો ને બાર
વખત પડ્યો આખર હીમતી કરોળીયે તેરમી વખત પો-
તાની ધારણા પાર ઉતારી. આ બનાવ જોઈ બહાદુર જૂસ
બેહોશ ઉશકેરાઈ ગયો. તેનું ઠંડું પડેલ લોહી ઉઠળી આવ્યું
ને તેરમી વખત સાથીને સાથે લઈ શત્રુ સામે આયડવા તે
આગળ વધ્યો ને આગ્રહ રાખી અઝા રહેતા આખર
જીત મેળવી. ! ?

સારાં કામમાં બારાં નહીં મુકનાર બેશક પેશ પોંચેછે.

મોટાઈની ખોટાઈ ને સચ્ચાઈની કચ્ચાઈ.

હાલની કોઠરબરાસી કેળવણીની રહેણી કરણીના કાયદાનાં
કરમીપણાથી કરમીપણું વાયદા કરવું લાગેછે એ તો સ્વતઃ
સીદ્ધ છે, કેમકે આવા ડાહ્યામાં દોરાનારની દેવડીમાં મેલા-
પી મોઢે થતાં પધારોના પોકાર થાયછે પણ પેટની પાળી
પરોણને પૂરો કરવા પછડાયા કરેછે; ખોદાઈ ગયેલ જ્યાં

ખરખરો કરવા જતાં જ્યેષ્ઠ પુત્રનું નામુદ થયું હોય નહીં એમ નીસાસા નાંખેછે પણ ખરેખર તો ખસી ગયેલની ખ રાખીથી ખુશાલીનાં ખદખદીયાં પડતાં હોયછે; સનમુખ ય- તારની સાથે સ્નેહ સુરમાનું અંજન કરી સુખાકારીના સ- માચાર પૂછેછે પણ અંતઃકરણમાં તો આવનારને એજ ઘડી અજગર ઓગાળી જાય એમ ઇચ્છેછે; અને મીઝમાનને માન આપતાં મોઢાના મલાવામાં મણા રાખતા નથી પણ ઘેર આવેલનો ઘાટ ઘડવાની ધમસાણ કરનારાની ગોઠવણ- માં મદગદીત થઈ ગુસ્સેછે. આજના આગેસાનોની આવી અવજનચંડી રીતભાતના રાજ્યમાં જ્યાં ખેદીલી સાદશાહી ભોગવેછે અને સ્વાયં સરદારી ભોગવેછે ત્યાં સત્યનું સત્યા- નાશ હોય અને નેહીનું નખોદ હોય તેમાં શું નવાઈ ?

મવિત્ર પ્રેમની પાયદારી.

શું ગરથનો ગંજ ગાઢ ગોઠાઈમાં ગોખો પાડી શકે છે ? કે શું હીરાના હાર હેયાના હેતની હસ્તીને હઠાવી શકે છે ? શું માણેકની માળા મને માનેલાનું માન મંદ પાડી મં- ડાવી શકે છે ? કે શું ઝવેરનો ઝુમખો જાતીનાં જીગરપણાંને જ્યેષ્ઠ દઈ શકે છે ? શું પાનાની પીરાઈ પોતાના તરફની આસનો ક્યાસ કમતી કરી શકે છે, કે શું લીલમનું નીરમ નિઃસ્વાર્થી નેહનું નખોદ વાળી શકે છે । કે શું કનકના કા- મળા અને સુર્વણના સેરવા સાચા સ્નેહની સરસાઈને સુસ્ત

(૬૨)

પાડી શકેછે અને શું ચાંદીનાં ચોસલાં ને રૂપાના પોઠીયા
ચિત્તમાં ચોટેલા તરફ ખોટેલા થવામાં થર રહી શકેછે?

સંસારીને સુચના.

દોહરા.

પૂર્વ પૂન્યથી પામીયો, જિય મનુષ્ય અવતાર;	
બળ્યા ન જો ભગવાંતને, ધર્મો જન્મ ધિક્કાર.	૧
પાંચ લોકના પ્રેમથી, પામ્યો ન કદી ખાર;	
સંભારે નવ સૃષ્ટિ જો, ધર્મો જન્મ ધિક્કાર.	૨
આવે પરિજન આંગણે, શુભ તેનો સત્તકાર;	
કદર કરી કીધો નહીં, ધર્મો જન્મ ધિક્કાર.	૩
લક્ષ્મીની લાલચવડે, સુતાનીજ સકુમાર;	
દે ડોસાને તજ દયા, ધર્મો જન્મ ધિક્કાર.	૪
પ્રમદાને પોષે નહીં, ભલો બની ભરથાર;	
રડે નારી જો રોડડાં, ધર્મો જન્મ ધિક્કાર.	૫

સાત પગથીની સદગુણ સીડી.

૧ દોલત મેળવવાના મંદીરનો દરવાજો, કાબેલિયતની
કુંચી, ડહાપણની ટીકરી, મિત્રાઈનું માવતર, સ્વતંત્રતાનો
શુભેચ્છક, ઉચ્ચાટનો અરી, અને આસ્તાનો નાસ્તો, એ 'વા-
જાની કરકસર' છે.

૨ કપડાંમાં કાણું હોય તેની દરકાર ન સંભવી પણ આ-
લમાં કાણું ન પડવા દેવા હમેશ ફુશીયાર રહેવું, કેમકે
આલમાં કાણું એ નાણાવટીનું નાણું, નશીબદારનું ટાણું,

ખુદારથીનું ખાણું, અને બૂખ્યાનું બાણું, બાયમાં બંડારીદેહે
 ૩ જીવંગીરૂપી જીવમાં જખર કેહેવરાવવાના જીવસુએ
 શત્રુ સામું સામે પગલું થવું કેમકે હરકત ત્યાં ખરકત,
 મુશ્કેલી ત્યાં મીઠાશ અને શંકટ ત્યાં સંતોષ સ્વૈંતમ સાંપડે
 છે. બાકી પોઆને પીડા, માઠાને મેહેનત, અને અધીરાને
 અડચણ, એકદમ અચકાવે છે, આકાવેછે, ને આખર અ-
 કાળે છે.

૪ ડુંગરે ચડતાં જાયું અને પૈસે ચડતાં નીચું, સાહસ
 કરતાં સામું, અને હાસ કરતાં પાછું, અને અભ્યાસ કરતાં
 આગળ અને પૂરા કેહેવરાવતાં પાછળ જોવું.

૫ મનના સંતોષની શાંતી, દીલના દુઃખાવાની દુરસ્તી,
 પેટનાં પાપની કાપ, હૈયાની હાયની હામી, કાળજાના કી-
 નાનો મીઠો અને રઘયના રોશની રાહત આપનાર, ઉપ-
 જીવનાર તરફની અડગ આસ્થા શીવાય અવર કંઈ નથી.

૬ કાગળના કટકાપર ટપકેલો અવીચારી એકજ અક્ષર
 આખરને કંઠી વાળેછે, મૂર્ખાઈને મોહરે લાવેછે, ડહાપણને
 ડાળી નાંખેછે અને ખરાખીને ખોળી કાઢેછે.

૭ અવિષ્યકાળનો કામેલ ઉસતાદ ભૂતકાળ છે; ચઢતી
 ની આંધ પડતી છે અને તન્દુરસ્તીનું તોલન કરાવનાર
 ભોગવેલી મંદગી છે.

— ❦ ❦ ❦ —

વિચારનો વા દરવાજો.—(વાચારી નહીં.)

હાલના ઝરમર સાર્ધ જમાનામાં હાલતાં ચાલતાં હજારોને
 હીસાખે ખોલતાં આપણાં કહેછે જે, “માઈ રામરાજનાં તો

દવે સ્વપન્નાના પણુ સાંસા.” આ વાત સૂચે ખરી પરંતુ
 રામરાજના રંગપર રાજ્યનીતિ ચલાવનારા આપણા અગ્રેજ
 મેહેરબાનોની જાતની તન, મન, ને ધન શક્તિ વીશે તે।
 આપણે પણ બેશક તેઓની પૂર્ણતા ભરેલી તારીફી કરવી
 જોઈએ, કેમકે તેમણે પોતા ઉપરાંત આપણુ પારકાની
 પણ તનદુરસ્તી તેજ રાખવા વીવીધ રીતે પેદક વીધાનો
 વધારો કરવામાં વીત્તનાં વશીકરણુ સામું પણ જોયું નથી,
 તથા આપણા મુંઢપંથીઓની મનશક્તિ મમજ મોહીનીની
 સરહદ સુધારવા તથા વધારવા વાસ્તે વડાવડા વીરમદોએ
 નીઃસ્વાર્થિપણે સર્વ સ્વધામ પોંચાડી દીધુંછે; એટલુંજ નહીં
 પરંતુ આપણા અગ્રબેજા અગ્રેજોએતો ભાગી ગએલ
 ભારતભૂમીને ભદ્રભાગી કરવા પણ સંકડો ગમે સાધનો
 સીદ્ધાં કરી આપ્યાં છે. આસર્વ આપણા રાજ્યકર્તાએ તેથીજ
 આપણા તરફની કરજ અદા કરેછે એમ નથી પરંતુ પૃથ્વી
 પટપર જ્યાં નજર પોંદાયે ત્યાં નમેરીતું નખોદ કાઢવા
 તથા દયાનો દંડ નાંખવા સર્વસ્થળે ન્યાય રૂપ નૌતમ ક-
 ણીની કાંન્તી પ્રતાવવામાં તથા દયારૂપ દેવતાઈ દાગીનાની
 દષ્ટી ગોચરથી પેહેછાન પડાવવામાં પાછી પાની નહીં કરતાં
 પગભર વધ્યા જાયછે. તેઓએ દેશદેશની પ્રજા વચ્ચેનો
 દ્વેશ દુર કરાવ્યો છે, તેઓએ જુદીજુદી જાતીવાળા વચ્ચે
 ચાલતી ઝઠાપટી ઝેર ફરીછે, અને તેઓએ તો કરોડોને
 લેખે દામદફત કરી, તથા સંકડો ગમે સોનેયાનું સલાનાશ
 વાળી પાર વગરના પોતાના પૈસાને પારકા કરી સ્વતંત્ર
 તાની સતાને શેઠ ખવરાવતી બંધીની બેડી ઠટાવી નાંખી

છે. ખરેખર ગુલામોનો ગાંડો રીવાજ જડમુળથી ઉખેડી કાઢવાના માનની કતુરીની માળા મારી રૂપાળા દીસનાર બડભાગી ભુરીયા તરફ ભગવતનો ભારી ભાવછે. શું સર્વેશ્વરને ઘેરથી સ્વતંત્ર પણ દુનીયાના દાનવોના દાસ થઈ રહેલાઓને—અરે અજગરોને આધીન થઈ રહેલાઓને દ્વિરે સ્વતંત્રતા અપાવી એ શું ઓછાં અભીમાનનું કામછે ? ધણીપણું ધરાવનારાને ધડધડાવી પાડવામાં મુલકના મહારાજને પણ શું થોડું મયન કરવું પડ્યું હશે ? અલખત આકૃત્ય વાસ્તે તો કીરતાર પાસ કલગીવાળાની જેટલી કીર્તીનું કીર્તન કરીયે તેટલું કમીછે. મનુષ્યવર્ગ તરફના આ વહાલ વાસ્તે તો ટોપીવાળાની તેજ વધારવા ત્રીભોવનપતિ પાસ જેટલા તાલ દમ્ભે તેટલા દુટતા છે. આપણી શાણી સરકારે સઘળું ક્યુંછે, પણ તેણે ‘બણે તે બૂભે’ ‘અડ તે પડે’ ‘જીતે તે હારે’ આ ક્રેહવતને કારે નથી મુકી દીધાં. અરે આટલેથી નહીં સરતાં તેણે તો “બણે તેનું ભોપાળું” રાનીનું ગોળાઈ અને વીચારની વાચારી નહીં પણ વીચારનો વા દરવાજો પોતામાં દાખલ કર્યો લાગેછે.

શું શાણાઓ સઘળું કરી પરવાર્યા ! નાના ! અરે ક્યું તો ખરૂં પણ ભગાના જેવું. તેઓએ સાવજની સામવણ્ય ખાતર શુભેશ્યામ શંકટ સહન કર્યા પણ કપાઈ મરતાં વાઘના વાઘની વીકટ વેદનાનોતો વીચાર પણ ન કર્યો; તેઓએ બાંકેબેલાં દીધાં પણ ભગદળનું તો માન પણ ન રાખ્યું ? તેઓએ રખડતા રઝળતા સીધીભોકની ગુલામગીરી નિર્મુળ કરી પણ શાહુકારોની સાંકળને તો સતેજ બનાવી ?

મોટાનું ખોટું કંઈ જોવું તેવું છોટું ન હોય. બેશક સીધી લોકની સ્વતંત્રતા બક્ષવામાં તેમની બલીદારી છે, પણ આજ સુધી ધોમધોકાર ચાલતા સ્વતંત્રતાના સટાની શોધ કેમ નહીં કરી હોય ? મોટામોટા મહંત લોકો, મોટા મોટા મઠધારીયો તથા નાના મોટા સર્વ જોગી, બાવા વગેરેમાં એલા રાખવાનો જે રોજદો રીવાજ છે તેની રીતભાત તરફ આપણી શાણી સુધરેલી સરકારનું ધ્યાન કેમ ખેંચાયું નહીં હોય ? લાખોના ખાવીંદ તથા કરોડોના કામદાર મહંત મઠધારી વગેરે બાવા, ગુસાંઈ લોકમાં જે એલા રાખવાનો ચાલ છે તેમાં ધણેખરે ઠેકાણે, સધળે નહીં પણ ધણે ઠેકાણે, ઉપરનું આખું અને બીતરનું મોપાણું મોટું છે. દુનીયાતો એમજ સમજે છે જે બાઈ ફલાણા કરોડપતી મહંતને ત્યાં ફલાણો છોકરો એસો નીમાણો એતો ખરેખર તે છોકરાના પૂર્વના પૂન્યપ્રતાપની પારખ પાધરી થઈ, તે રખડતું બાળક, તે લાચાર માખાપતું ફરજંદ હવે ફસાટાને ફેર કરી ફતેહની ફતેહમારીમાં ફેરા મારશે, વગેરે ધણીધણી રીતે આસપાસના આનંદ માનેછે, પરંતુ અંદરની અટારીની કટારી ફાંટા કળ્યામાં આવે ?

અરે આ સુખ તો દેખવામાં દુરસ્ત પણ આખવામાં કુરસછે, કેમકે જેમ ગાદીપતી મહંત મોટા તેમ મુંડકાના દસવીશ જોટા જ્યાદે. સંસારીમાં એક, બે, ને ત્રણ પેઢી વડીલે જોઈતો વાહવાહ થાયછે, પણ મઠધારી મહંતોમાં તો પાંચ પેઢી તો પલકમાં, સાત સપાટે, અને દસતો ડોઠ જોવામાં આવેછે. વાહ કેવા બડબાગી એલાઓ ? કે

(૬૭)

તેઓની રક્ષા કરવાવાળા, તેમને દીલાસો દેવાવાળા, તેમની બાંહેધરી પકડનારા ગુરૂ પીતા એક નહીં પણ અનેકની હયાતી હમેશ હાજરજ રહેછે. શું તેઓનાં તગદીરની તોલેવરી? શું તેઓનાં કરમનો કરમીવટો!! શીરછત્રોનાં

સુખના સંસારીમાં સાંસાપણ મોટેરાની મજનના ગાંઠડા તો ગુસાંઈઉમાં મનમાનતા માલમ પડેછે, પોતાનાથી પરા કરેલા પારકાને પનારે પડનાર ઉપર શું આ થોડી પ્રભુ કૃપા!! સાફ, પણ અંદરના ધપ્પાનું ધ્યાન કોણ રાખે. ખરેખર દુનીયાના દેખવામાં અમ્મું છે પરંતુ ભોગવવામાં બહુ ભુંડુંછે. વડીલ પદપર વીરાજતા ગુરૂઓ એકાંતે ચમાર ઘેર આવેલા કુતાની માફક ચુંચેછે, વેચાણુ લીધેલાનું છાણુછુંદેછે, ગરથ આપી ગુલામ કરેલાંને ગુદે છે; અરે અનાથપર હરધડી આરોપ, અરે ખીચારાપર બોલતાં બોલતાંમાં બહાનાં મુકી લાચારને લતેથી લોથ કરેછે; જે છોડેને છોંક ખવરાવનાર સામી છાતી ઠોકવી જોઈએ, જે બચ્ચાં તરફ ખુરી નજર માંડનારનું મોત મુકરર કરવા મસ્તાન થવું જોઈએ, અરે જે ફરજંદને ડમકાવનારનું ડોણું રંગીદેવા રંગમાં આવવું જોઈએ. અરે તેજ છોડવું છાવટ કરવામાં, તેજ બચ્ચાંને બાતલ કરવામાં, અરે તેજ ફરજંદને ફના કરવામાં મોહરે રહેનાર તો ગુરૂઓ પોતેજ હોયછો! પણ ન્યારે આમછેલ્યારે તો સંસારના નીયમ મુજબ આવાં અકથ્ય સંકટ સહન કર્યા પછી એવાંજ ઉમદા સુખનો સરપાવ મળતો હશે ખરો? નારે ના આ નીયમ તો સીધે રસ્તે જનાર સંસારી સંતને

સોંપાણો છે, બાકી મહંતમાં તો આ કાયદાનો તંતજ જોવામાં આવેછે. આવી રીતે અસહ્ય સંકટ સહન કરનાર એકાને હાસ કરી બેસવાનો તથા હજુર બોલાવવાનો વખત આવ્યા પેહેલાંજ પારાવાર પીડામાં પીલાતા પારકા પુત્રો-માંના કેટલાક તો જગતપીતા પાસ પોંચી જાયછે, ને ગાદી-પતિ બનવાની ઉમેદને અધવચ્ચથી અફાળી નાંખેછે, અને કદી કોઈ કંઈથી માટીનો વીરકૂર કાળજીવાળા વડીલો વૃત્તિ અનુસાર વર્તતાં કપાઈ જતાં ટકેછે તોપણ તેને ટકા-નો હાકેમ બનવા તથા ગાદીનો પતિ બનવાના વખતની વાટ જોતાં કાળાંનાં ધોળાં કરવાં પડેછે, અને જે સાવ ગરમ લોહી વખતે સેવાનો છે તે સાવને સડાવતાં આધી કરેલી આધીને આવકાર આપવો પડેછે, અને અળગી કરે-લી ઉપાધીથી એકા કરવો પડેછે.

લાખોના રાખોની તથા કરોડોના કામદારની કીર્તિનું કાણું કોરાણે લાવવા કેહેવાનું તો ધણુંછે પરંતુ મોટા કેહે-વાતાના માન ખાતર આવમની ઊંચ ઉડાડવા એક ઈ-શારો અતી છે.

શૂરા વાસ્તે શોસ.

સવૈયા એકત્રીશા

કેસરિયાં કપડાં કરિ કૂદે, સાહિ અને કરમાં રમશેર;
મયે મરણિયા થઇને રણમાં, કરે આંખ ફાટીથી ફેર.

માન તજી રણભૂમિ ગળવે, જાણે તનમાં વળગ્યું ભૂત;
 અરે! ગયા ક્યાં આર્યભૂમિના, રણધીરા એવા રજપૂત. ૧
 ક્યાંહાં કરણને ભીમભગીરથ, ક્યાંહાં બીજમપીતા બડવીર;
 ક્યાંહાં રામબલરામ કૂરશિધર, ક્યાં કૌરવ પાંડવ રણધીર.
 તે તકમાં ક્યાં જતા રજાને, છતા રજા છતમાં તાપૂત;
 અરે! ગયા ક્યાં આર્યભૂમિના, રણધીરા એવા રજપૂત. ૧
 પૃથ્વીરાજ ચહુવાણ ક્યાંહાં છે, ક્યાંહાં ભુવડ જયશિખરી જોધ;
 ક્યાંહાં શૂર સુરપાળ અને, વનરાજ આજ દેવાને બોધ.
 આપ પ્રતાપ^૧ ગયો અડિયલ ક્યાં, પરાક્રમી જનનીનો પૂત.
 અરે! ગયા ક્યાં આર્યભૂમિના, રણધીરા એવા રજપૂત. ૩
 પાછિ પૂઠથી કદી ન ફરતા, ધરતા ધીંગી કરમાં ઢાલ;
 પ્રૌઢ આજ પણ ગવાય પરતા, મરતાં લગી ન મૂકે ખ્યાલ.
 મીઠી નજરે મોહ પમાડે, માઠી નજરે ધૂટે મૂત;
 અરે! ગયો ક્યાં આર્ય ભૂમિના, રણધીરા એવા રજપૂત. ૪

અરે મારાં ભૂતકાળનાં ભારત ભૂમિનાં ભૂપણો, આવડું
 મોટું અનિવાર્ય નારાજ થવાનું શું કારણ નડ્યું કે સંતતિને
 સ્વપ્નગનો શેષ વારસો પણ નહીં સોંપતાં એકદમ સુરપૂ-
 રને સુકાવી ાઈ દેવતાઈ દેશને દુષણ રૂપ કયો ? શું કોઈ
 સેતાનીની મસ્તાની ને મેહેમાની દેવાને તમો પણ શુરવર્ગમાં
 જનમ્યાથી *શૂરસામનોને સ્વર્ગમાં સાંપડતાં સંકટનો કંટક
 કાઢી નાંખવા સહાયે સધાવ્યાછો કે શું ? તમે સ્વર્ગભૂમિની
 સરસાઈથી હરસાઈ જઈ હમેશને વાસ્તે ત્યાં વાસ કરી દીધો

લાગેછે પણ પડનું પુરું કરતાં ખડનો દડ થાયછે તેનો
પ્યાલ ક્યો લાગતો નથી. અમે વાંકડા વગર રાંકડા, અને
ફાંકડા વગર માંકડા બની ગયાછીએ? અમે ભયંકર ભવાંવા-
ળા વગર અને ટટાર રૂવાંવાળા વગર ઉવાં ઉવાં ઉચ્ચર-
નારાઓને તોલે આવી ગયા છીએ. અરે રકત નેનવાળા,
તમારા વગર અમે અમારૂં જેમખોઈ બેઠાછીએ, તો જેમ
તેમ કરી કંઈક રેહુમ કરો તો સારૂં. અરે કલગીધારી કુ-
શરીયાં કપડાંવાળાનાં દુખડાં સેવાનાં ભારતભૂમીનાં ભૂખડાંને
ભાંગો તો ભલાઈ, કેમકે મતવાળા રૂપી મલાઈ વગર આ વીર-
ભૂમીની કલાઈ ઉખડી ગઈ છે તો ગમે તેમ કરી હલાકીને
તલાકી દેવા હોંદીઓનો હાજર હજુર જરૂર જુગિત કરશે
એમ આશા રાખનારાનો પાસો પાંસરો પાડવા પ્રભુપર
પરશી કરો.

પેટની પનોતી.

છપ્પો.

પેટ એટ અરધી કરે, પેટ ભેટ ખુંખાટ;
પેટ ભેટ મનડું કરે, પેટ સાપ છુંછાટ.
પેટ એઠ ઉત્તમ કરે, લેટ લેટ લળખાય;
પેટ તાપ રવી દસગણો, પેટ ભેઠ છોડાય.
પેટ ટેઠ કયાં પોત્તીયું, મળ્યું અભય વરદાય;
પતલત ઘટ ઝપટી દીયે, શું પુરું પૂન્ય ઉપાય. ૧

પાતાળના પટેલ પેટની ભેટ કરવાનું પ્રભુએ શું
પ્રયોજન જોયું હશે? આ મુછાળાને મુંઝવનાર, ફેંછાડાને

રડાવનાર, દાનાને ડરાવનાર, અરે આ અટકીને અડાવનાર પેટ રૂપી ભંડારનો ભંગાર ભગવતે ક્યાંથી કામમાં લીધો ? સતાધારીની સતાની મતા મનાવવાને તથા પોતાની બોતાનીને બંધબેસતો કરવા બડભાગીએ આ પેટ રૂપી પલીતાનો ખરીતો ક્યાંથી ખરો ઠરાવ્યો? કીરતારીકીમાયાના ભોમીયા થવા ઇચ્છનારાએ ફક્ત પેટની પરવાઈથી પેહેછાન કરવી એટલે સધળું સુજી આવશે. આ બરોર અનાજની કાચળીમાં પાર વગરની પોટલીઉં પશા થઈ જાયછે, તોપણ પત લેવા પગમર થયેલની ભુંડાઈ ભાંગતી નથી. કેવી કીરતારની કસોટી? ક્યાં નહોતી બીજી બક્ષીશુ મોટી? અરે તારે ઘેર કાઈ વાતની નથી ટોટી કે આવી ખાણુ ખોળી કાઢી ખોટી. જેની પેટે રાખી પત, તેણેજ જાણી ગોવંદ ગત, એ કેહેવું સધળું સતછે. બેશક માયા મંત્રના મંત્રમાં જેડાઈ રહેવા એક નહીં પણ અટારે આલમીઉમાં, અને ચોરાશી લક્ષ્મ જન્મીમાં જડબેસલાક જેર બંધ રૂપ પાતાળ દુટેલ પેટના પટાની બેટમાં પ્રભુએ પૂરું પ્રાક્રમ વાપર્યું લાગેછે.

ખરેખર જેણે હોજરીની પૂરી હામ, તેથીજ સાચા સા-
જંગરામ, અને તેનીજ લાજ આપર દામછે સમજવી,
બાકી બીજે તો બોળ્યાં બાપુ નામ એમ કેહેવામાં શું છે
ન કામ? આ ઘાટધુટ વગરની ગોળીએ દોંગાને ડોળી, ઝોંધાને
ઝોળી, પંજને પોળી, અને મદોનમસ્તની મોળી બનાવી
દીધીછે. જે નજરે દીઠું ન ગમે તેને ગાંગલા થઈ ગળે
ધાલવું અને જે કાને સાંભળવું પણ રૂચે નહીં તેમાંજ રોજ

રોજ મોજથી મોહોવું, અરે જે ઝાહેર જુહું હોય તેની પણ
 વખાણની પડવમ વગાડતાં હોહું પણ મરડવું નહીં; આહા?
 આવી સખળ સતાવાળી હોજરી, તારે આ હાકમીનું હાથ
 ધરેણું હાથ કરવામાં કઈ કઈ કવાન્નેથી કોટી કરવી પડી
 હતી બલા ? શાંતીને સતાવવા, બદીને બતાવવા, પૂણ્યાબનું
 પતાવવા અને મોજને મપાવવા, અરે તળાં દુટલ તુંબડી,
 તારો ક્યાંઈ પણ સમાસ ન થયો કે સતાધારી સ્વર્ગ વાસીને
 છોડી, છાવટ ગયેલાનું છાવટ કરવા આ છછુંદરીયા મુલકમાં
 મુખસ્યાર બની? પણ તેમાં શું શોભા, યોભાળાને ઓભાવા-
 નામાં મોભા પડે તેમાંજ શોભા, આ રાંકડામાં માંકડા થવામાં
 શું સરસાઈ? હવે તો પીરાબને પરી કરી પાય લાગનારને
 પળવવા તથા પીંજવામાં નરસાધ માની તોલદારમાં તોલ
 વધારવા તરસાઈ રાખ; કેમકે કમળેર કાંટાબની એંટીને
 રંટીએ ચડાવવામાં શું મકલાવું? અરે ગજ ગુમાન બંજન
 ગબારા, અમે તો તને પુજશું અને તને નોંધ પુજશું, પણ
 મુજમુંછે ત્યાં મુધીમાં આંધળી સધાવતો સો સો વાર
 સાષ્ટાંગ. અરે પેટ તું પૂરામાં પધારને પૂણ્યાધવધાર, બાકી
 આ વનચરીયા વાંકડાના અલ્પ વારના આંકડાના માંકડા
 મરડાવ નહીં તો સાફ. હજારની હામીલે પણ આ નકામી-
 નો નોરકર. તને નવ નવવાર નામી કેહેનારની સામી મે-
 હેર કરી નામીયાના નામીને નમાવવા કોઈ નવજાં મુકામે
 મુકામ કરતો મેહેરબાની: બાકી છેવટ આટલાં કરમરણાં
 કરતાં છતાં દાની થઈ માની બની ગાનીનું ગુમાન નહીં
 લેતો ઇમાનીની અબીમાનીને આજથીજ છેલી સલામી. અરે

જગદીશ્વરા, જો આ પેટ રૂપો પંપખળની જંજીરે જેર
ક્યાં નહોત તો હરામીને હાજી, પાજીને કાજી, હગાયાજીપર
રાજીને લુચ્ચાથી લાજી ન રહેત, પણ શું કરીયે કે આપણ
સેવા પેદા કરેલ પેટ ભેટથી તો અમારે પાંગળાને પગાળા,
આંધળાને આંખળા અને ગાંગલાને ગંગલા કેહેવા, કાયરને
સાયર દેવા, તથા હગપર ખગ થવા વગર ચાલતું નથી.
અરે પ્રભુ, આ પેટની પરવામાં મરવા પેદા કરી નહોત તો
અમે હમેશ નરવા રહેત અને આ સરવા? તારા ફરમાનથી
કોઈ દીવસ ફરવા વીચારત નહીં.

કવીત.

કેશ દીયે શીર શોખકે કારન, નેન દીયે જગ જોવનકું;
કાન દીયે હરી ગીત સુનાવન, નાક દીયે કમ્ધુ બાસનકું;
હાથ દીયે કમ્ધુ દાનકે કારન, પાંઉ દીયે પ્રતી ફેરનકું;
કવી ગંગ કહે સુનશાહ અક્કબર, પેટ દીયો પત ખોવનકું.૧

— ❦ —

દંપતિ દીલદારી.

‘સ્વર્ગીય સુખ’—આ શોભાળા શબ્દોનો સરપાવ બલા
કયા સદ્ભાગીને સાંપજો હશે? આવાં અનુપમ સુખનો
સાહેબો કોને સાહેબે બનાવ્યો હશે? અરે! ‘સ્વર્ગીય સુખ-
નો’ લાખેણો લહાવ લેવા કોણ બુલંદ ભાગીના બાલમાં
વીધીએ વિદીત કર્યું હશે? આ સદગા સ્વ લોના જવાબમાં
સામગ્રી સૂચના મળે છે જે ઇશ્વરી કામાનાથી એકમેક કમુ-

લાખેલાં સ્ત્રી પુરૂષનો અરસપરસનો પૂર્ણ પ્રેમ તેનુંજ નામ
 સ્વર્ગીય મુખ' અને ત્યાંજ નાખુદ દુઃખ. કેમકે જેમ કાંઈ
 મોટા મહાસાગરમાં તો શું પણ નાની ખાડીમાં પણ જ્યારે
 હલેસી તથા સુકાની વગર ફીરત કમળેર માલમ પડે છે;
 ત્યારે આ સંસારરૂપી મસ્ત મહાસાગરનાં મહાજળીન સામે
 મોહોરો માંડવાને મુકરર કરેલાં જહાજમાં હોંસીલા હલેસી
 તથા શાણા સુકાની વગર કેટલી કમખખી? સંસાર સ-
 મુદ્રમાં સફર કરવાને સજ થયેલી ફોતેહમારીમાં સ્ત્રી
 રૂપી સદ્વૃત્ત ધારી સુકાની સાંપડ્યો હોય અને હરામીને
 હવામાં હડસેલનાર હૈયું હાથ કરેલ હલેસી હાજર હોય તો
 પછી બલે આ ભવસાગરના કાળમુખા મચ્છો મારગ બાંધે
 કે બલે પછી પછાડા મારતાં મોળાં વખત સાંધે, ગમે તે-
 મ હોય પણ અરસપરસની ગાઢ ગાંઠવાળાં કાષ્ઠને પણ
 ગાંઠતાં નથી. તે સ્વસ્થ પણ પ્રેમની પારખ કરતાં, આનં-
 દનો અનુભવ ભોગવતાં અને જીવનની લીઝત લેતાં દુની-
 યાદારીના દોહલા દરીયામાં સોહેલાં ચર્ધ સપાટા મારે છે.
 જેથી ફરીથી યાદ દડધું કે જીંદગીરૂપી રણક્ષેત્રની ઝપાઝ-
 પીમાં હેલસો તથા સુકાનીની સામ સામી ખુકાની વગર
 બાજી બરોબર બજતી નથી, કેમકે કાંતો પુરૂષ એક પ-
 તિવૃત્ત ધારી હોય, ને કાંતો સંસારરૂપ નાટકનાં રત્નપાત્રરૂપ
 સ્ત્રી પતિવૃત્તા હોય, પણ તેમાં શું મતા? તેમને સ્વર્ગીય
 મુખ ભોગવવાની સત્તા ધરાવતાં લતા જડે છે. અનેનો
 પ્રેમ, ને જ્યાં વહાલનો નહીં વેહેમ ત્યાં હેમ ને ખેમની
 હમેશ રેહેમ હોયછે.

જેમ નેક નૈયતવાળા નાયકથી નાયકાને નાયખી મળેછે તેમજ ગુણીયજ ગુણપેર દીલરખીથી દીલદારનુ દુઃખ પાર થાયછે એ સદ્ગુ સાચું, પણ દંપત્તિની અરસપરસની સં-પત્તિ વગર સર્વ કાચું. જેમ ભરથારે ભામનીની ભાળ લેવી સકાવારછે તેમજ પ્યારીએ પણ પદ્મે પકડેલમાંજ પરવસ થવું દમદારછે, જેમ મુખત્યારની અખત્યારમાં આવેલી એ મુખ દુઃખનો સાથી, આકૃતમાં ઝયાકૃત અને હર્ષ હાણમાં ખુદાર્થ ખાણછે, તેમજ શોભાગવંતીનો શીર શેખર એ લા-ડનો લડાવનાર, લેહેજતનો ચખાડનાર, ઉપાધીનો ઉપાડનાર, અને નાદારીનો નશાડનારછે. આવી રીતે તગદીરની તરક-દીને ચટપટીએ ચડાવવા તથા ભવિષ્યની ભલાઈની મલાર્થ ચાખવાને મુકરર થયેલાં જુગલ જોડાંના જીગરનું જ્યાં જુદ જુદ જામ્યું હોય ત્યાંજ મોગરાના મંડપમાંના ગુલાબના ગલીઆ કરતાં વધારે સુવાસથી સુદાસ ઉપજાવનાર ઝરો સદાય સરવર્ષા કરેછે, ત્યાંજ પાતાળી પેટવાળાના પેટમાં પૂરાર્ધ રેહેલ મહામૂલાં મોતીની મજાને કળ લગાવનારો કીમીયો કૈલાસી વીલાસનો વાસ કરાવેછે, અને ત્યાંજ હીરા માણેક રૂપી રત્ન નંગથી હોંચકતી ખીણોનો ખીણો ઉતાર-નાર હર્ષનાદનો ધોર સ્વર્ગિય સુખની સાખીતી દેવાને શોર મચાવી રહ્યોછે, તો સર્વેશ્વરાનો શુકર માનો કે આવી દંપ-ત્તિ દીલદારીની પાયદારીનાં પ્રમાણને પ્રેમથી પ્રણામ કરવા પ્રભુએ પ્રસંગ આપ્યોછે.

(૭૬)

મેાંધી મેરી.

આખાં સૂર્યો વૃત ઉપર સાહેબી ભોગવનાર ઈશ્લાંડ દેશનાં એક પ્રગણાંમાં મજુર માળાપને પેટ મેાંધી મેરી નામની એક મનોહરમુખી બાળા સંસારશાળાની ઘટમાળામાં પરવાળાં રૂપે પાર ઉતરવા પેદા થઈ હતી. પરંતુ દેવયોગે બચપણમાંથીજ આ બીચારીનાં માળાપને મૃત્યુ રાજનું વારંટ આવતાં રાંકડીને રઝળતી મુકી મનના મનોરથ મનમાંજ મુઝરી જમલોક ગયાં. આ મેાંધી મેરીની મન શક્તિ તથા પ્રભુ ભક્તિ જેમ મેાંધી હતી તેમજ તેની સદગુણ વૃત્તિ પણ કંઈ સોંધી નહોતી. જેમ તેનાં માળાપને તે મેાંધી હતી તેમજ વીલાયત દેશને પણ તે મેાંધી હતી એટલુંજ નહોં પણ આખી આલમને પણ ઇદ્રાસન ઓપાવનારી તથા રાજમંદીર શોભાવનારી મેરી તો મેાંધીજ હતી. તેતો જાણે પરમારથની પડધમ તથા બલાઈની ભુંગળ બળવવા અને શાંતીની શરણાઈ તથા સદગુણની તુરી ટુકવા પ્રભુએ તે રૂપસુંદરીને પેદા કરી હોય નહોં તેમ, મેરી એ નમેરીની નફેરી ને, વેરીની બટેરી હતી. આ ગરીબ માળાપની ગોદમાં ઉચ્છરેલી પણ ગુણવંતી મેરી પેટનું પુરું કરવા ઘર બારીમાં રખવાળી તરીકે નોકરી કરવા લાગી. આ અનાથ હાલતમાં જોકે તેની કાંતી એ કંટલાકની શાંતીને સતાવી હતી, પરંતુ મેરીને માનવૃત્તિથી જોનારને બ્રાંતી ખાવા ડોઈ વખતે વીચાર આવ્યો નહોતો. આ મેાંધીમેરીના તનમનની મોહીનીમાં લીન થનાર એક ફરોડોપતીનો

કુંવારો પુત્ર યુરટેય હતો, જે પોતાના તરફ સરખા સ્નેહથી હરખનારનો હાથ મેળવવાની મરજી ન વરજી દેવા સાઈ પોતાની જાંઘી જગીરને જતી કરવા તથા માયામાં બતી દેવા સજ થયો હતો; કેમકે મેરીનો મોહક એ માનવંતા મુક્તક મશહૂર માયાપને સોલક હતો, તેઓ પોતે કોટીપતીના પુત્રને વાસ્તે કોટી વગરનીનું કન્યાદાન કમુલ કરવાને ખીલકુલ રાજી ન હતાં એટલુંજ નહીં, પરંતુ પોતાની અમીરાતને આજી ચડાવનાર, પીરાઈનો પતો આણુનાર, અને જાહોજલાલીને કાંખી પાડનારના પ્રેમથી જો પોતાનો પુત્રપરો ન થાયતો તેને કુલાંગાર કમુલ કરી પોતાનો કેહેવો બંધ કરવો એમ તેઓએ એકીનકર્યું હતું; સેકીન હઠમાંલક રેનાર તથા પ્રાણાંતક સુધી પોતાનીને પરી નહીં કરવાનું પણ સેનાર પુત્રે તો પવીત્ર પ્રેમની પાયદારીને પસંદ કરી; જેથી આખર શામદામથી સમજાવનારાંને સલ શુંછે તે સુઝી આવતાં હાજી હાજી કેહેનારાં માયાપે હયાના હારને બાપનો માર તથા હોદાનો ગોદો ગણી પોતાની સનૃદ્ધિથી છલાછલ ભરેલી હવેલીમાંથી હડસેલી કાઢી હવાલી તથા હલાકીને હાથ જવા તડછોડેલા તનુને તલાકી દીધી. મનહરણી મોંઘીમેરી જોકે પોતાના પ્રેમદને સંકડો ગમે સોનમાનો ભવિષ્યનો શેઠ ધારી તેના સ્નેહમાં સોંધી થઈ ન હોતી, તોપણ તેના એકરંગી આશકે પોતાની પ્રતીક્ષા વીરહ વર્તતાં વારસાનો હક વછોડાયેલા જોઈ રોઈ નહીં રહેતાં પોતામાં મોહેલીને મજેદારીમાં મકમ રાખવા ગમે તેવાં દોહલાં દુઃખ વેઠવા દઢ ઠરાવ કર્યો. અમીર પણ

એમકુંદથી ફકીર બનેલો પોતાના જીવતરની જીવનખુટીને
 છુટાચેલી નહીં રાખવાની ઈચ્છાથી મીત્રોની મેહોરબાની
 મેળવી મોટે વેપારે ચઢ્યો, પરંતુ દુઃખ પાર થવાની ઉમેદમાં
 સામટા સટાને લોઢે ચડતાં દુનીયા પાર થયો; તે ખોટમાં
 ખુચી ગયો, કરજમાં કચરાઈ પડ્યો અને આખર લેણદારો
 ની લડાઈમાં લયડી પડ્યો, અને વગર બાડાની કોટડીમાં
 (કેદખાનું) જઈ વસ્યો. ખરાબીની ખબર થતાં પ્રીતમની
 પીડા પટકવામાં પતંગીયાની પેઠે પ્રાણનો ધાણુ કાઢવાને
 ધમસાણુ મચાવતી મેરી આંસુએ સાગર ભરવા લાગી
 અને શીરતાજના સંકટનો કંટક કાઢવામાં કમરકસી કુદી
 પડી પણ કમકોવત માલમ પડી; પરંતુ સારા ભાગ્યે તરતમાં
 મોંધીમેરી આગળ માયા સોંધી થવા લાગી, કેમકે ચાક-
 રડીની ફરજ બખવતાં જે કેટલાંક લાખોનાં રાખોને રાખમાં
 રોળવાઈ જતાં તેણીએ રાખ્યાં હતાં, તેઓએ આ વખતે
 પોતાના જીવનનું જતન કરનાર ઉપર જરજેવરનાં ઝાપટાં
 ઝીંકવા જરૂર જોયું અને જે વખતે મેરીનો મુગટ જેલના
 દરોગાની દેવડીમાં દીનપણે દીવસ ગુળરતો હતો તે વખતે
 અકળગતવાળાની ઈચ્છાથી એક લાખ રૂપીઆની મોટી
 રકમની મેરી માલીક બની અને તે બલીની પળીપોજના-
 રતી બાવડ ભટ દધને ભાંગી ગઈ. હજારોની હામી હાથ
 આવતાં સુખના સાથમાં સપડાઈ નહીં પડતાં એકદમ મેરી
 પોતાના મોહોરદારની વેરી વેદનાને વીદારવા તૈયાર થઈ
 અને ૫૯૦૦૦ નવાણું હજારનાં કારમાં કરજના કટકા ક્યાં,
 અને પોતાના પ્રાણના પ્રાણની બેડી તોડી મન મેલાપીને

મોકળો ક્યો. અરે મારા હોદ્દા હુશીયારો, આનું નામ તે પ્યારને સંસારનો સાર અને સફળ અવતાર. જેમ ચીતમાં ચોંટેલીથી ખોટીલા નહોં થવામાં અમીર પુત્ર યુરટેએમાન મરતખાને બરતરશી આપી અને અશરશીને આધી કરી અસહ ઉપાધી ઉઠાવી, પરંતુ પોતાની કરેણ તરફની પ્રીતી હઠાવી નહોં, તેમજ આડે આવતી અડઅણોને લીધે યુરટે-અથી બગલગીર થવાની થયેલી ડેરીના વખતમાં ચંદ્રબદની મેરીપર બેગર થયેલા બીજા કેટલાક પારવગરના પૈસા તથા પદવીમાં પલીતો દેવાને પગબર થયા હતા, પરંતુ સ્વાયંરૂપી જખુન બંધનથી નહોં જોડાયેલી તે જીવતિ પોતાના જાનીની હાનીપર ફાની થવાને પગ પાનીપર તૈયાર થઈ હતી, પરંતુ અવરની બાની બનવાને બીલકુલ બેશ ધર્યું નહોતું; આટલુંજ નહોં પરંતુ પડતીમાં પેદા થયેલીને પાર વગરની પીડાની અગીડીમાં અડવડીયાં ખાતી જોઈ ખા-મોશપર ખુશ થયેલ ખલકના ખાવીદે એકદમ અનગળ બદબદીયાંનાં ગદબદીયાં કરી દીધાં ખરાં, પણ લક્ષ્મીની લાલચમાં નહોં લપટાયેલીએ તેનો કેવો નેક ઉપયોગ ક્યો ? દરીદ્રતાને ડાંગ મારવા આવેલ દડોડાને પણ દીલાવર દી-લનીએ, નહોં પરણેલ પણ પોતાના થયેલ દીલરખાના છુટકારા ખાતર કેવી રીતે ગડોડાવી દીધો ? વાસ્તે હે મારા મન માનેલાઓ, આવી રીતે મોહનમંત્રમાં મસ્ત થયેલાં દંપતિઓ ઉપર તગદીરના તંત્ર તથા જગતના જંત્ર શું જીલમ કરી શકે એમછે ? તેઓનાં તો જ્યાં ત્યાં વાહવાહ તે વખાણનાં વાળાં વાગેછે.

શૈલ શોભા.

પરણેતરના નેહમાં નિઃસંદેહ નિમગ્ન રહેવું એના જેવું બીજું કયું કીમતી આભુષણ આર્પ મહીલાઓને આનંદ ઉપજવનાર છે? બોધકની બાનીથી જાહેરમાં જાની કરેલની છંદગાનીનું જતન કરતાં નાદાનીને નસાડી મુકનાર નિરાભીમાની નારીની અપ્તાવરીની બરોબરી કરવા કઈ શીર-જોરી સમર્થ છે? લગ્ન બંધનથી બંધાયેલની બોહોશથી બલીહારી આહનાર તથા તેને પોતાનો પ્રભુ ઠરાવી તનમનને બંધનથી તેમાં ધ્યાન લગાવી સેવા ઉઠાવનારને આલમે અધીરાજ મેવા આપેછે એ મુકરર સમજવું, કેમકે પેદા કરનારની પવીત્ર પ્રમદાને પેહેલી આજ્ઞા પતિ આમાન્યામાં ઉત્તમ રીતે આધીન રહેવાની છે. સ્ત્રીના સાચા શણગાર તેઓના હૈમાના દારને હીરાના માર, પરહાકમી મેળવવા તેઓના શીરદાર વગર કોણ સતાદાર છે? સ્વશ્વામીના રનેહ સામી હરામીને હાંકીને નીપકામીપણે નામી રહેનાર અલખેલી રામાપર હમેશાં રમાપતી રાજ રહેછે અને તેણીની કીર્તિની કડતાળ ત્રણે જીવનમાં ત્રેતાળ બળવે છે. બાકી ભરથારથી બૃષ્ઠ થયેલ કંથથી કથડેલ અને ખાવઈથી ખુટેલની આબરૂ જિંદી વળેછે, સજ્જનતા સોંધી થાય છે ને માન ભરતબો મોઢો થાય છે. તેની ગૃહસ્થ ઘરમાં ઘરાકી, પવીત્ર મંદીરમાં બેઠક ને આબરૂદારમાં આવક આની ભાર પણ રહેતી નથી. ને તેની પાયરી મૂકેલી આશા આકાશના સપટવારમાં સંપેટાઈ જાય છે. વધારામાં ચકલેચકલે

તેની ચાલનાં ચુંથણાં, ઘેર ઘેર તેનાં ધોર કર્મની કહાણી-
ઓ અને ઠામ ઠામ તેની વર્તણૂકનાં વગોણાંનાં વાળાં વાગે
છે, અને તેની કીર્તિના પૂર્ણ ચંદ્રને પલકવારમાં અંધકાર
કરતી વાદળીડ આવી વીંટી લેછે. આ હા હા ! કેટલી ક-
મળખતી ? જ્યાં આખરની અછત અને લાજની લુંટ? ધી-
ક્કાર છે તેનાં નામને, શીટકાર છે તેનાં કામને, ને લ્યાનત
છે તેના દામને. પતખોયેલ પ્રમદા સ્નેહીને શરમાવે છે, પ્રે-
મીને પજવે છે તે સંબંધીને લજવે છે. તે નાતથી બ્રહ્મ, તે
જાતથી બ્રહ્મ તે દીનાનાથથી પણ બ્રહ્મ થાય છે. તેનું કામાં-
ધપણું, ધર્માંધપણુંને ધક્કો મારે છે, અને માનવંતીના મં-
ડળમાં મળતાં મક્કો મેલે છે, અને આખર આંડોશીપાડો-
શી તરફથી પડતા દુઃખદાયક શબ્દ પ્રહાર સહન કરતાં
તેનું રદ્ય શોક સ્થાન બનેછે, અને તે ચાલનાં ચુંથણાં થનારી
ને ચીંતાઈપી ચીતામાં સોડતાણી સુવું પડેછે. વાસ્તે હે મારી
રદીયાળી રંભાઓ, ખીસોરી બાળાઓ, જ્યાં સુધી તમારા
બદનમાં ઓકસીજનવાયુ વાય છે ત્યાં સુધી અનિતીનાં જાડાં
કોતરમાં નહીં ઉતરી પડતાં તથા જુડાં કર્મની ભાય-
માં નહીં ભરાઈ જતાં શીયજઈપી શૃંગારથી સુંદર બની
કુડાં કર્મે મેળવેલાં કુડાં સાંકળાંની શોભાને કલંક લગાવો,
ને શેલને સાચવતાં શરીરનું તેલ કાઢી તથા માયા મમતા-
ના છોગાળા મહેંદ્રને છેલ દેવા કરતાં દેહમાં વેહેદવો વાજ-
ખી ધારી કીર્તિની કમાણીની અંબાડીપર ખીરાજનાર બે
શુમાર બેનપણીઓનાં ચરીત્ર વાંચો અને વીચારો. અને જ્યે
તમે જાતે તે પ્રમાણે વર્તશો તો જરૂર આખરથી ઓપશો,

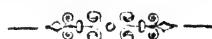
જશથી ઝળકશો, ચોખંડ ચળકશો અને આલમની સપાટી
પરશેતરજ ખેલનાર બાજીગરમાં વિજયી પદપર ખીરાજશો.

જનીને જનની મેમાની.

સાર્ય ભૈમ રાહેનશાહી ઇંગ્લંડ દેશના અધીરાજ ત્રીજા
હેનરી રાજાએ જ્યારે ધર્મ ધોસરી ઉઠાવી જાત્રાળુપર જુ-
લમ કરનારને જેર કરવા શમશેર પકડી, અને પેલે સ્ટાર્ડ-
નને પજવનારા સામે સંગ્રામ શરૂ કર્યો, ત્યારે ધીંગાણાની
દરમીયાન આ પૃથ્વીપતિ રાજદ્રના શરીરમાં એક પ્રાણધા-
તક ઝેહેરી બાણ ખેસી ગયું હતું. આ ઝેહેરીલા નખમની
જનુની અસર ઝોઢી કરવાને અગણીત ઉપાયો નિરૂપાય
જતાં જામમની જીંદગી ઝમે થઈ જવાની ધારનીમાં આવી
પડી હતી; પરંતુ બડભાગી ભૂપ સાથ સુખમાં સોહોખત તથા
દુઃખમાં મોહોખત રાખનારીને અર્ધાંગના અરી ઉચ્ચાટનો
કચાટ કમી કરવાને આનંદ ભુવનને અળગું કરી શુ-
રનાયક સંગાથે આવી હતી, તેણે ખેભાન અવસ્થામાં અડવ-
ડીયાં ખાતા ખાવીંદને ખુચેલાં ઝેહેરી બાણનાં વિષને પો-
તાના પ્રાણની પરવાપરી કરી ચુસવા માંડ્યું, અને આ પ-
વીત્ર પ્રેમગઢમાં પરવશ થએલી પાટરાણીએ પોતાના પ્રા-
ણપતિને પેશ પોંચાડનારી મેશનું એટલે સુધી શોષન કર્યું
કે પોતાના મુગટધારીના પંડને અખંડ બનાવ્યો, અને જશ
સુખી જીભલડીએ માયાની મોહીનીમાં કાચાઈષ કોહીતુરને
કથળી જવા દીધું । । ।

આહા પ્રેમનું કેટલું પ્રાપ્ત્ય ! જનનીની જીવંતી જાળવતી જાનનું દાન દેનાર દેવ પુત્રીના પ્રેમની પરીસીમાને આલો આપણે સાચે રનેહે શાષ્ટાંગ કરીએ ? અરે ગૃહોના અચળ તેજેમયપણા વાસ્તે બ્રાન્તી ઉપજવનાર, પરંતુ પોતાના પ્રેમ પ્રકાશની રતાશ વાસ્તે ભુલે ચુકે પણ અંદેશો નહીં ઉઠવા દેનાર અખંડ આખર અખસાર કરેલ અખળા, તારાં સખળાં કામ નખળાં મનવાળી કામનીઓની છાતીપર ચીર કાળ રામનામી પેઠે વીરાજ રેહે એમ અમે એકથી અધીક વખત ગાજી ગાજી કહીએ છીએ. આમીન.

જીવનનું જતન ને પાંડનું પતન.

અર્વાચીનકાળમાં પ્રાચીનકાળનાં પરાક્રમનો ઓળો પાડનાર એક પ્રમદાની ઉમદી ત્વારીખ એવી છે જે હાલમાં થોડા માસ ઉપર દેગામની દીવા દાંડી નચ્છદીક માળ મુકેલ મોજાએ કેટલાક કબીલાથી કદબદતી કીસ્તીને કળ લગાવી હતી. તોફાનમાં તણાતાં પીડાના પોકારો કરતાં પ્રાણીઓમાં એક પતી પત્ની એક જણને અચ્છી રીતે આધાર આપે એવા લાકડાના કટકાને આધારે જીવંતીરૂપી દોરાને લટકાવી મસ્ત મહાસાગરની મરજીનાં ગરજ થયાં હતાં. પરંતુ આ એકજ ઓછા આધારવાળા લાકડાંના કટકા આધારે તે જીવલ જોડું સલામતી વાસ્તે સેજસાજ પણ આશા રાખી શકે એમ નહોતું, તેથી પ્રાણ પતન થાય પણ પરાં નહીં થવાને પ્રતીયા લીધેલાં પ્રેમી જનોનાં જીવનરૂપ રતન-

નું જતન કરવું જોખમકારી જણાયું. આવા દુર્ઘટ વખતે જ્યારે આપ આપની કરતાં બાપ દીકરાની દરકાર રાખતો નથી, બાઈ બેનની બેલપ ભેતો નથી, ને પુરુષ સ્ત્રીની સામું જોતો નથી, તેવે વીકટ વખતે તોફાની સાગરમાં સાંપડેલ તણખલાંને આધારે તરે જતાં સ્ત્રી પુરુષમાંની સ્ત્રી બોલી- અરે મારા જીવનહાર, માથાંના મુગટ, ને ચશ્મનાતારા, જ્યારે આ ટેકા આપણુ બનેને આબાદીની આશા રાખવા જેટલી પણ તાકાદ ધરાવતો નથી, ત્યારે આ આપની કદમરજ ગોલીની બોલીને ડોળી નહી ધારી બીન અંદેશે આપ એકલા તે કટકાને કબજે રાખો". પરંતુ નિર્મળ નેહની લેહમાં દીન થયેલ દીલદાર દીન થઈ બોલ્યો, અરે મારી મુખની સોઈ તથા દુઃખની મોઈ, શું અર્ધાગને આટલી મારે એકલે અભિશ્રીત આયુષ્યની લેહેજત હુંટવી? શું જીવન ખુટીને ખુડાડી મારે ગુલછડી ઉડાવવી? આવી રીતે અત્યંત આપદમાં પણ પવીત્ર પ્રેમથી બેનર બનેલો બોલતો હતો તેવામાં સર્વે ગુણ સંપન્ન સતીએ તો હૈયાના હારની હયાતી જતી નહીં કરવાની જગાસામાં ટેકાને તજ દીધો, ને લોઢે ઉછળતા મોજની મરજ માફક માર્ગ લીધો । । ।

ધન્ય છે તુજ અબળાને! સબળાને પણ નહીં સાંપડેલી આબરૂની અધીકારી, ધન્ય છે તારી પ્રેમખુમારીને! અરે શાંચન વર્ગી બેનો તથા બંધુઓ, આમાં સધળુ સમજજો. સ્વામીની જીદગીની હામી કરવા જતાં પોતે કેટલી નકામીથી નેહ બાંધ્યો? આફરીન છે અલબેલી તારા પ્રેમપર । અને ખલીહારી છે બાતુ તારી નેમપર । અલબત આર્ત

નામ તે પ્રેમ કે જ્યાં સદાય હેમનેખેમ, અને ત્યાંજ પ્રભુજી
ની રહેમ, એમ કહેવામાં શું છે વહેમ ?

ઇનસાફીઓને ઇસારો.

અદલના કાંટાને આપ અખતારીથી આંટો ખવરાવનારા
ને ધાંટો પાડી આજીજી સાથે અરજ કરવાની જે તમે
ઇનસાફારોની અટપટી કામગીરીમાં દુરં દેશીપણાંની જા-
મગ્રો તથા સુવીચાર રૂપી સરસ સામગ્રીની જોઈતી સોઈતી
જરૂર છે; કેમકે તમારે ઝોળખ્યા વગરની બાબતને આખે-
હુબ આજેખવી છે, જોયા વગરનીને જોયેલ કરતાં ઝયાદે
કરી બતાવી છે, અને સાંભળ્યા વગરની માનું સધળું સત્ય
શોધી કાઢવું છે, તો આજપ'પાળમાં ઊંડાં ઉતરતાં, જંજા-
ળનું જાદુ જાણતાં તથા મંભાળમાં સામીલ થતાં સારી પેઠે
શીખવું સજાવાર છે; કેમકે કરોડોની કીમત કુરબાન કરી
હેરાન થતાં પણ હાથ નહીં આવનાર જીંદગીને જોખમ ક-
રવાની કે સોખમ કરવાની સારડી સામવનારાઓ, લાખો
દોસીડા દોડે થતાં સટકી જાય તેની દરકાર નહીં પણ એક
નીદોષીની સંતોષીપર હાથ પડે તેના જેવું એકે ઇશ્વર અ-
કારૂં કૃત્ય નથી; વિશેષ વાંકવાળા વધારે વધુટી જાય તેમાં
વાંધો નહીં પણ એક રાંક રોળાઈ જાય તો તેની આપદનો
આડો આંક સમજવો, અરે ગમે તેટલા ગુનાહીતનું હી-
ત જલવાઈ જાય તેની શીકર નહીં પણ એક ત્રાહીતનું ત-
ળીયું નીકળી જતાં લાગતા શીટકારની હાની ધણી ફાની છે.
હવે તો કળીયુગની ભરજીવાની ખેડી છે તો જ્યાં લુચ્ચાઈની
કચ્ચાઈ નથી, ત્યાં સચ્ચાઈનું શોધન કરવું ધણું મોઢમ છે.

આજ કપટની ઝપટમાં સપટવારમાં સપડાઈ જતા સસ-
વાદીની આઆદીને ખરાખીમાંથી ખસતી રાખવી એ કંઈ
સસતી બાબત નથી. અલબત્ત આજ પાછની દગાબાજીમાં
દાનાઈને સાજી રાખવી એ કંઈ કાજીને વાસ્તે નાનીસુની ન
રાજી નથી ? વાસ્તે ઇંદ્રાસનની ઓલાદથી ઉત્પન્ન થયેલાં
ન્યાયસનપર ખીરાજનારા ન્યાયાધીશેને ચીશે પાડી ચેતવ-
ણી આપવાની જે ખટપટીયા ખીસો કાતરનારા લટપટીયા
થઈ લટી જાય છે અને લોભ લાલચ તથા લુચ્ચાઈ વગ-
રના લીસા લાખોને લેખે પીસાઈ જાય છે, તો હમેશ ખા-
મોશની ખરી પકડી ખરૂં ખોટું ખોળી કાઢવું, અને નાના
મોટા દરેક કામમાં દામ દીલે દૂડ્યો કરતાં ગમે તેટલો હ-
ડ્યો લાગે તોપણ હેબક કે હેરતથી હડખડી જવું નહીં;
દોલતમંદથી દબાઈ જઈ દળીદ્રીને દેહેશત ઉપજાવવા, હો-
દ્દાદારથી હઠી જઈ ગેહાલીને ખીવરાવવા અને સંબંધીથી
શરમાઈ જઈ સીદ્ધાને સાંકડે લેવા જ્યાં સુધી પ્રાણ વાયુનું
પાન કરે ત્યાં સુધી પ્રપંચના ઉંડા કોતરમાં ઉતરી પવિત્રા-
ઈને પતીત કરશે નહીં. તમે એક પાયરીપર પેદા થયેલા
છતાં પ્રૌઢપદ પામી અદલનો કાંટો કમાણાતો કુડી કમાણીને
સમાણી દઈ, લોભ લાલચને લાજ શરમથી નરમ પ્રજા
વગર નેકનૈયતનું નગાઈ વગાડી ન્યાય આસનનું નુર વધા-
રવા શઠને શાસનને અચ્છાને આસન આપવા એકી ન કરો;
કેમકે ઇનસાફનાં પક્ષાંને પૈસાના પ્રસાદવડે પોશાય તેમ
નમાવનારા, તથા કુટીલતાથી કમાણીનો કોઠાર ખુલો કરનારા,
અને તરતાને ત્રાજવે બેથી વીશમાં ત્રાજા ત્રાજાનો પોકાર જ્યાં

લાં કરાવનારા તથા સોનાંના ખલખલાટથી ખુશ થનારા સુકાદો કરનારાએ ભક્તે સાત પેઢી સુધી પુરૂં થાય તેટલું ધન ચાંચવા વડે ઉસરડયું હોય તોપણ તેની ખોટાઈનું ખડગતો તેઓનુંજ ચુર્ણ કરવામાં પૂર્ણ પ્રયાસ કરેછે એમ નકી સમજવું. જુઓ કે, નિર્મેળતાને નકરી કરનાર, વિમળતાથી વાંધો વધારનાર અને સ્વાર્થથી સાંધો રાખનારા કયા સતાધારીનું શ્રેય થયુંછે? વીચારો કે, કુટીલતાથી કોટી કરનાર કયા કવચધારીની કીર્તિની ગીતિ ગાવાને શંખનાદે મોટે સાદે શોર મચાવ્યોછે? અમલ અંધાના અમલનો અમલચીરકાળ ચાલુ રહેશે એની શું ખાતરી? અરે જ્યારે ઈનસાફમાં સાફ નહીં રહેનારા, તથા દીનની દાદ દરીયા-કૂતમાં દાખલ કરવી પણ દુરસ્ત નહીં ધારનારાના ગૃહો ગામ જવા માંડેછે, અનિતીરૂપ અંધારાનો પ્રભાવ પ્રલય થાયછે, અમલની ગુમાની જીવાનીનું જોર નરમ થવા માંડે છે તથા સતાના મધ્યાનમાંથી સાંજ પડેછે અને અમલનો અરણ્ય અસ્તાચળ ઉપર આરામ ભૂવનમાં પધારવા આવેછે ત્યારે તેની શી અવસ્થા? અરે મોટાઈ તો આજછે અને કાલ નથી; તે તો ખીડમાંનાં સુકાં ઘાસ બરોબરછે; તેને બળતાં શું બળ પડેછે? અરે તે તો વણસી જતાં વાર ન લાગે તેવો પાણીનો પરપોટો, ગમે તેવડો મોટો હોય તોપણ ધડીકમાં ખોટો થઇ જાયછે; તે તો નીંદ્રાનું સ્વપ્નું, સુતા લાં સુધી સર્વ સાચું પણ જાગ્યા એટલે જાડું.

ખરેખર *મૂર્ખા હુકમ હડકાયાને તો સુજતું થયા પછીજ

* સારાને સમજીને વાસ્તે નથી પણ મૂર્ખાને વાસ્તે.

માલમ પડશે કે જેમ પાણી સુકાયા પછી માછલાં મોકળાં થાયછે, જુવાર કપાયા પછી હઈયા હઠતા થાયછે, અને મીઠાશ મૂકાયા પછી બલુબલુતી માખી પાંખી થાયછે, તેમ લીલાવનના મુડા માફક લટક સલામતીયો વેહેવાર રાખનારા, ઉગતા સુરજને પૂજનારા તથા આવતાના બોલબાલા અને જતાનું મોંહકાળું કેહેનારા તથા અન્યાયની આડીથી અડધા થયેલા સઘળાની અંગારૂપ આંખોમાં પાપીની પડતી રૂપ ધૃતની આહુતી અપાવાથી વાજખીને વરજી મરજી માફક વર્તનારાની વડાઈમાં વીંદ્ર પડતાં એકદમ અથડાયેલાઓ આડકતરાધ્યે ઉતરી પડેછે, અને પછી આ વરદાની આખરી સુધી તે પાપકર્મમાં શરમ નહીં ખાનાર તથા બલાના ભર્મ ભાંગનારને સુખથી શત્રુવદું અને શાન્તીથી ખારવદું થાયછે; તે પદબદ્ધ પતરાજી ખોરને અમૃતવિષ જેવું લાગેછે અને તેના આનંદ ઉત્તસાહનો દીવો હમેશને વાસ્તે વધરાઈ જાયછે એટલુંજ નહીં પરંતુ તેની ચડકતી હસ્તીને કાંકરાનો કડાકો પહાડસમ પડકારો કરેછે; અરે અમલની અંધીમાં ઉપયોગમાં લીધેલી અન્યાયરૂપ આરી અને કુકર્મની કરવતી તેનાં કલેજમાં કેર વરતાવેછે, અને આખર તે આફતના અરૂણમાં ઓટવાયેલાની કશીત કાષાનું નર્ક નીવાસ કરવાની ખાતરીમાં બળીદાન અપાયછે.

પણ આથી ઉલટું સત્યના સટાના બટાની ખીકથી સેંકડો ગમે સોનૈયાની સામું નહીં જોનાર તથા લાખો ગમે રૂપૈયાને રજીળતા મુકનાર અદલના અમલદારોનેજ અક્ષય આખર ઇજ્જતના ઈલકાખોની ઇનાયત મળીછે, અરે બલા-

છનો ભક્ષ કરવાની ભુંડાઈમાં નહોં બળવા ખાતર ખર્વ ની-
 ખર્વના ખળનાને ખસ્તો રાખનાર તથા અગડ સાચવટથી
 ઓપતો ધનસાક આપવાની ઉત્કંઠામાં બેશુમાર જર
 ઝવેરને જીહાર કરનાર અને પાપીને માફી આપવામાં મે-
 લાપી નહોં થવા ખાતર પશા થતી પાદશાહીઓમાં પક્ષીતો
 દેનાર ન્યાય પૂત્રોનીજ કીર્તિની નફેરી તથા જયનાં દુંદબી
 વાગેછે. અરે જનમાલના ખર્ચ તથા ખુવારીની બેદરકારી
 રાખી નિષ કામી પણે બહુનામી ખનનાર બડબાગીનીજ
 પીરાઇની પંચનાદ થાયછે એમ અનુભવ સીદ્ધ સીદ્ધલોકો-
 એ સુચવ્યુંછે તે સત્યછે. અરે, જ્યારે નિર્મળ ન્યાયનું જાદુ
 આવું જોમદારછે ત્યારે હે મારા નામદાર નીવેડો કરનારાઓ,
 મુલાજનને મોકળો કરો, ધરવટને ધેર બેસાડો, અદેશાને
 અજગો કરો, અને અદલના કાંટાને કબજે રાખનાર ઇમા-
 નીને બાજુએ લઈ પ્રેમી પાલણુહાર પીતાને પસંદ કરવાની-
 ખાલસદીલે ન્યાયની તુરી બળવો, નહોંતર પીંડ પર્યંત
 નમેરી પસ્તાવો નજા કરશે. અરે કીર્તિની કનક અંબાડી
 પર અસ્વાર થયેલાની સત્તાને કલમના કીતાથી કેદ રાખ-
 નાર કામદારો, તમારે યાદ રાખવું જોઇએ કે ધનસાકની
 અડતરી આગળ પીતા પૂત્રનો પ્રેમ, સ્ત્રીપુરૂષનો નેમ, અને
 રાજા રાણાની રેહેમ રદ જાયછે, અને જ્યારે આવુંછે ત્યારે
 હે મારા ન્યાયરૂપી નોકાનું સુકાન સાચવનારા હાકેમોને
 હાકલો મારી હાથ જોડ કર્ણું કે, તમો અકલદારો પાસ
 બહુ બોલા માફક બકારો કરી અકારો બનવાની આખેષ
 નહોં હોવાથી આટલેથીજ અટકી આખરનો ઇશારો કર્ણું

કે જો ધર્મરાજની ધોંસરીએ આવવાના હોંસી હોતો ત-
મારી હાકેમી સોંસરી સમ્યાધને પાતને લુચ્ચાધને લાત
લગાવતાં નાત જત કે રીતભાતથી ન બડકું, લાલચથી
લડકું, ને નીચને નડકું.

દરદ દાહક દવાધઓ.

‘પહેલું સુખ તે જાતે નયાં’ આ કેહેવતને હમેશ વેદ
વાક્ય ધારી ધ્યાનમાં ધુમાવ્યા કરવું. શરીર સુખ હશે તો
પછી માણસને બીજી બધી હરકતોને હણવા ઉપાયો લ-
ગાડવા સુજશે, પરંતુ જો બીન તાગાદ તથા મંદગીના
બીજાનાનો મુડદાલ માંકડ થઈ પડશે તો તેને પૈસાના ગંજો
પથ્થર જેવા લાગશે, બાળખમ્મ્યાં તથા સ્ત્રી સેવકો શત્રુવટ
લાગશે અને સર્વ પ્રકારના ભોગવીલાસ વીખસમ લાગશે
અને ટુંકામાં શરીર સુખ વગર આ સંસારમાં તેને ક્યાંધ
પણુ એશ કે આરામ અધીકાર નહી થાય. સાધારણ
અકલના માણસને પૂછશું કે તમારે શું જોઈએ? તનદુર-
સ્તી કે દોલત? તો તે કદી પણુ પ્રથમ દોલત નહીં માગ-
વા હામ ધરે. તનદુરસ્તી કેવી અમુદ્ય ઈશ્વરી બેટ છે તેનો
ખરેખરો ખ્યાલ રોગ આવેછે સારેજ આવેછે. રોગથી
રીખાતાની છેવટની ઈચ્છા જોશે તો કુક્ત શરીર સુખાકા-
રીનીજ હશે, જ્યારે આવી કીમતી વસ્તુ તનદુરસ્તી છે,
સારે જોમાં થતા સેજસાજ ફેરફારનો અટકાવ કરવા સાથે

(૧) એરંડીઆનાં વાસણમાં દીવેલનાઠરાનામથી ઓળખાતો જે મેલ નીચે ઠરી રહેછે તેને ગરમ કરી સાતપડા ઉપર ઝાંધવો.

(૨) જવખાર, મનશીલ હરતાલ, સીંદુર, સંખ, ગંધક તથા કસીસને સરખે વજને લઈ મીઠાં તેલમાં ધસીને દીવસમાં બેવાર દરદ મટે ત્યાં સુધી લગાડવું.

(૩) સુકાં મરચાં, મીઠું, અને સુકી હળધરને સરખે વજને લઈ ખારીક વાટી સાતપડા ઉપર ઝાંધવું.

બળેલા બદનને બેશ બનાવવા બેબોલ.

(૧) દાઝેલા ભાગ ઉપર તરત ગળી અથવા ખડી પાણીમાં વાટી ચોપડવી.

(૨) વાંસનો કડકો બાળીને તેની રાખ કનતાનનાં તેલમાં મેળવી ચોપડવાથી અંગ આગ ઓલવાશે.

(૩) લખવાની સાદી બળેલાં બદન ઉપર ચોપડવી.

(૪) છાસ, દહીં. આદી ગમે તે સરકો દાઝેલા ભાગ ઉપર ચોપડવો અગર તેમાં બોળી લૂગડું બીના સૂકું મુકવું.

(૫) ગોળ અથવા લાલખાંડ દાઝેલા ભાગ ઉપર દાખવાથી પ્રથમ તો પીડા કરશે પણ પાછળથી પરીણામ આનંદ આપશે.

(૬) બીનાં સુકાં ઘીડાની સફેતી ચોપડવી.

(૭) કળીજીનો ૮-૧૦ તોલા લઈ ચાળીસ રૂપીઆભારનાં બસેર પાણીમાં ત્રણે કલાક સુધી પલાળી રાખવો તે પછી નીતરેલાં પાણીમાં ગાળી લઈ તેટલુંજ તેમાં અળસીનું

(૯૪)

અગર છેવટ તલનું મીઠું તેલ મેળવવું તેને ખૂબ લઠી સાફ થાય ત્યાં સુધી દીવસમાં બેચાર વાર બજેલા ભાગ- પર લગાડવું.

(૮) બજેલા ભાગપર આંન્ડી ચોપડવી.

(૯) ગોળના પાણીથી બીના સુકું ભીંજવેલું કપડું મેલવું.

કાનનું કષ્ટ કમી કરવાનો કીમીયો.

કાન સેજ દુઃખે, તેમાં ચસકા થાય, અથવા વેહે તેના અકસીર ઉપાય.

(૧) ગલ ગોટાનાં ફુલનાં લીલાં પાતરાંનો રસ કાઢી કપડે ગાળી રોજ ગરમ કરી પાંચ સાત દીપાં દીવસમાં બે ત્રણ વાર એમ બે ત્રણ દીવસ કરવું.

(૨) ગરમીથી દુઃખતો હોય તો સ્ત્રીનાં દુધનાં અથવા લીંબુના રસનાં દીપાં નાંખ્યાં.

પાકેલા, પરી નીકળતા, તથા ખાસ

મારતા કાનના ઉપાય.

(૩) લીલો ફુદીનો છુંદી તેના રસનાં ૫-૭ દીપાં બે વખત દીવસમાં નાંખવાં એમ બે ત્રણ અઠવાડીયાં સુધી કરવું તે હમેશ પીચકારીથી કાન સાફ કરાવે.

(૪) ટંકણુખારનો વાટેલો ભૂકો ભરભરાવવો અને ઉપર લીંબુનાં રસનાં દીપાં નાંખાવવાં હમેશ પીચકારીથી સા- ફ કરવે.

બેહેર બંધ કરવાના ઉપાય.

(૫) આઠડાનાં પાતરાં આતસ ઉપર ગરમ કરી તેનો

(૯૫)

રસ કાઢી તેનાં ટીપાં ૫-૭ દીવસથી ૧૪ દીવસ સુધી નાંખવાથી ઢાંક ઉઘડી જશે.

(૬) ડુંગળી કાંદાના લીલાં પાદડાંના રસનાં ને તે ન મળે તો તેને છુંદી તેનાં રસનાં ૪-૫ ટીપાં દરરોજ બેવાર દીવસ ૭ થી ૧૪ સુધી નાંખવાં.

કાનનો મેલ કાપવાનો ઉપાય.

(૭) મધ અને ધુપેલ તેલ અથવા કાચા તેલને સરખે વજને લઈ જરા ગરમ કરી, સેવાતું થયે કાનમાં ટીપાં નાંખવાથી પોતાની મેળે મેલ બહાર આવેછે.

(૮) જો કાનમાં કીડા પડ્યા હોય ને બહાર નીકળતા હોય તો જરા ઐળીયાને વાટી ગાયના ધીમાં ઉકાળવો, પછી તે ધીને કાનમાં મૂકવાથી કીડા મરી જાયછે.

કાખ બીલાડી અગર.

(૧) રેવંચીનો શીરો ટાંક ૧, સીકાતરી ઐળીયો ટાંક ૧, અને રસમતી ટાંક ૧ ને કુમારના રસમાં ધસીને ચોપડવાથી પાકીને ઝૂટી જશે અગર બેસી જશે.

(૨) ઇંડાની સફેતી તથા કળીચુનાને સરખે હીરસે મેળવી તેમાં રૂનું પોતું બીંજવી બીના સુકું સુકવું.

(૩) વડનાં અથવા ઉમરાનાં ઝાડનાં દુધને કારાં કપડાં ઉપર લગાડીને બાંધવું.

(૪) ડુંગળીકાંદાની પોટીસ બાંધવી.

(૫) ગુગળ, રાઈ, ચુલાના માયાનું ધર્વસ, અને કળીચુનાને સરખે હીરસે લઈ બારીક વાટી જુના તથા નરમ

મેળમાં મેળવી મલમ જેવી કરવી તેની પટ્ટી લગાડવી.

ખીલને ખસતા કરવાનો ખરીતો.

ખુખસુરતીના ખાધધરા ખીલ ગરમ વસ્તુ ખાધાથી, દ-
સ્તાન તથા ધાતવ્યુ જવાથી ચામડી મેલી રાખવાથી અને
ઝાડો કબજે રાખવાથી થાયછે.

(૧) હલકો જીલાખ ખેત્રણ વખત આંતરે લેવો.

(૨) ગોશ્ચંદન અને મરી ઘસી ખીલ ઉપર ચોપડવું.

(૩) ખેંસના કાનમાંનો મેલ લીંચુના રસમાં મેળ-
વી લગાડવો.

(૪) ટંકણખાર અથવા નવસાર તોલો ૦૧ લઈ ત્રણ
તોલાં ગુલાખજળમાં મેળવી બીના સુકું લગાડવું.

(૫) ચાર તોલા અંગુરી સરકો અને બે તોલાં મધને
મેળવી લગાડવું.

(૬) કડવા તાલ અગર જવના આટાને સરકામાં મેળ-
વી લગાડવો.

(૭) ટંકણખાર તોલો ૦૧ સાકર તોલો ૧ને લીંબાના રસ
તોલા ૧૨ ને મેળવી બીના સુકું લગાડવું.

(૮) મીઠા તેલ તથા ચુનાના પાણીને સરખે ભાગે મેળ-
વી લગાડવું.

(૯) કાળીદ્રાખ વાટી ચોપડવી.

સલેખમ સાફ કરવાની સૂચના.

(૧) ઠંડી હવામાં બહાર નીકળવું કે ફેરવું નહીં.

(૨) ગરમ ધરમાં રહેવું ને છાતીપર રાઈ રાખવી.

(૯૭)

(૩) ગરમ પાણીથી પગ ઝારરવા ને ગરમ ઇંટનો શે-
ક કરવો.

(૪) ગરમ પાણીમાં રાઈ નાંખી પગ ભોળવા.

(૫) ગળેખંધ, મોઝ ને પોશાક ગરમ પેહેરવો.

(૬) ગરમ દુધ તથા ચાહ પીવી.

(૭) નાક ઉપર લવન્ડર અથવા કોલનવાટર ચોપડવું અ-
થવા રમાલમાં છાંટી સુંઘવું.

(૮) એરડીકે અગર છેવટ કાચું તેલ દીવા ઉપર ગરમ
કરી સુતી વખત નાક ઉપર ચોપડવું.

(૯) ચોવીસ કલાક સુધી પાણી અગર કંઈ પ્રવાહી વસ્તુ
પીવામાં ન લેતો પછી તદ્દન સરખમનું સલાનાસ થાયછે.

(૧૦) સરડકીઆં સરખમ વાળાને તપખીર સુંઘવાની
ટેવ રાખવી.

(૧૧) સુતી વખત દાળીયા ખાવાને પાણી ન પીવું.

(૧૨) કાગળના કાકડાને સળગાવી નાકમાં દમ ખેંચી
ધુમાડો લેવો.

(૧૩) કાચના કટકા ધીમી આગ ઉપર તપાવી ક-
પુર બરાવવું ને ધુમાડો નીકળે તે સુંઘવો.

(૧૪) એલચી તથા લવીંગ મોઢામાં રાખવાં.

(૧૫) હીંગ પાણીમાં નાંખી પીવું.

બોદાર વિરેચન.

બાળકોને ધૂળ માટી વગેરે ખાવાની ઘણું કરી ટેવ હોય
છે ને તેથી વખતો વખત તેમના પેટમાં ભાર થઈ જાયછે

તેથી તેનું પેટ કઠણ થઈ રહેછે ખાવાની અરચી થાયછે ને હાંફ્યા કરેછે. આવે વખતે બોદાર વિરચન ચૂર્ણની બે વાલ માત્રા ધાવણ અગર ગાયના દુધમાં આપવાથી બાળકને ઘણો ફાયદો થાયછે. તેને સાધારણ રેચ લાગેછે. તથા કાળા કીટોડાવાળા છાડા મારફત ધૂળ ખાધી હોય તે નીકળી જાયછે.

બનાવટ—બોદાર કાંકરો ત્રણ ભાગ, વરીયાળી ત્રણ ભાગ, ગંધક બે ભાગ, અને એળચી એક ભાગ આ સર્વનું ચુર્ણ કરવું તેનું નામ બોદાર વિરચન પાડયુંછે તેની માત્રા બેથી ત્રણ વાલ સુધી અપાય.

દાંતમદ્દન.

દાંત એવી શોભા આપનારી તથા ઉપયોગી ચીજછે કે તેનું સંરક્ષણ કરવામાં કાળજી રાખવી જોઈએ. આપણુ દરેકનું પ્રથમ પ્રભાતમાં ઉઠી દાંતધાવન કરવાનું કામછે જે ઉપરથી દાંતની કેટલી સંભાળ લેવી જોઈએ તેનો અડસટો નીકળેછે. વાસ્તે દાંતધાવન સાથે મંજનનો ઉપયોગ કરવાથી ધારેલો ફાયદો થાયછે. નીચે જણાવેલાં મંજનના ઉપયોગથી દાંત સજ્જડ થાયછે, મોઢાની છારી છારી તથા અલંત કંટાળો ઉપજવતી બદબા દુર થાયછે, પોચાં પડી ગયેલ અવાળુમાંથી લોહી નીકળેછે તે બંધ થાયછે, અને દાંત સફેદ મોતીની હારડો જેવા સુંદર લાગેછે.

બનાવટ—ફુલાવેલ મેરથુથુ એક ભાગ, ફુલાવેલી કણુ બે ભાગ, ફુલાવેલ કૂટકડી ત્રણ ભાગ અને ચાક આઠ ભાગ આ સર્વને ખાંડી ચાળી તેનું મંજન કરવું.

પ્રભુનું પદ્મું.

બેશક પ્રભુમાં પ્રભુતા વગર શંભુ પદ કોણ સોંપત? જ-
ગતપીતા પદ પ્રાપ્ત કરનારે કુઆથી કનકકોટ સુધી અને
સુઆથી^૧ કુઆ સુધીની સગવડ કરવા દુરદેશીપણું દાવમાં
લીધું ન હોતતો પોત પાધરૂં થાત અને જોત જાંખી પડત,
એટલુંજ નહીં, પરંતું આસ્તાનો નાસ્તો અને ભક્તિની
અચક્રી અંધારી વત; પણ પાળણહાર પદ ધારણ કરનારે
ક્યાંઈ પણ કારણ રેહેવા દીધું નથી. તેણે વીલાસની વાટણી
તથા વેદનાની વેચણી વધારે વીચારથી કીધીછે, અને ક્યાંઈ
પણ ડાખી જમણી કે જાના દુઝીની ચીજુગારીને ચમકવા
દીધી નથી. તેણે ક્યાંઈ સોનૈયાતો ક્યાંઈ શાંતી, ક્યાંઈ રૂ-
પીયા તો ક્યાંઈ તન કાંમનની કાંતી, અને ક્યાંઈ દોલતતો
ક્યાંઈ તનદુરસ્તી, એક ત્રાજવે તોળી આપીછે ખરી, પણ
દીનદયાળ કેહેવાતાની કળાનો ક્યાસ કમ અકલના કળ્યામાં
આવે એમ નથી, અરે ધગહન ગતીવાળાની ગોઠવણની
ગુચવણ મુર્ખને તો મુંઝવણમાં જુડાડયા વગર રહેતી નથી.
જે અધુરાને અકારૂં લાગેછે, તેજ પૂરા ને પાધરૂં ને પાંસરૂં
લાગેછે, કે પ્રભુએ પોતાનાં સુખ દુઃખનાં પક્ષાંનો શેષભાગ
સર્વને સરખોજ આપ્યોછે. તે કંઈ વાતમાં ને વાતમાં સમ
દૃષ્ટીવાળો કેહેવાણો નથી? તેના દરબારમાં રાહ રંકનો અંક,
કે નાના મોટાની નોંધ નથી, પ્રભુ પદ પાસ પાદશાહ કે
પ્યાદામાં કંઈ પણ કમતી જ્યાદા નથી; બાકી ઉત્પન્ન કર-

નારની આજ્ઞા ઉલ્લંઘન કરનાર હરામીનો હમાયો ભરનારને વાધરૂપ પકડી તમાયો ન મારે તો ખરાબીની ખાઈ ખોદતાં કોણ ખટક કરે? ફક્ત ચૂકેલાને ચક્કરમાં લાવવાને આ સધળો અળખામણો ડોળ ઉપરનો સમજવો, કેમકે કંઈક કરનું અંતર તો અગણીત હિત્ત થયેલા તરફ એક સરખી લાગણી ધરાવેછે તે તો સીદ્ધજ છે, પોતાનાં પ્રેમનું પ્રમાણ આપવા પ્રભુએ નમુનો નીરમાણ કર્યો છે કે જ્યારે પેદા કરેલાં કુટુંબનો પીતા પોતાની સંતતી તરફ એક સરખા સ્નેહની ગીતા ગાય છે ત્યારે આતો ખુદ પેદા કરનારની પા-યરીપર ખીરાજનારા વડીલના વહાલમાં ટાલ હોય એમ ધારવું કેટલું ધુતાઈ છે?

જ્યારે આવી રીતે ત્રીભોવનપતિની પીરાર્થ તથા મીરા-ઇ મુકરર થાય છે ત્યારે આપણે હુંક વીચારથી ટેરાર્થ રહી ધર્મને આવકાર શ્યા સાઈં આપવો જોઈએ? અરે જ્યારે સાહેબને ઘેરથી સરખી સાહેબીની નાયબી સર્વને સાંપડી છે ત્યારે અનિતીનો આરોપ મુકી અદલ ને બદલાતો બટ્ટો શ્યા સાઈં લગાડવો જોઈએ? આ વીકટ વીષયનું વીષેસ વીવે-ચન કરવાનો વખત નહીં હોવાથી દીર્ઘધારીનું હુંક દાસ્તાન દાખલ કરી સુખના સોસમાં સીદાતાને સમજાવવા ઘો કે આ પૃથ્વીની રંગભૂમી ઉપર રમવાને પેદા કરેલાં દરેક પ્રા-ણીને પેદા કરનારે સરખા સ્નેહથી સરખાવ્યાં છે, નીભાવ્યાં છે, અને નસાવ્યાં છે, તો હું વધારે દુઃખી કે હું વધારે સુખીની તો સ્વપ્ને પણ સંસાર કોઈ સમજીએ કરવીજ નહીં. આ-પણુ મૃત્યુલોકનાં માનવીનો કાંટો વખતે આંટો ખાય પરંતુ

આ સ્વર્ગ સતાધીશનાં ત્રાજવાંમાં તો ત્રીજું થાયજ ન-
હીં તે નક્કી.

ઝાહેર પણ જુઠ્ઠા જણાતા ભેદનો લંભેરો.
ખેત.

હજારે લોકકે રાજ, જનું મુખ ચાંદળી લાગ્ન;
નગારા મોતકા બાજ, કે આખર ખાખ હોજનનાં.
જનું ધર લાખયે ઘોડે, સદા ઝર બફત કે જોડે;
હનુકા મોતને મોડે, કે આખર ખાખ હોજનનાં.
જીવાની જોમને માતી, હમેશાં નેનથી રાતી;
લગાઇ કાલને કાતી, કે આખર ખાખ હોજનનાં.
અમલમેં આપયે અલમસ્ત, લગામો લાખકી ખુદ દસ્ત;
રડાદી મોતને રખસત, કે આખર ખાખ હોજનનાં.
કળા કૌશલ્યમેં કાળીલ, કયુલ્યા આલમેં આકીલ;
ખનાયા મોતને ખાતીલ, કે આખર ખાખ હોજનનાં.
ધીંગાણે ધમધમે ભારે, ડુલાતે દેવકું ડારે;
શૂરા સેતાનસે હારે, કે આખર ખાખ હોજનનાં.
છોટો સખ જતકી ખટપટ, ખુદામેં ખાંતસે લટપટ;
તૈયારી મોતકી ઝટપટ, કે આખર ખાખ હોજનનાં.

મુખ્યારક મહદ્ગારોનાં મંગળ નામો.

પુસ્તક પ્રત-બુદ્ધશીતારી શુભેચ્છાનાં નામ.
૨૦૦ અખંડ કીર્તિવંતાં મુન્નક મશહૂર માન-

વંતા બાદશ્રી હસકુંવર.
૧૦૦ માનવંતા મેહેરબાન. R. K. II.
૧૦૦ શુભવંતા ગા. રામચંદ્ર ગીરજ.

૧૦૦ સ્તેષ્ઠ શીરોમણી ડાકટર કલ્યાણજી પ્રેમજી
૧૦૦ નિર્ધનનાં રત્નરૂપ નેહીમે. નરભેશકર. વિ.

સૂર્યશંકર, શેઠ નરભેશંકર ગોકળદાસની
B. B. H. ની કંપનીના ભાગીદાર.

૩૦ નામાંકિત નાઘેરી ચાંપશી ખીમરાજ.
૨૦ રા. રા. મે. છોટાલાલ ગીરધરલાલ બાબરા
૨૦ સાચાસાથી K. K. E.

૨૫ જીવન મીત્ર જશવંતરાય ગંગાશંકર.

૧૦ સદ્ગુણ મુર્તિ શેઠ વસનજી ખીમજી.

૧૦ વિવેક સાગર શેઠ મુળજી કલ્યાણજી.

૫૦ ધર્મધૂરધર શેઠ ધર્મસીંહ કાનજીની
કંપનીમા.

૧૦ સુધારાના સાથી શેઠ ગોપાલજી વાલજી.

૧૦ શાણા શ્રીમંત શેઠ ત્રીકમદાસ દયાળજી.
મોડપરીયા.

૧૦ શુભેચ્છક સ્તેષ્ઠી ગોરધનદાસ ચત્રભૂજ.

૧૦ કુળવણીતા હીમાયતિ શેઠ મોરારજી
ગોકળદાસ માસ્તર.

૧૦ મા. મે. પ્રાણુશકર મોતીરામ.

૧૦ મીત્રમણી રત્નસીંહ હુંગરશી.

૫ માયાળુ મીત્ર મુળજી સુંદરજી.

મુખર્ષ.

૧૦ સુધારાના સાથી મુકાદમ ભોળ વીરજી.

૧૦ દ્વિતસ્ત્રી લીલાધર જાદવજી મા.

૫ શા. જીવન રામજી દલાલ.

૫ સ્તેષ્ઠી શેઠ જીવનદાસ મા.

૫ શા. મગન જીવરામ.

૫ સ્તેષ્ઠી શેઠ રણજીદાસ કલ્યાણજી.

૪ શેઠ વાલજી ધર્મસીંહ હા. વંદ્રાવન.

૪ શેઠ રણજીદાસ મોરારજી.

૪ સ્તેષ્ઠી શેઠ H. D. C.

- ૪ માનવંતા શેઠ દેવીદાસ.
 ૪ સ્તેહી શેઠ ખીમજી ચારારજી, પ્રેમજી.
 ૪ સ્તેહી ડુંગરશી ભાણુજી મા.
 ૫ માનવંતા શેઠ ગોકળદાસ કુરજી.
 ૪ સ્તેહી શેઠ વલ્લભદાસ સુંદરજી.
 ૪ સ્તેહી શેઠ મુળજી ગોકળદાસ.
 ૫ સ્તેહી શેઠ ચત્રભુજ પ્રાગજી મા.
 ૫ મા. શેઠ કરસનદાસ હરગોવંદદાસ.
 ૧૦ રા. રા. ગુરુગતરામ વિ. રણછોડજી મા.
 ૫ સ્તેહી પોદરજી ભગવાનદાસજી.
 ૫ શેઠ રણછોડદાસ ગોકળદાસ મા.
 ૪ મે. માસ્તર ભાઈશંકર નથુભાઈ મા.
 ૪ ભિત્ર મે. નાનજી પ્રધાન.
 ૪ મુલતાની ધર્મદાસ પ્રભાણુદ.
 ૪ સ્તેહી શેઠ નેણુસી વસરામ.
 ૪ સ્તેહી શેઠ કલ્યાણજી માધવજી.
 ૪ સ્તેહી શેઠ ખટાજી મુરારજી.
 ૩ સ્તેહી મોડપરીયા શેઠ રતનસીંહ દામોદર.
 ૨ સ્તેહી ચત્રભૂજ પુરશોતમ.
 ૨ સ્તેહી શેઠ વીરલદાસ દામોદરદાસ.

- ૨ શેઠ જીવણુદાસ કરસનદાસ.
 ૨ સ્તેહી છગન ગોપાલજી
 ૨ શેઠ વલ્લભદાસ જમનાદાસ દેવીદાસ
 ૨ સ્તેહી શેઠ પદ્મસીંહ હરીદાસ.
 ૨ પારશી શેઠ બેજનજી
 ૨ સ્તેહી ચત્રભુજ પદ્મસીંહ
 ૨ સ્તેહી ભાણુજી કાળીદાસ
 ૨ સ્તેહી ટોપણુ મલુ
 ૨ સ્તેહી મે. પળીયા લીલાધર
 ૨ શેઠ મુળજી રાધવજી
 ૨ શેઠ પદ્મસીંહ લીલાધર
 ૧ શેઠ નંદરામ કમલાકર
 ૧ શેઠ લખમીચંદ કાળીદાસ
 ૧ રા. પ્રભાશંકર મીઠારામ.
 ૧ શેઠ ત્રીભોવનદાસ રેવાદાસ
 ૧ શેઠ હેમરાજ કલ્યાણુજી
 ૧ શેઠ કલ્યાણુજી ભાણુજી
 ૧ શેઠ દાકરશી હીરજી
 ૧ શેઠ રૂઢનાથ ખીમજી
 ૧ શેઠ રામજી મૂળજી

- ୧ ଶେଷ ପଢ଼ମସିଂହ ହେମରାଜ
 ୧ ଶା. କାଣୀଦାସ ଜଗଜ୍ଞବନ
 ୧ ଶେଷ ଶ୍ରୀକବିଦାସ ମୁଗୁଳ
 ୧ ଶା. ମୁଗୁଳ୍ୟନ୍ଦ ମାଧବଜ୍ଞ
 ୨ ଶ୍ରେଣୀ ଶେଷ କରମନଦାସ ମେଧଜ୍ଞ
 ୧ ଗୁ. ଜଗଦ୍ଦେବ ଗୀରଜ
 ୧ ଶ୍ରେଣୀ ଶ୍ରୀକାବିଧର ନରସିଂହ
 ୧ ଶେଷ ଦେବାଶଙ୍କର ଜବାଲାପ
 ୧ ଶା. ମୁଗୁଳ୍ୟନ୍ଦ ପ୍ରାଗଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ବସନଜ୍ଞ ଦେବଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ମାଧବଜ୍ଞ କନ୍ୟାକାବିଜ୍ଞ
 ୨ ଶେଷ ରତନସିଂହ ରାଧବଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ଦେବ୍ୟନ୍ଦ ରତନସିଂହ
 ୧ ପେଃକରଣା ଗୋରାଜ୍ଞ ଶ୍ରୀମଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ଗୁଣା ରାଧବଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ମାଲିକ୍ରାନ୍ଦ ଗୋବିନ୍ଦଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ଋଷେରାନ୍ଦ ବସନଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ଶେଷରଦାସ ମୁଗୁଳଙ୍କର
 ୧ ଶା. କନ୍ୟାକାବିଜ୍ଞ କାନଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ଶ୍ରୀକବିଦାସ ଶ୍ରୀଲାପ

- ୧ ଶେଷ ଶେଷାଲାପ କୁରଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ଶେଷାଲାପ କୁରଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ଋଷେରାନ୍ଦ ପେସନଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ବରଜ୍ଞବନଦାସ ପୁରଶୋତମଦାସ
 ୧ ଶେଷ ମାଧବଜ୍ଞ ଦେବଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ କନ୍ୟାକାବିଜ୍ଞ ଶ୍ରୀକବିଦାସ,
 ୧ ଶେଷ ବସନଜ୍ଞ ଦେବରାଜ
 ୧ ଶା. ମୁଗୁଳ୍ୟନ୍ଦ ପ୍ରାଗଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ବେଳଜ୍ଞ ଶୋଭାନ୍ଦ
 ୧ ଶା. ମୁରାଜ୍ଞ କନ୍ୟାକାବିଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ମାଧବଜ୍ଞ କାଣା
 ୧ ଶେଷ ନଗୀନଦାସ ଶାଳାଦାସ
 ୧ ଶେଷ ନାରାୟଣଦାସ ରାଧବଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ଶେଷରଦାସ ଶେଷାଲାପ
 ୧ ଶେଷ ଦେଶବଜ୍ଞ ବସନଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ମୁଗୁଳଜ୍ଞ ସୁନ୍ଦରଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ଶ୍ରୀରଜ୍ଞ ବି. ରାଜକାବିଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ଶ୍ରୀକବିଦାସ ମେଧଜ୍ଞ
 ୧ ଶା. ଦେବଶଙ୍କର ନାନଜ୍ଞ
 ୧ ଶେଷ ଶେଷରଶୀ ଗୋବିନ୍ଦଜ୍ଞ

- ૧ શેઠ દાનાદર જોડે કાકુ શેઠ.
- ૨ શેઠ મે. રવજી ચત્રભૂજ
- ૧ શેઠ પુરશોતમ રતનસીંહ
- ૨ શેઠ વંદાવન વાલજી
- ૧ શેઠ જ્ઞેકીશનદાસ ભગવાનદાસ
- ૧ સ્નેહી શેઠ દયારામ
- ૧ શેઠ ત્રીકુમદાસ ચત્રભૂજ
- ૧ શેઠ લખમીદાસ મોરારજી
- ૧ શેઠ ગંગાદાસ રામજી
- ૧ મારવાડી ગુનરાજ લક્ષ્મનદાસ
- ૧ મેતા ત્રંબકલાલ કાનજી
- ૧ શેઠ ગોરધનદાસ વાલજી
- ૧ શેઠ લીલાધર અમરચંદ
- ૧ શેઠ ગોપાલદાસ પૂરશોતમ
- ૧ શેઠ કુશવજી શામજી
- ૧ શેઠ રામદાસ પ્રેમજી
- ૧ શેઠ મુળજી
- ૨ શેઠ મુળજી ગોકળદાસ
- ૨ સ્નેહી દામોદર મેધજી
- ૧ ઠા. ટોપણુ વાલજી

- ૧ શેઠ મુળજી ધર્મસીંહ
- ૧ શેઠ કલ્યાણજી ગોપાલજી
- ૧ શેઠ ગોકળદાસ કુરજી
- ૧ શેઠ વિઠ્ઠલદાસ વસનજી
- ૧ શેઠ દેવચંદ જોડા
- ૧ શેઠ રેવાશંકર નારણજી
- ૧ શેઠ વીરચંદ અતે લવજી
- ૧ શેઠ સુંદરદાસ ગોકળદાસ
- ૧ શેઠ હંસરાજ પ્રગજી
- ૧ મે. શે. ઠાકરશી મુળજી
- ૧ મે. વલ્લભદાસ પીતાંબરદાસ
- ૧ મે. જ્ઞાનજી કાનજી
- ૧ શેઠ રાજા પુરશોતમ
- ૧ મે. મયાશંકર મુળશંકર
- ૧ મે. કુદનશંકર કાશીશંકર
- ૧ શેઠ જોડાભા—
- ૧ શેઠ મુળજી વાલજી ઠા. ગોપાલ ધનજી
- ૧ શેઠ જીવરાજ કલ્યાણજી
- ૧ શેઠ માધવજી મદનજી
- ૧ શેઠ કરસનદાસ મેધજી

૧ મે. કાશીદાસ ભોગીલાલ
 ૧ પારશી જમસેદજી દોરાબજી
 ૧ મે. મંગળદાસ પ્રાણજીવન
 ૧ મે. ગંગાદાસ ત્રિભોવનદાસ
 ૧ હા વેલજી જીવન
 ૧ મારવાડી મહી દીપચંદ
 ૧ શેઠ માધવજી મનજી
 ૧ ભટ્ટ જેઠીશન હીરજી
 ૧ શા. ઉત્તમચંદ સુંદરજી
 ૧ શેઠ પરભુદાસ ગંગાદાસ
 ૧ શેઠ વ્રજદાસ રવજી
 ૧ શેઠ પુરશોતમ હીરાચંદ
 ૧ સારસ્વત કેશવરામ
 ૧ શેઠ માધવજી રવજી
 ૧ બેશી ખટાઉ ઝીણા
 ૧ મારવાડી મુળરાજ
 ૧ વાણીયા રૂઘનાથ ગોવંદજી
 ૧ સ્નેહી પોપટ હરીશંકર
 ૧ શા. વરજીવનદાસ
 ૧ શેઠ મુળજી વાલજી

૧ શેઠ જેઠાલાલ દુલભરામ
 ૧ સ્નેહી વસનજી પદમસીંહ
 ૧ સ્નેહી કરસનદાસ ધેલા
 ૧ શેઠ લખમીદાસ લીલાધર
 ૧ શેઠ હરીદાસ ગોપાલજી
 ૧ માંનવંતા સુનીમ મંગળદાસ
 ૧ ભટ્ટ ગોદડ શીવરામ
 ૨ સ્નેહી બ્રીજદાસ લાલજી
 ૪ ચીખલ શેઠ મનજી વાલજી

ભમખંભાણીયા.

૨૫ રા. મે. રણછોડરાય દુર્ગાશંકરના માન-
 ખાતર મીસકીન વગેરેમાં ખેરીયાત ખાતે.
 ૧૦ સદાના સાચા મે. કોઝદારસાહેબ પ્રમાર્નંદ
 પૂરશોતમ મા.
 ૧૦ સાચાસ્નેહી મે. દયાળજી પૂરશોતમ મા.
 ૧૦ વિવેકી વૈદરાજ મયાશંકર વિ. દયારામ મા.
 ૧૦ સ્નેહી ધૂરતનસીંહ માધવજી મા.
 ૧૦ શુભેચ્છક વલ્લભદાસ દેવજી મા.
 ૫ શાણુશેઠ દેવજી લક્ષ્મીદાસ મા.
 ૫ હીતેચ્છુ વીંલજી વિ. દોલતરામ મા.

૧ સારસ્વત જીવરામ ભગજીવન.

૧ ઠા. લાલજી મોનજી.

૧ ઠા. મેઘજી કાળા.

૧ સ્નેહી કૃશવજી કાનજી કેવળીયા.

૧ જ્ઞેશી હરીદાસ ધર્મસીંહ.

૧ શેઠ દામોદર શામજી.

૧ જ્ઞેશી. દેવજી લક્ષ્મીદાસ.

૧ સ્નેહી કલ્યાણજી ધર્મસીંહ.

૧ શેઠ લાલજી.

૧ શેઠ ગોકળદાસ કાળીદાસ.

૧ શેઠ ભાણજી ગોવંદ.

૨ સ્નેહી વીઠલજી દયાળજી.

૧ સ્નેહી પોપટ ધેલા.

૨ સ્નેહી શેઠ દામોદર હીરજી પારેખ મા.

૧ સ્નેહી કાળીદાસ મુળજી.

૧ શેઠ જીવરામ.

૧ સ્નેહી ગોરધનદાસ દામોદર.

૨ સ્નેહી નરભેરામ હરજીવન મા.

૧ સ્નેહી ખીમજી દયાળજી.

૧ સ્નેહી હેમરાજ હરીદાસ.

૧ સ્નેહી ધર્મસીંહ મુળજી.

૧ શેઠજી હરીદાસ વાલજી.

૧ સ્નેહી સુંદરદાસ કલ્યાણજી.

૧ સ્નેહી કાનજી શીવજી રસગંગા તા. બેરખા.

૧ શેઠ સા. મસલા મદનભાઇ.

૫ ઓદીચ ત્રીભોવન રામનંદ મા.

૧ હરખચંદ મદનજી.

મલાયું.

૧ રા. પ્રભાશંકર વિ. કુરણાશંકર.

૧ રા. જેઠલાલ વિ. શામજી.

૧ રા. ભગવાનલાલ વિ. છબીલદાસ.

૧ ઠા. રવજી ચાંપસી.

૨ શેઠજી હરીદાસ વસરામ.

જીનાગઢ.

૧ મે. અમરસીંહ પ્રાણજીવન.

જેતપોર.

૧ દરબ્યારશ્રીવાળા. વાલેરાજશા.

૫ સ્નેહી મા. મે. શામજી નાનજી.

૪ રા. મે. ઝવેરચંદ વિ. શામજી.

૧ કામદાર ભગવાનજી નરભેરામ.

૧ વક્રીલ જીવા વરધમાન.

૧ ભટ શંભુશંકર જગજીવન.

૧ વીપ્ર ડાહ્યા દેવશંકર.

૧ રા. નવજશંકર વિ. મણીશંકર.

૧ રા. માસ્તર નરભેશંકર વિ. જટાશંકર.

૧ રા. જેસુખલાલ આતમારામ.

૧ રા. ભગવાનલાલ દેવાશંકર.

૧ મા. મે. બ્યામંદ રૂઘનાથજી.

મસકત.

૫ સ્નેહી કરસનદાસ ભાણુજી.

૪ સ્નેહી શેઠ કુરજી પ્રાગજી.

૧ શેઠ નરોત્તમ.

૨ સ્નેહી શેઠ દામોદર પ્રાગજી.

૧ શેઠ દામોદર ધર્મસીંહ.

૧ શેઠ કાનજી પૂરશોતમ.

દરબાન.

૫ સ્નેહી મે. સુંદરજી દેવકરણુ.

કુવારકાં.

૫ રા. મા. મે. બાકરલાલ અમરજી મા.

૨ સ્નેહી મે. ઉપાધ્યાય રણછોડ દયારામ.

૧ ઊપાધ્યાય ઇંદરજી નારણજી.

૧ ઊપાધ્યાય લાલજી નંદરામ.

૧ ઊપાધ્યાય કાનજી કરસનજી.

૧ ઊપાધ્યાય આણંદજી પૂરશોતમ.

ખેટ.

૧ અધીકારીજી શ્રી બળદેવદાસજી આશારામજી

૪ રા. રા. લક્ષ્મીશંકર જટાશંકર મા.

સરંધાર.

૨ સ્નેહી મે. છોટાલાલ દેવાશંકર.

આનંભડું.

રા. રા. મે. છોટાલાલ દુર્લભજી મારકત.

૫ માનવંતા મે. દરબારસાહેબ—રસગંગા.

૫ માનવંતા મે. દરબારસાહેબ—બહુરંગીબેરખો.

પોશીતરૂ.

રા. સ્નેહી મે. શંભુશંકર પ્રભાશંકર મારકત—

૫ માનવંતા મે. દરબારસાહેબ—રસગંગા.

૫ માનવંતા મે. દરબારસાહેબ—બહુરંગીબેરખો.

જામનગર.

૧૦ સ્નેહી મે. ગોરધનદાસ ભીમજી, મા.

૪ મા. મે. વીક્રમસીંહ જેઠા મા.

- ૨ મા. મે. ત્રીકમ લાલાજી.
 ૨૫ સ્તેહી બાપ/ અમૃતલાલ વિ. રણછોડજી મા.
 ૧ રા રા. હોકેમરામ ભગવાનરામ.
 ૧ મોટીહવેલીના મુખીયાજી.
 ૨ રા. રા. કુલશંકર બાવાબાપ.
 ૫ માનવંતા મે. પ્રભાશંકર જટાશંકર.
 ૧ રા. રા. ગંગાશંકર મદનજી પારેક.
 ૧ માન કુસુમાલયના સેક્રેટરી.
 ૧ રા. લાધા જેઠા.
 ૨ સ્તેહી રણછોડરાય વિ. તુળશીદાસ.
 ૧ રા. ગુલાબરાય મોતીરામ.
 ૧ રા. હીરાચંદ હંસરાજ.
 ૧ મેરજી હાલાજી ઝાલા
 ૧ મે. વસનજી મુજજી.
 ૧ રા. કુરણાશંકર પૂરશોતમ
 ૧ રા. રા. છોટાલાલ વિ. કુરણાશંકર છાંયા.
 ૧ જ્ઞેશી ભગવાનજી ઘેલા
 ૫ સ્તેહી મે. માણિકચંદ ભગવાનજી મા.
 ૨ રા. મે. જટાશંકર દેવાશંકર બંને બુક.

દીક્ષી.

- ૪ સ્તેહી મે લવજી લાલજી
 ૧ સ્તેહી નારણજી બુદા
 ૫ રા. મે. ત્રીકમલાલ વિ. કુરણાશંકર છાંયા.
 ૨ાજકોટ.
 ૧ કાઠીયાવાડી કોલીનુર મે. ભીમજીબાપ.
 ૧ મા. મે. કારભારીસાહેબ મોતીચંદભાપ
 ૫ મા. મે. મોહનલાલ વલભજી મા.
 ૪ મા. મે. દર્વભજી જટાશંકર મા.
 ૨ મા. મે. જેશંકર ગણેશજી મા.
 ૪ મા. મે. છગનલાલ જટાશંકર મા.
 ૪ રા. રા. શીવાઈલાલ ગીરધરલાલ.
 ૧ રા. અમૃતલાલ જટાશંકર.
 ૧ મે. રણછોડલાલ દ.
 ૧ રા. ત્રંબકલાલ ઉમીયાશંકર.
 ૧ રા. અંબાશંકર વિ. જવાબાપ.
 ૧ રા. દોલતરાય વિ. વજેશંકર
 ૧ રા. છગનલાલ વલભજી.
 ૧ રા. ગીરધરલાલ.

૨ રા. મે. છોટાલાલ સુંદરજી.
૧ રા. આણંદરાય પ્રાણશંકર.
૧ રા. જ્યેશંકર ગવરીદાસ

ભાવનગર.

૨ રા. માંનંદરાય રાયજીદા પથુભા વિ. નાનભા.
૧ રા. રા. મગનલાલ વિ. કરસનજી.

સોનગઢ સ્વામી.

જેષ્ઠબંધુ ભવાનીશંકર છબીલદાસ મા.

૪ રા રા. મા. મે. શાકરલાલ શીવાલલાલભાઈ.

૨ રા રા. મે. બાપાજી રામચંદ્ર.

૧ વિપ્ર કાળીદાસ રતનજી.

૧ રા. ડાહ્યાલાલ તુળશી

૧ રા. ભૂપતરાય હેમતરામ.

૧ રા. જિઠેરીધંધ મણીરીધંધ.

૧ કમખાંડીર સા. માવજી લાલજી.

૧ રા. દુર્ગાશંકર મયાશંકર.

૧ રા. પ્રભુલાલ માણિકલાલ.

૧ રા. રૂઘનાથ.

૧ રા. ત્રીભોવન નાનજી.

૧ રા. ભણુ કરસન.

૧ રા. વલ્લભદાસ બીહલદાસ,
૧ શા. જગજીવન વિ. કેવરજી.
૧ રા. પુરશોત્તમ ઘેલાભાઈ.

૨ રા રા. રૂદરજી સુંદરજી રાણા.

૧ રા. લક્ષ્મીશંકર રેવાશંકર.

૧ રા. રાવજી રામજી.

૧ રા. મહીપતરામ નથુભાઈ.

૧ શા. કેશવલાલ ઇચ્છાચંદ.

૧ રા. વૈકુંઠરાય વિ. હરીશંકર.

૧ મે. પેસતનજી ટેમુલજી.

૧

૧

૧ રા. મહાશંકર દયારામ.

૧ રા. મોતીલાલ છગનલાલ

૧ વ્યાસ જમનાદાસ વિ. સંપતરામ.

૧ મે. ઝોઝા ત્રીભોવન કલ્યાણજી.

૧ રા. શાકરલાલ હરીભાઈ

૧ રા. ઇશ્વરચંદ નરસીચંદ.

૧ શા. હીરાચંદ નાનાભાઈ.

૧ ના. શંભુપ્રસાદ વિ. ગીરભાશંકર.

- ૧ રા. માનશંકર વિ. ગૌરીશંકર.
 ૧ રા. અનસુખરામ વિ. લક્ષ્મીશંકર.
 ૧ રા.
 ૧ રા. મંછારામ ભગવાનજી.

લીંબડી.

- ૨ માનવંતા દરબારશ્રી ઊમેદસીંહજી.
 ૧ માનવંતા ગોહેલશ્રીભાવસીંહજીરાયસીંધજી
 ૧ મે. જ્ઞેશંકર વિ. વજ્રેશંકર.
 ૧ મે મા. મોહનલાલ જ્ઞેસંગભાઇ
 ૧ મે. ઇચ્છાભાઇ પ્રાગજી.

મોડવો.

- ૧૦ ગુણવંતા ગુ. ચંદનગીરજી અતોપગીરજી.
 ૧ ઠા. પુરસોતમ વસનજી.
 ૧ ઠા. જીવણદાસ હંસરાજ.
 ૧ ઠા. હંસરાજ કલ્યાણજી.
 ૧ ઠા. ગોરધનદાસ વલભદાસ.
 ૧ ઠા. રણછોડદાસ કચરાણી.
 ૧ કંદોઇ નારણજી મુળજી.
 ૧ શા. હરજીવન કુંવરજી.
 ૧ શા. ઠાકરશી ઘેલાણી.

- ૧ શા. શીવચંદ એમચંદ.
 ૧ ભટ ધનસ્વામ પાલજી.
 ૧ ભટ વાલજી મુળજી.
 ૧ જ્ઞેશી શીવશંકર.
 ૧ દવે જદવજી માવજી.
 ૧ ગુ. મેશગીરજી કુન્દસરામગીરજી.
 ૧ ગુ. નાગેંદ્રગીરજી નંદકીશોરગીરજી.
 ૧ ગુ. ઓધવગીરજી સામતગીરજી.
 ૧ ગુ. કામેશ્વરગીરજી મનોરગીરજી.
 ૧ ગુ. રંગલાલગીરજી ગોવન્દગીરજી.
 ૧ ગુ. હરખચંદગીરજી જગદાસગીરજી.
 ૧ ગુ. રામગીરજી કેશવગીરજી.
 ૧ ગુ. મહાદેવપુરી શોમવારપુરી.
 ૧ ગુ. કુન્દસનગીરજી ઠાકરગીરજી ડેલવાળા.

ચાંપરણી.

- ૧૦ નેકકદરદાનીનપ મે. આંબરજીદરબાર રવુભા
 સાહેબ બહાદુર.

પ્રધાન કોઠ.

- ૪ સ્તેહી મહારાજ ત્રીભોવન મકનજી મા.
 ૧ રા રા. અનંતરાય ઊમીયાશંકર.

૪ રા રા. બાબાભાઈ વજેશંકર.
૧ રા રા. અંબાશંકર વિ. દોલતરામ.

૪ શ્રી દુવારકાંતાથ જીના અધિપતિ યીહારીદાસ
ભૂજે. શંકરદાસજી.

૪ મીત્રમણી હીરજી દયારામ મા.

૧ સ્નેહી આણંદજી ગોરધન.

૨ કારકેલ દેવાપા.

૧ ઠા. કરસનદાસ જીવરામ.

૧ શેઠજી નથુભાઈ—

જોડીયા.

૧૦ સ્નેહી મે. રાજરામ જ્ઞેશંકર મા.

૪ સ્નેહી ગીરજાશંકર.

ખીરસરૂં.

૨ જમદાર ગુલામહુસેન વલદશોરાખ.

૧ ઠા. જ્ઞેરામ વીરજી.

૧ ઠા. ધર્મસીંહ.

૨ લલ્લીયાં, ભલસાણુ, ઢંઢા વગેરેનાકારભારી સા.

પંડયા ગીરજાશંકર વાસજીજી.

કોટડાસંધાણી.

૫ મા. મે. કારભારીસા. ઊમીયાશંકરજીવજીરામ

ઝીંડુવાડા.

૧ ઠાકોરશ્રી પૃથ્વીરાજ સમ્બજીજી.

૧ કુમારશ્રી મદારસીંહજી.

સાહિકા.

૧ રાણાધીરસીંહજી મેરામજીજી.

ખંડાળા.

૧ મે. શોરાખજી દાદાભાઈ.

૧ કુમારશ્રી રામસીંહજી.

રાજપીપળા.

૧ કુમારશ્રી સુરજમલજી લાખાભાઈ.

નારણુમરોવર.

૪ રા. સ્નેહી મે. નથુ હરીકૃષ્ણ મા.

૨ મા. બ્રહ્મચારીજી શ્રીવલભદાસજી.

૧ રા. લાલજી નાથજી.

૧ રા. બાળાશંકર કાશીરામ.

૧ રા. મોનજી ખીમજી.

१ रा. नक्षत्र वि. आरा.

૧ રા. હરીશંકર કાનજી.

૧ શોદા હરભમજી તેજભાઈ. લસીઈ.

१ शोदा हान्गभाष्ट रामाभाष्ट.
भद्रभाष्ट.

१ मोक्ष काकाभाय दुःखम् ।
६६ ।

ધર્મપોર.
૨ શ્રીમંત મહારાણ્યાશ્રી મોહનદેવજી.
૨ શ્રીમંત મહારાણ્યાશ્રી બજાદેવજી.

૧ કેમારશ્રી શીવસોહજી આશાજી.
રાજ્યપરા.

1421c

१ मानवंता मे. दरबारसाहेब.

૧ રા. સ્નેહી લક્ષ્મીશંકર વીરલલ્લ.

ર મા. ઠાકોરશ્રી મોહનસીંહજી
તેરી.

੨ ਸ੍ਰੋਤੀ ਆਦਿ ਮੁਸਾਵਰੀ ਮਾ.

ବି. ଡି. ଜ୍ଞାନଜି ଗୋବିନ୍ଦଜି.

જામલપુર.
ર માનવંતા મે. ધનજી મોરારજી.

સચીન,
૧ હાફોર પવનસીંગ જ્યેસીંગ પરમાર.

ભાડથર.

૨. દા. કારા વિ. ગોવીન્દ. નવું કલ્યાણપર.

१ द. पुरसोतम नानन्.
गोराख्यं.

૧ દા. એવિવહ વસરા

१ हा. वल्लभदास भूषा.

૧ દા. પદ્મભાગિદ રવજી.

१८६८.

३ दो. वल्लभ

୧ ଟ. କୁରୁଡ଼ି ପରଘାନ.
 ଭାଗାତ.

પોરબંદર.

- ૪ સ્નેહી મે. કાશીલાલ વિ. મુળશંકર મા.
 ૪ સ્નેહી મે. જ્ઞેહાલાલ વિ. છગનલાલ.
 ૩ સ્નેહી મે. છગનલાલ વિ. રણછોડજી.
 ૧ સ્નેહી ત્રીભોવનદાસ.
 ૧ મે. દયાશંકર વિ. હેમતરામ.
 ૧ રા. મે. વેણીશંકર વિ. વીઠલજી.
 ૧ રા. મે. અમૃતલાલ વિ. હેમતરામ.

૧ રા. મે. પ્રભુલાલ અતોપરામ.

ભાણુવડ.

૨૦ મા. મે. રા. ભુલાભાઈ શામળજી મારફત.

હડીયાણા.

૫ રા. રા. મે. શંકરપ્રસાદ નરભેશંકર મા.

ખાટવા.

૧૦ હ. હી. મે. માણેકલાલ શંકરજી બનેત્રુક.

(૧૧૫)

~~પ્રેમ~~ મારા કેટલાક મોટા મનના મદદગારોનાં મુઆરક નામ છાપવાનું કામ પૂરે થઈ રહ્યા પછી આવવાથી આ સ્થળે દાખલ કરી શક્યો નથી. તે વ્યાપ્ત બીરાધરી માગી વિનય સહીત અહિં કંફેરું જે તેમનાં નામોને બીજી આવૃત્તિમાં બઢતી બેઠક આપીશ.

આશ્રય આપનારાનાં અસુરાં ઉમદાંનામે. રસગંગા—

૧૦ અખંડકીર્તિવંતા રજપુત રાજેંદ્ર કચ્છા-
ધિશ સાહેબબહાદુર ભૂજ.
૧ યુકબાહનંદર જીવરાજ ગણેશ-ધ્રોગધરા.
૧ શેઠ. નારણજી પ્રમાણુંદ સળાયા.
૧ શેઠ. પદમસીંહ ગોવંદજી મુંબઇ.

૧ ગુગળી વડીલ. માધવજી ખંભાળીયા.
૧ પોલીસપટેલ. નથુભાઈ. ”
૪ મે. કચ્છી વૈદ ગોપાળજી મા. ”
૨ રા. મે. છોટાલાલ રેવાશંકર મા. સરધાર.

(૧૧૨)

બહુ રંગીબેરખો.

૨૦ અખંડકીર્તિવંતા રજપુત રાજેંદ્ર કચ્છા-
ધિશ સાહેબબહાદુર.
૧ યુકબાહનંદર જીવરાજ મણેશ-ધ્રોગધરા.
૧ શેઠ. નારણજી પ્રમાણુંદ-સળાયા.
૧ શેઠ. પદમસીંહ ગોવંદજી. મુંબઇ.
૨ ગુગળી વડીલ. માધવજી ખંભાળીયા.

૨ પોલીસપટેલ. નથુભાઈ. ”
૪ મે. કચ્છી વૈદ ગોપાળજી. ”
૨ રા. મે. છોટાલાલ રેવાશંકર મા. સરધાર.
૧ મે. કચ્છી ગંગારામ વ્યાસ ભૂજ.
૧ મે. મુગટરામ વિ. લાલજી. ”
૧ મે. ગંગાશંકર અંબાશંકર. ”

બહુ બોલાબૈદોની બે શરમ બડાઈથી બેઝર
બનેલા આજરને અચ્છા કરવાનું ઓજર.

પ્રદર પીડાનો નિવેડો.

તમારી ખબરદારીની ચારીપર આ ધારી રહેનારી અર્ધા-
ગનાને પ્રદર રોગની પીડાથી રીદાતી હમેશને વાસ્તે અટ-
કાવવાની ઇચ્છા હોયતો અમારાં પ્રદરપીડાના નિવેડો રૂપ
સુરણ (અગરગોળી) રૂપ અમુલ્ય ઔષધીની એક ડબ્બી ત-
મારી દીલવારીની તકેદારી વાસ્તે ખરીદો, અને પછી ખમાખમા.

ડબ્બી ૧ના રૂપીયા ૨ળે ટપાલ ખર્ચ સહીત.

વંઠેલ વીર્યને ગંઠેલ કરનાર ગુરૂદો.

હાથનાં કર્યો હૈયે લાગનારનો, તથા જાણીને કરતાં જો-
ખમાયેલા જુવાનોની દરદી બનેલી જરદીને ગરદી કરનાર
ગળચટ્ટા ગુરદાની ૩૨ ગોળીને ગળી જશો કે વીર્ય વૃદ્ધિમાં
વધશે, શ્રાવ શુદ્ધિમાં થોભશે અને અંગ આબાદીમાં
ઓપશે.

ગોળી ૩૨ની ડબ્બી એકના રૂપીયા ૨-૮-૦ ટપાલ ખર્ચ સહીત.

હોજરીની હરામીને હણનારી લખોટી.

પેડપીડ, બદહજમી, કબજાયત, અને કરમ વ્યાધી આદિની
બિપાધીને અડાવનાર રોયલ મેડીસનરૂપ સુંદીર મંદીરમાં
માન પામવા લાયક ૩૨ લખોટીની એક ડબ્બીના આના ૮
આઠ, ટપાલ ખર્ચ આના ૪ ચાર જુદું.

આ લેક્ષણુવંતી લખોટીને એક વખત અજમાવો, અને
રોહીને સમજાવો. ખરચ કરી ખાંતે ખાઓ અને બચર-
વાળને બચાવો.

પ્રમેહપંજરી.

આ અમારી પ્રમેહ પંજરીરૂપ પાંચ રાજેન્દ્ર અક્ષરી
આપધીયો ઉભી કરેલી દવાની ૩૨ વાલની એક ડબીનો
ઉપયોગ કરનાર દરદીના બદનની બલીહારી તરફ બુઝો.
આ અમારી રામબાણ પ્રમેહપંજરીની દવાનો કેહેવામાં કું-
દન અને કામમાં કથીર રૂપ ક્યાસ કરશે નહીં. અમારી
આ એક નહીં પણ સઘળી દવાનો એકવાર અભ્યાસ કરી
આશા એશને આજબાશે તો પછી પારસમણી રૂપ દાખ
હરણી દવાને પ્રેમથી પ્રણામ કરી પધરાવવા ખાસ કરશે.
પ્રમેહપંજરી વાલ ૩૨ની ડબી એકનો રૂપીયો ૧-૮-૦
દોહ, ટપાલ ખર્ચ આના ૦-૪-૦ બુદ્ધ.

 ઉપરની દરેક દવા વિશે વધારે વીગત જાણવા-
ના જગસાસુએ જાણ કરે જાહેરખબરી મોકલવામાં આવશે.

આ સઘળી સુખસર સામગ્રી, તથા ૫૫૦ પાનાના પુ-
સ્તકમાં નવરસથી રસબસ રચેલાં શ્રીમાન શુરોધિશ નામનાં ટ-
પાલ ખર્ચ સહીત રૂ. ૧-૮-૦ દોહની કીમતનાં નવલનોવેલ
ને ખરીદવાની ખાચેશ ધરાવનારાએ નીચેને શીર નામ ખ-
બરપત્રી લખવી—

૧ રા. કેશવલાલ પુસ્તકાલયના અધિપતિને રામવાડીને નાકે.

ઉર—મુંબઈ.

૨ રા. મ. રમેશ વૈદશિષ્ય ત્રવાડી મયાશંકર દયારામને મ.

શંકરપ્રસાદ વિ. જંડુમટજી મારફત—જામનગર.

અગર ખંભાળીયા.

૩ આનંદી અવાસના અધિપતિને જામ ખંભાળીયા.

